

«ҚазТрансОйл» АҚ

Шоғырландырылған қаржылық есептілік

*2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін,
тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебімен*

МАЗМҰНЫ

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

Шоғыландырылған қаржылық есептілік

Қаржылық жағдай туралы шоғыландырылған есеп	1-2
Жиынтық кіріс туралы шоғыландырылған есеп	3-4
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғыландырылған есеп	5-6
Капиталдағы өзгерістер туралы шоғыландырылған есеп	7
Шоғыландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер	8-70

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

«ҚазТрансОйл» АҚ-ның Акционерлері мен Директорлар кеңесіне

Пікір

Біз «ҚазТрансОйл» АҚ мен оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі «Топ») шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, әрі оған 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп, көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп және ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп, сондай-ақ есеп саясатының маңызды ережелері туралы ақпаратты қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептілікке жасалған ескертпелер жатады.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың шоғырландырылған қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының шоғырландырылған қозғалысы мен шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес дұрыс бейнелейді.

Пікірді білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз одан әрі біздің есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлігінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіпқой бухгалтерлер этикасының кодексіне (БХЭСК Кодексі) және Қазақстан Республикасында біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне қойылатын этикалық талаптарға сәйкес Топқа қатысты біз тәуелсізбіз және біз осы талаптар мен БХЭСК Кодексіне сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық. Біз алынған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылады деп пайымдаймыз.

Аудиттің шешуші мәселелері

Аудиттің шешуші мәселелері – біздің кәсіптік пайымдауымызға сай ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болып табылған мәселелер. Бұл мәселелер шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіміздің контекстінде және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қарастырылған және біз бұл мәселелер жөнінде бөлек пікірімізді білдірмейміз. Төменде көрсетілген мәселеге қатысты бұл мәселенің аудитіміздің барысында қалай қарастырылғанының сипаты осы контекстінде келтіріледі.

Біз есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған міндеттерді, оның ішінде осы мәселеге де қатысты міндеттерді орындадық. Тиісінше, аудитімізге шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауымызға жауап ретінде әзірленген рәсімдерді орындау жатады. Аудиторлық процедураларымыздың, соның ішінде төменде көрсетілген мәселені қарастыру барысында орындалған процедуралардың нәтижелері қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікірімізді білдірудің негізі болады.

Аудиттің шешуші мәселесі

Бұл шешуші мәселе ретінде аудитіміздің барысында қарастырылды

Негізгі құралдардың әділ құны

Топтың Қазақстан мен Грузияда орналасқан негізгі құралдары бар. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қазақстан мен Грузиядағы негізгі құралдар Топ активтерінің елеулі бөлігін құрайды.

Топтың негізгі құралдары қайта бағалау күнінен кейін танылған жинақталған амортизация мен құнсыздану шығындарын шегере отырып Топтың есеп саясатына сәйкес әділ құны бойынша көрсетіледі. Әрбір есепті күнге Топ негізгі құралдардың әділ құны олардың баланстық құнынан қаншалықты ерекшеленетінін талдайды.

Негізгі құралдардың әділ құнын бағалау кезінде пайдаланылған жорамалдар субъективтілігінің жоғары деңгейіне орай, біз бұл мәселе аудитіміз үшін барынша маңызды болып табылады деп есептейміз.

Топтың Қазақстандағы активтерінің әділ құны мұнайды тасымалдау бойынша мамандандырылған активтер үшін экономикалық құнсыздану тестісін өткізу шеңберінде кірістілік тәсілін, суды тасымалдау бойынша мамандандырылған активтер үшін шығынды тәсілді және мамандандырылмаған активтер үшін нарықтық тәсілді пайдалана отырып бағаланды.

Әділ құнды есептеу кезінде пайдаланылған елеулі жорамалдарға тасымалдаудың келешек көлемдері, тарифтер, дисконттау мөлшерлемесі мен өсімнің ұзақ мерзімді қарқыны кірді.

Бағалау мақсатында Грузияда орналасқан активтер екі топқа бөлінді: «Батумский морской порт» (БМП) и «Батумский нефтяной терминал» (БНТ).

Біз Топ басшылығынан негізгі құралдардың әділ құнының ықтимал өзгерістеріне талдау алдық.

Кірісті және шығынды тәсілдермен қайта бағаланған активтер үшін, сондай-ақ экономикалық құнсыздану қолданылған активтер үшін біз басшылық пайдаланған бастапқы деректерді Топтың соңғы бизнес-жоспарларымен салыстырдық. Біз қолданылатын жорамалдарды бағаладық және оларды тарихи деректермен салыстырдық.

Біз есептеу кезінде пайдаланылған дисконттау мөлшерлемесі мен ұзақ мерзімді өсу қарқындарын қолдағы сыртқы ақпаратпен салыстырдық және бұл есептеулердің математикалық дәлдігін тексердік.

Біз күтілетін болашақ ақша ағындарының ағымдағы құнын есептеудің математикалық дәлдігін тексердік.

Индексацияны пайдалана отырып қайта бағаланған активтер үшін біз индекстердің есептеулерін бағаладық және әділ құнды есептеу кезінде пайдаланылған индекстерді қолжетімді сыртқы ақпаратпен салыстырдық.

Тікелей шығындар арқылы қайта бағаланған активтер үшін біз негізгі бастапқы деректерді (активтердің техникалық сипаттамаларын (ұзындығын, енін, көлемін және т.с.с.), материалдардың құнын, құрылыс жұмыстарының құнын, еңбек шығындарының коэффициенттерін)

«БНТ» барлық активтері мен «БМП» мамандандырылмаған активтерінің әділ құны нарықтық тәсілді пайдалана отырып айқындалды. «БМП» мамандандырылған активтерінің әділ құны кірісті тәсілді пайдалана отырып айқындалды.

«БМП» активтерінің әділ құнын есептеу кезінде пайдаланылған елеулі жорамалдарға, ауытқудың болжамды көлемдері, тарифтер, күрделі және операциялық шығындар, дисконттау мөлшерлемесі және өсімнің ұзақ мерзімді қарқыны кірді.

Негізгі құралдар туралы ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептіліктің 6-ескертпесінде ашылып көрсетілді; есеп саясатының, негізгі пайымдаулар мен бағалау мәндерінің сипаттамасы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің 4 және 5-ескертпелерінде ашылып көрсетілді.

Топтың ішкі техникалық құжаттамасымен салыстырдық.

Нарықтық тәсілмен қайта бағаланған активтер үшін біз бастапқы деректерді дәл сондай позициялар бойынша қолдағы нарықтық деректермен салыстырдық.

Біз әділ құн есептеулерінің математикалық дәлдігін тексердік.

Біз қаржылық есептілікте негізгі құралдарды қайта бағалау жөніндегі ашып көрсетулерді сараладық.

Топтың 2023 жылғы жылдық есебіне қосылған басқа да ақпарат

Басқа да ақпаратқа Топтың 2023 жылғы жылдық есебінде қамтылған ақпарат жатады, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік пен сол туралы біздің аудиторлық есебіміз жатпайды. Басқа да ақпарат үшін жауапкершілікті басшылық көтереді. Топтың 2023 жылғы Жылдық есебі, жорамалмен, бізге осы аудиторлық есеп күнінен кейін ұсынылады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа таралмайды және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділікті білдіретін тұжырымды ұсынбаймыз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудитті жүргізуімізге орай біздің міндетіміз жоғарыда аталған басқа ақпаратпен, ол бізге ұсынылған кезде танысу және бұл ретте басқа да ақпарат пен шоғырландырылған қаржылық есептіліктің немесе аудит барысында ие болған біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің болуы және басқа да ақпарат өзге елеулі бұрмалануларды қамтымайтындығы мәселесін қарастыру болып табылады.

Басшылықтың және аудит жөніндегі комитеттің шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі

Басшылық шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ХҚЕС-ке сәйкес жасалуы және шынайы ұсынылуы үшін әрі басшылық шынайы емес әрекеттердің немесе қатенің салдарынан маңызды бұрмалануы жоқ шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапкершілік көтереді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетін бағалау үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтердің ашылып көрсетілуі үшін және басшылық Топты таратқысы келген, оның қызметін тоқтатқысы келген жағдайларды немесе оның мұндай әрекеттерге іс жүзіндегі баламасы болмай қалған жағдайларды қоспағанда, есептіліктің қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде жасалуы үшін жауапкершілік көтереді.

Аудит жөніндегі комитет Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің дайындалу процесін қадағалау үшін жауапкершілік көтереді.

Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептілік бүтіндей адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық есепті шығаруда елеулі бұрмалануларды қамтымайды деген ақылға қонымды сенімдікке қол жеткізу болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік сенімділіктің жоғары дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бұрмалану бола қалғанда оны әрдайым анықтайтындығының кепілдігі болып табылады. Бұрмаланулар адал емес әрекеттердің немесе қателердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің негізінде қолданылатын пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізделген күйде пайымдауға болса, елеулі болып есептеледі.

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудиттің шеңберінде біз кәсіпқой пайымдауды қолданып, бүкіл аудиттің бойына кәсіптік скептицизмді сақтап қаламыз. Сонымен бірге, біз келесіні орындаймыз:

- ▶ адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан болған шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды жасаймыз; өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылатын аудиторлық дәлелдерді аламыз. Қателердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмауы тәуекеліне қарағанда, жоғарыдағы адал емес әрекеттердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмай қалу тәуекелі, өйткені адал емес әрекеттерге сөз байласу, алдау, қасақана жіберіп қою, ақпараттың дұрыс ұсынылмауы немесе ішкі бақылау жүйесін айнала жасалған амалдар кіруі мүмкін;
- ▶ Топтың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз;
- ▶ қолданылатын есеп саясатының лайықты сипатын және басшылық есептеген бағалау мәндерінің және тиісті ақпараттың ашылып көрсетілу негізділігін бағалаймыз;
- ▶ басшылықтың қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды қолдану заңдылығы туралы тұжырым жасаймыз және түскен аудиторлық дәлелдердің негізінде Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінде айтарлықтай күмән туғыза алатын оқиғаларға немесе талаптарға орай елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы тұжырым жасаймыз. Егер де біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы тұжырымға келетін болсақ, біз өзіміздің аудиторлық есебімізде шоғырландырылған қаржылық есептілікте ақпараттың тиісінше ашылып көрсетілуіне назар аудартуымыз керек немесе егер ақпараттың осылайша ашылып көрсетілуі лайықты болып табылмаса, пікірімізді түрлендіру керек. Біздің тұжырымдар аудиторлық есебіміз жасалған күнге дейін түскен аудиторлық дәлелдерге негізделген. Дегенмен келешек оқиғалар немесе талаптар Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінен айырылып қалуына әкеп соқтыра алады;
- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бүтіндей ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын бағалаймыз, оған қоса ақпаратты ашып көрсету, сондай-ақ шоғырландырылған қаржылық есептіліктің оның негізінде болған операциялар мен оқиғаларды олардың шынайы ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп ұсынылатындығын бағалаймыз.

- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікірді білдіру үшін ұйымның қаржылық ақпаратына және Топ ішіндегі шаруашылық қызметке қатысты жеткілікті болатын лайықты аудиторлық дәлелдерді аламыз. Біз жалпы басшылық ету, бақылау және Топ аудитінің жүргізілуі үшін жауап береміз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін жеке дара жауапты болып табыламыз.

Біз аудит жөніндегі комитеттің назарына, өзгесінен басқа, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер туралы, оның ішінде егер біз аудит процесінде ондайларды анықтасақ, ішкі бақылау жүйесінің едәуір кемшіліктері туралы ақпаратты жеткізе отырып, онымен ақпараттық өзара әрекеттесуді жүзеге асырамыз.

Сондай-ақ біз аудит жөніндегі комитетке тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтағандығымыз туралы мәлімдеме жасадық және осы тұлғаларды барлық өзара қарым-қатынастар мен аудитордың тәуелсіздігіне әсер етеді деп негізделген түрде есептеуге болатын басқа да мәселелер туралы, ал қажетті жағдайларда - қауіп-қатерлерді жою үшін жасалған іс-қимылдар немесе қолға алынған сақтық шаралары туралы хабардар еттік.

Біз аудит жөніндегі комитеттің назарына жеткізген мәселелерден біз ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болған және тиісінше, аудиттің шешуші мәселелері болып табылатын мәселелерді айқындаймыз. Біз бұл мәселелерді аудиторлық есебімізде сипаттаймыз, тек бұл мәселелер туралы ақпаратты жария ету заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынған жағдайдан немесе қандай да бір мәселе туралы ақпарат біздің есебімізде хабарланбауы тиіс екендігі туралы тұжырымға келген сирек жағдайлардан басқа, өйткені мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарлануынан қоғамдық маңызы бар пайдадан асады деп жорамал жасауға болады.

Соның нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық есебі шығарылған, аудиттің жүргізілуіне жауапты жетекші - Адиль Сыздықов.

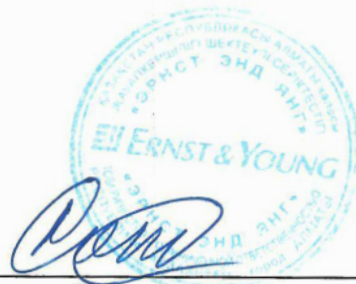
„Эрнст энд Янг“ ЖШС

Адиль Сыздықов Аудитор

Аудитордың 2013 жылғы 23 желтоқсандағы
№ 0000172 біліктілік куәлігі

050060, Алматы қ., Қазақстан
Әл-Фараби даңғылы, 77/7,
2024 жылғы 1 наурыз

Рустамжан Саттаров
«Эрнст энд Янг» ЖШС-тің
Бас директоры

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
2005 жылғы 15 шілдеде берген сериясы
МФЮ-2 № 0000003 болатын Қазақстан
Республикасында аудиторлық қызметпен
айналысуға арналған мемлекеттік лицензия

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға
Активтер			
Ұзақ мерзімді активтер			
Негізгі құралдар	6	1.084.145.524	974.595.927
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	7	6.731.336	917.065
Материалдық емес активтер	8	7.991.075	8.515.332
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар	9	106.754.214	94.588.186
Негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдер	10	1.507.687	29.219.803
Өтелуге жататын ҚҚС	14	15.198.605	4.314.632
Өзге де ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	12	721.048	883.284
Банк салымдары	16	718.088	945.452
Өзге де ұзақ мерзімді активтер		275.336	360.146
		1.224.042.913	1.114.339.827
Қысқа мерзімді активтер			
Қорлар	11	8.932.013	8.758.265
Сауда және өзге де дебиторлық берешек	12	8.447.028	8.366.581
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер	13	727.872	1.787.294
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		750.449	1.878.426
Өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	14	10.955.879	8.439.215
Өзге де қысқа мерзімді активтер	15	27.853.344	6.690.814
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	17	76.672.612	85.157.538
		134.339.197	121.078.133
Активтер жиыны		1.358.382.110	1.235.417.960

Есеп саясаты және 8-70 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға
Меншікті капитал және міндеттемелер			
Меншікті капитал			
Жарғылық капитал	18	61.937.567	61.937.567
Акциягерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар		(9.549)	(9.549)
Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	18	380.639.671	423.217.162
Есептілік валютасын қайта есептеу бойынша резерв		46.118.253	46.952.044
Капиталдың өзге де резервтері	18	1.244.710	(188.145)
Үлестірілмеген пайда		466.939.672	380.544.246
Меншікті капитал жиыны		956.870.324	912.453.325
Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Алынған қарыздар	19	47.390.786	29.760.793
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	20	41.302.077	–
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	21	18.045.542	18.096.363
Кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер	35	99.367.910	107.509.698
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв	26	45.648.971	40.664.979
Сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер	22	31.908.136	35.132.179
Жалдау бойынша міндеттемелер	24	5.102.611	198.450
		288.766.033	231.362.462
Қысқа мерзімді міндеттемелер			
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	20	72.778	–
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлімі	21	1.185.285	1.046.911
Төленуге жататын табыс салығы		1.467.774	1.470.302
Сауда және өзге де кредиторлық берешек	23	34.937.605	19.230.822
Жалдау бойынша міндеттемелер	24	2.420.628	942.217
Сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер	22	31.246.778	29.529.193
Төлемге өзге де салықтар	25	7.869.753	8.740.967
Резервтер	26	1.303.694	1.309.778
Өзге де қысқа мерзімді міндеттемелер	27	32.241.458	29.331.983
		112.745.753	91.602.173
Міндеттемелер жиыны		401.511.786	322.964.635
Меншікті капитал мен міндеттемелер жиыны		1.358.382.110	1.235.417.960
Бір жай акцияның теңгерімдік құны (теңгемен)	18	2.467	2.350

2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директор (Басқарма төрағасы)

Т.Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С. Ахмедина

Есеп саясаты және 8-70 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Түсім	28	290.385.624	255.627.309
Өткізімнің өзіндік құны	29	(248.857.819)	(219.434.650)
Жалпы пайда		41.527.805	36.192.659
Жалпы және әкімшілік шығыстар	30	(17.294.048)	(16.539.471)
Өзге де операциялық кірістер	31	2.128.447	2.027.914
Өзге де операциялық шығыстар	32	(2.510.255)	(1.011.127)
Негізгі құралдардың құнсыздануы, нетто	6	(4.730.780)	(12.911.982)
Операциялық пайда		19.121.169	7.757.993
Бағамдық айырмадан болған кіріс, нетто		642.755	1.944.638
Қаржылық кірістер	33	10.262.467	4.028.576
Қаржыландыру шығындары	34	(7.010.615)	(4.778.915)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың кірісіндегі үлесі	9	16.873.439	15.973.820
Салық салғанға дейінгі пайда		39.889.215	24.926.112
Табыс салығы бойынша шығыстар	35	(7.043.878)	(5.124.419)
Есепті жылдағы таза пайда		32.845.337	19.801.693

Есеп саясаты және 8-70 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Өзге де жиынтық (залал)/кіріс			
<i>Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жататын өзге де жиынтық (залал)/кіріс</i>			
Топтың шетел бөлімшелерінің есептілігін қайта есептеу кезіндегі бағамдық айырмашылық		(833.791)	6.319.279
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жататын таза өзге де жиынтық (залал)/кіріс			
<i>Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын өзге де жиынтық (залал)/кіріс</i>			
Топтың негізгі құралдарының қайта бағалануы және құнсыздануы, нетто	6	(3.184.948)	170.785.590
Табыс салығының әсері	35	636.990	(33.286.881)
		(2.547.958)	137.498.709
Топ бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резервін (есептеу)/қалпына келтіру			
	26	(1.943.919)	6.810.783
Табыс салығының әсері	35	388.784	(1.362.157)
		(1.555.135)	5.448.626
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар бойынша негізгі құралдарының қайта бағалануы және құнсыздануы, нетто			
		-	11.611.744
Табыс салығының әсері		-	(2.322.349)
		-	9.289.395
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу резервін (есептеу)/қалпына келтіру			
		(934.700)	3.582.283
Табыс салығының әсері		186.939	(716.457)
		(747.761)	2.865.826
Топ қызметкерлеріне сыйақылар бойынша актуарлық кірістер			
	21	1.472.627	4.238.724
Табыс салығының әсері	35	(40.473)	(116.499)
		1.432.154	4.122.225
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның қызметкерлеріне сыйақылар бойынша актуарлық пайда/(залал)			
		876	(141)
Табыс салығының әсері		(175)	28
		701	(113)
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын таза өзге де жиынтық (залал)/кіріс			
		(3.417.999)	159.224.668
Салықтарды шегергендегі өзге де жиынтық (залал)/кіріс жиыны			
		(4.251.790)	165.543.947
Есепті жылға салықтарды шегергендегі жиынтық кіріс жиыны			
		28.593.547	185.345.640
Акцияға базалық және таратылған пайда (теңгемен)			
	18	85	51

2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді

Бас директор (Басқарма төрағасы)

Т.Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С. Ахмедина

Есеп саясаты және 8-70 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары			
Салық салынғанға дейінгі пайда		39.889.215	24.926.112
Салық салынғанға дейінгі таза ақша ағындарымен салыстыруға арналған түзетулер			
Тозу және амортизация	29, 30	72.796.495	54.873.727
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың пайдасындағы үлесі	9	(16.873.439)	(15.973.820)
Қаржы кірістер	33	(10.262.467)	(4.028.576)
Қаржыландыру шығындары	34	7.010.615	4.778.915
Негізгі құралдардың құнсыздануы, нетто	6	4.730.780	12.911.982
Болашақ кезеңдегі кірістердің амортизациясы	22, 31	(3.095.896)	(2.441.250)
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерді бағалауды қалпына келтіру және қайта қарау, нетто	31	(987.121)	(853.813)
Еңбек қызметі аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақылар, ағымдағы кезеңдегі қызметтер құны	29, 30	707.377	725.176
Қорлардың құнын өткізудің таза құнына дейін есептен шығару	32	661.271	394.769
Бағамдық айырмадан болған кіріс, нетто		(642.755)	(1.944.638)
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеу, нетто	30	374.603	308.922
Өтеуге жататын ҚҚС-ты есептен шығару бойынша шығыстар	30	228.373	132.234
Актуарлық залалдар	32	96.799	4.163
Негізгі құралдардың шығуынан болған залал, нетто	32	74.950	313.510
Қысқа мерзімді резервтерді есептеу/(қалпына келтіру), нетто	30	51.096	(7.836)
Өзге де		(73.690)	60.677
Айналым капиталының өзгерісіне дейінгі операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		94.686.206	74.180.254
Операциялық активтердегі (ұлғаю)/азаю			
Қорлар		(210.905)	156.418
Сауда және өзге де дебиторлық берешек		(74.167)	(1.470.580)
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер		4.025.477	(1.360.094)
Өтеуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алғытөлемдер		(14.603.823)	(1.326.542)
Өзге де қысқа мерзімді активтер		243.639	85.834
Операциялық міндеттемелердегі ұлғаю/(азаю)			
Сауда және өзге де кредиторлық берешек		4.274.883	(1.226.263)
Сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер		1.798.157	7.656.256
Төлемге өзге де салықтар		(16.042)	4.149.327
Өзге де ағымдағы және ұзақ мерзімді міндеттемелер және қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер		834.829	282.972
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		90.958.254	81.127.582
Төленген табыс салығы		(11.878.967)	(10.732.060)
Алынған пайыздар		8.759.722	3.117.385
Операциялық қызметтен түскен таза ақша ағындары		87.839.009	73.512.907

Есеп саясаты және 8-70 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (ЖАЛҒАСЫ)

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Инвестициялық қызметтегі ақша ағындары			
Негізгі құралдарды мен материалдық емес активтерді сатып алу		(143.350.254)	(64.234.328)
Ұлттық Банкінің Ноталарын сатып алу		(124.071.785)	–
Ұлттық Банкінің Ноталарын өтеуден түсетін түсімдер		102.535.718	–
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарынан түскен дивидендтер	9	3.960.351	7.636.855
Негізгі құралдарды және сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді сатудан түсімдер		570.961	54.179
Банк салымдарын алу		222.975	9.212.398
Облигацияларды қайта сатып алудан түскен түсімдер		104.147	42.452
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша ағындары		(160.027.887)	(47.288.444)
Қаржылық қызметтегі ақша ағындары			
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша түсімдер	20	70.000.000	–
Төленген дивидендтер	18	(15.000.496)	(10.000.331)
Алынған қарыздар бойынша түсімдер	19	11.800.000	29.592.745
Жалдау міндеттемелері бойынша төлемдер	24	(2.381.354)	(2.048.030)
Өзге де төлемдер	19	–	(533.127)
Қаржы қызметтен түскен таза ақша ағындары		64.418.150	17.011.257
Ақша қаражаттарындағы және олардың баламаларындағы таза өзгерістер			
		(7.770.728)	43.235.720
Таза бағамдық айырма		(720.246)	1.424.711
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервтің өзгерістері		6.048	(1.865)
Жылдың басына ақша қаражаттары және олардың баламалары		85.157.538	40.498.972
Жылдың аяғына ақша қаражаттары және олардың баламалары	17	76.672.612	85.157.538

2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директор (Басқарма төрағасы)

С.Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С.Ахмедина

Есеп саясаты және 8-70 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

МЕНШІКТІ КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мың теңгемен	Жарғылық капитал	Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар	Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	Есептілік валютасын қайта есептеу бойынша резерв	Капиталдың өзге де резервтері	Үлестірілмеген пайда	Жиыны
2021 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	285.685.165	40.632.765	(4.310.257)	353.172.325	737.108.016
Есепті жылдағы таза пайда	-	-	-	-	-	19.801.693	19.801.693
Өзге де жиынтық кіріс	-	-	155.102.556	6.319.279	4.122.112	-	165.543.947
Жылдағы жиынтық кіріс жиыны	-	-	155.102.556	6.319.279	4.122.112	19.801.693	185.345.640
Негізгі құралдарды қайта бағалау бойынша резервінің амортизациясы	-	-	(17.570.559)	-	-	17.570.559	-
Дивидендтер (18-ескертуге)	-	-	-	-	-	(10.000.331)	(10.000.331)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	423.217.162	46.952.044	(188.145)	380.544.246	912.453.325
Есепті жылдағы таза пайда	-	-	-	-	-	32.845.337	32.845.337
Өзге де жиынтық залал	-	-	(4.850.854)	(833.791)	1.432.855	-	(4.251.790)
Жылдағы жиынтық кіріс жиыны	-	-	(4.850.854)	(833.791)	1.432.855	32.845.337	28.593.547
Негізгі құралдарды қайта бағалау бойынша резервінің амортизациясы	-	-	(37.726.637)	-	-	37.726.637	-
Дивидендтер (18-ескертуге)	-	-	-	-	-	(15.000.496)	(15.000.496)
Акционермен басқа операциялар (18-ескертуге)	-	-	-	-	-	30.823.948	30.823.948
2023 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	380.639.671	46.118.253	1.244.710	466.939.672	956.870.324

2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директор (Басқарма төрағасы)

Т.Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С. Ахмедина

Есеп саясаты және 8-70 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР**2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін****1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ**

«Мұнай және Газ Көлігі» ұлттық компаниясы» ЖАҚ (бұдан әрі – МГК) Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 2 мамырдағы қаулысына сәйкес құрылды. Осы қаулының негізінде Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ акцияларына меншік құқығын МГК-ға берді, осының нәтижесінде «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» ЖАҚ болып қайта тіркелді және қайта аталды.

Бірігу арқылы қайта құрылған «Қазақойл» ұлттық мұнай-газ компаниясы» және «Мұнай және Газ Көлігі» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамдары негізінде Қазақстан Республикасы Президентінің 2002 жылғы 20 ақпандағы Жарлығымен «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамы құрылды, ол «ҚазТрансОйл» ЖАҚ-тың жалғыз акционері болды.

2004 жылғы 31 мамырда Қазақстан заңнамасының талаптарына сай «ҚазТрансОйл» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» АҚ (бұдан әрі – Компания) болып қайта тіркелді.

2023 жылдың 31 желтоқсанына Компания акцияларының 10%-ы «Халықтық IPO» бағдарламасы аясында сатып алған миноритарлық акционерлерге тиесілі. Компанияға қатысудың бақылау үлесі (90%) тиесілі компанияның ірі акционері «ҚазМұнайГаз «Ұлттық компаниясы» АҚ (бұдан әрі – ҚМГ немесе бас Компания) болып табылады. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ҚМГ акцияларының 67,42%-ы «Самұрық – Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (бұдан әрі – Самұрық-Қазына) тиесілі, ҚМГ акцияларының 20%-ы Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігіне тиесілі, акцияларының 9,58%-ы «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі» республикалық мемлекеттік мекемесіне тиесілі және акцияларының 3%-ы Астана қор биржасында (AIX) және Қазақстан қор биржасында (KASE) (бұдан әрі – ҚКБ) еркін айналымда орналасқан. Қазақстан Республикасының Үкіметі Самұрық-Қазынаның жалғыз акционері болып табылады.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның келесі ұйымдарда қатысу үлесі болды:

	Тіркелген жері	Негізгі қызметі	Қатысу үлесі	
			2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
«МұнайТас» СБҚК» ЖШС (бұдан әрі – МұнайТас)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	51%	51%
«Қазақстан – Қытай Құбыры» ЖШС (бұдан әрі – ҚКҚ)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	50%	50%
«Батуми Мұнай Терминалы» ЖШҚ (бұдан әрі – БМТ)*	Грузия	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау, ауыстырып құю және сақтау, теңіз кемежайын пайдалану	100%	100%
«Petrotrans Limited» (бұдан әрі – PTL)	Біріккен Араб Әмірліктері	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау	100%	100%
«Магистральдық Суағызғысы» ЖШС (бұдан әрі – Магистральдық Суағызғысы)	Қазақстан	Су тасымалдау	100%	100%

* БМТ «Батуми Теңіз Кемежайы» ЖШҚ-ның (бұдан әрі – БТК) 100% үлесін басқаруға айрықша құқыққа ие.

Компания және оның еншілес ұйымдары бұдан әрі мәтін бойынша Топ ретінде қаралады.

Компанияның бас кеңсесі Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Тұран даңғылы, 20 мекенжайы бойынша орналасқан.

Компанияның Қазақстан Республикасының Маңғыстау, Атырау, Батыс Қазақстан, Ақтөбе, Қарағанды, Ұлытау, Павлодар, Түркістан, Солтүстік Қазақстан облыстары мен Шымкент қаласында орналасқан өндірістік нысандары, Астана қаласында (Зерттеулер және әзірлемелер орталығы және Мұнайды тасымалдауды басқару орталығы) орналасқан филиалдары және Ресей Федерациясында (Мәскеу, Омбы және Самара) өкілдік кеңселері бар.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ (жалғасы)**

Компания Қазақстан Республикасының магистралдық мұнай құбыры бойынша ұлттық операторы болып табылады. Топтың ұзындығы 5.338 км магистралды мұнай құбырлары және ұзындығы 2.308 км суағызғылар желілері бар. Компания магистральдық мұнай құбырлары бойынша мұнай тасымалдау, қазақстандық мұнайды басқа мемлекеттердің құбырлары бойынша көлік экспедициясы қызметтерін, өзге ұйымдардың, соның ішінде Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарының магистральдық мұнай құбырларын пайдалану және техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтерді көрсетеді. Топтың МұнайТас және ҚҚК бірлескен бақылаудағы кәсіпорындары негізінде Қазақстан мұнайын, сондай – ақ ресей мұнайын Қытайға транзитпен тасымалдау үшін пайдаланылатын Кеңкияқ – Атырау, Кеңкияқ – Құмкөл және Атасу – Алашаңқай құбырларына иелік етеді.

Компания табиғи монополист болып табылады және тиісінше Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Табиғи монополияларды реттеу комитетінің (бұдан әрі – ТМРК) реттеу нысаны болады. ТМРК тариф есеп-қисабының әдіснамасын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ішінде мұнай тасымалдау тарифтік ставкаларын бекіту үшін жауапты.

«Табиғи монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттеу мақсатында магистралдық құбырлармен мұнай тасымалдау қызметі және Қазақстан Республикасы төңірегінен шет аймаққа экспорттау табиғи монополиялық реттеу саласына кірмейді.

2023 жылғы 1 қаңтардан бастап 30 маусымға дейін ішкі нарыққа мұнай айдау жөніндегі бекітілген тариф 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.355,57 теңге құрайды. 2023 жылғы 1 шілдеден бастап көрсетілген қызметке 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.849,39 теңге мөлшерінде (2022 жылғы 1 қаңтардан бастап 31 тамызға дейін: 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 3.728,82 теңге; 2022 жылғы 1 қыркүйектен бастап 30 қарашаға дейін: 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.328,04 теңге; 2022 жылғы 1 желтоқсанынан бастап 31 желтоқсанға дейін: 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.355,57 теңге) тариф қолданысқа енгізілді.

2020 жылғы 1 наурыздан бастап 2022 жылғы 31 мамырға дейін қолданылатын Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспортқа мұнай айдау тарифі 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 7.358,76 теңгені құрады, 2022 жылғы 1 маусымнан бастап 2023 жылғы 30 маусымға дейін – 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 8.830,51 теңге. 2023 жылғы 1 шілдеден бастап аталған қызметке 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 10.150,00 теңге мөлшерінде жаңа тариф қолданысқа енгізілді.

2018 жылғы 1 сәуірден бастап «Тұймазы – Омбы – Новосібір-2» қазақстандық магистральдық мұнай құбырының учаскесі арқылы транзит мақсатында мұнайды айдау тарифі 1.000 километрге тонна үшін 4.292,4 теңгені құрады. 2023 жылғы 27 маусымнан бастап аталған қызметке 1.000 километрге тонна үшін 11,28 АҚШ доллары мөлшерінде тариф қолданысқа енгізілді.

2019 жылғы 1 қаңтардан бастап ресей мұнайын Қазақстан Республикасы аумағы арқылы Қытай Халық Республикасына Ресей Федерациясының шекарасы – Қазақстан Республикасының шекарасы (Прииртышск) – Атасу (Қазақстан Республикасы) – Алашаңқай (Қытай Халық Республикасы) бағыты бойынша тасымалдау тарифі 1 тоннаға 4,23 АҚШ долларын құрайды (Прииртышск – Атасу учаскесінде).

Негізінде, тарифтер іске қосылған активтерге капитал құнын қайтаруға негізделеді. Қазақстан Республикасының табиғи монополиялардың қызметін реттеу туралы заңнамасына сәйкес тарифтер қызметтерді көрсету үшін қажетті шығындардың құнынан төмен бола алмайды және табиғи монополия субъектісінің тиімді қызмет етуін қамтамасыз ететін пайда алу мүмкіндігін есепке алу керек.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті Компанияның Директорлар Кеңесінің ішкі аудит Комитеті басып шығаруды мақұлдады және бас директор (Басқарма төрағасы) мен бас бухгалтер 2024 жылдың 1 наурызында қол қойды.

2. ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ НЕГІЗІ

Топтың осы шоғырландырылған қаржылық есептілігі Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына (бұдан әрі – ҚЕХС) сәйкес Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары кеңесі (бұдан әрі – ҚЕХС жөніндегі кеңес) бекіткен редакцияда дайындалған.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік қайта бағаланған құны бойынша есептелетін негізгі құралдарды және есеп саясатында және осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ескертпелерінде көрсетілген басқа баптарды қоспағанда бастапқы құны бойынша бағалау қағидатына сәйкес дайындалған.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік теңгемен берілген, ал барлық сома арнайы көрсетілген жағдайларды қоспағанда, тұтас мыңдыққа дейін дөңгелектеп алынған.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**2. ҚАРЖЫ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ НЕГІЗІ (жалғасы)**

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте алдыңғы кезең үшін салыстырмалы ақпарат берілген.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде Топ басшылығы бірқатар белгісіздіктердің болуын, соның ішінде Украинадағы соғысқа байланысты әлемдегі ағымдағы экономикалық және геосаяси жағдайды назарға алды (38-ескертпе). Шоғырландырылған қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігі қағидатына сәйкес дайындалды.

3. ШОҒЫРЛАНДЫРУ НЕГІЗІ

Шоғырландырылған қаржылық есептілік Компанияның және оның еншілес кәсіпорындарының 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық есептілігін қамтиды. Бақылау Топтың инвестиция объектісіне қатысудан түсетін кірістің өзгерісіне байланысты тәуекелге ұшыраған немесе осындай кірістерді алуға құқығы, сондай-ақ инвестиция объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асыру арқылы кіріске ықпал етуге мүмкіндігі болған жағдайда жүзеге асырылады.

Атап айтқанда, Топ инвестиция объектісін мына шарттар орындалған жағдайда ғана бақылайды:

- Топтың инвестиция объектісіне қатысты өкілеттігі болғанда (яғни инвестиция объектісінің маңызды қызметін басқарудың ағымдағы мүмкіндігін қамтамасыз ететін құқығы болған);
- Топта инвестиция объектісіне қатысудан түсетін кірістің өзгеруіне байланысты шығынға ұшырағанда немесе осындай кірісті алуға құқығы болғанда;
- Топта инвестиция объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асыру көмегімен кіріске ықпал етуге мүмкіндігі болғанда.

Топта инвестиция объектісіне қатысты басым дауыс құқығынан кем немесе ұқсас құқық болған жағдайда, Топ осы инвестиция объектісіне қатысты өкілеттіктің болуын бағалау кезінде барлық ақылға қонымды фактілерді және жағдаяттарды ескереді:

- Инвестиция объектісінде өзге де дауыс беру құқығын ұстаушылармен келісім;
- Басқа келісімдермен негізделген құқықтар;
- Топқа тиесілі дауыс құқығы және ықтимал дауыс құқығы.

Егер фактілер мен жағдаяттар бақылаудың үш құраушысының біреуінің немесе бірнешеуінің өзгергенін білдірсе, Топ инвестиция объектісіне қатысты бақылаудың болуын қайта талдайды. Еншілес мекемені шоғырландыру Топ еншілес Топты бақылауды алған кезден басталады және Топ еншілес мекемені бақылауды жоғалтқан кезде доғарылады.

Еншілес мекемені шоғырландыру Топ еншілес Топты бақылауды алған кезден басталады және Топ еншілес мекемені бақылауды жоғалтқан кезде доғарылады.

Пайда немесе залал және өзге де жиынтық табыстың әр құраушысы, егер бұл бақыланбайтын қатысу үлестерінің теріс сальдосына әкелген жағдайдың өзінде де Топтың бас компаниясының меншігі және бақыланбайтын қатысу үлесі болып табылады. Қажет болған жағдайда еншілес компаниялардың қаржы есептілігі Топтың есеп саясатымен сәйкестікке келтіру үшін осындай компаниялардың есеп саясаты түзетіледі.

Бақылауды жоғалтпағанда еншілес кәсіпорындағы қатысу үлесінің өзгерісі капиталмен операция ретінде ескеріледі. Егер Топ еншілес кәсіпорынға бақылауды жоғалтса, ол тиісті активтер мен міндеттемелерді (оның ішінде гудвилді), бақыланбайтын қатысу үлестерін және капиталдың өзге де құралымдарын тануды тоқтатады және туындаған пайданы немесе залалды пайда мен залал құрамында таниды. Қалған инвестицияларды әділ құны бойынша танылады.

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ**4.1 Бірлескен қызметке қатысу**

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар нысанында бірлескен қызметке қатысу үлесі бар.

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялары үлестік қатысу әдісі бойынша ескеріледі. Үлестік қатысу әдісіне сәйкес бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар бастапқы құны бойынша танылады. Инвестициялардың теңгерімдік құны бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың таза активтеріндегі сатып алу күнінен кейін туындайтын өзгерістердегі үлесті тану салдарынан артылады немесе кемітіледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.1 Бірлескен қызметке қатысу (жалғасы)**

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға қатысты гудвилл инвестициялардың теңгерімдік құнына кіреді және амортизацияланбайды, сондай-ақ құнсыздану мәніне жеке тексеруге ұшырамайды.

Шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есеп Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорын қызметінің қаржылық нәтижелеріндегі үлесін көрсетеді. Осындай объектілердің өзге де жиынтық табысындағы өзгерістер Топтың өзге де жиынтық табысының құрамында ұсынылады. Сонымен бірге, егер бірлескен кәсіпорынның меншік капиталында тікелей танылған өзгерістер орын алса, Топ осындай өзгерістердегі өз үлесін мойындайды және бұл меншік капиталдың өзгерістері туралы есепте қолданылатын болса, осы фактіні ашады. Топтың бірлескен кәсіпорындармен операциялары бойынша туындайтын іске асырылмаған пайда мен залалдар Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорынға қатысу үлесі болатын дәрежеде алынып тасталады.

4.2 Шетел валютасын қайта есептеу

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі теңгемен берілген. Топтың әр компаниясы өзінің қызмет ететін валютасын анықтайды және әр компанияның қаржылық есептілігіне кіргізілген баптар осы қызмет ететін валютада бағаланады. Компанияның, «Магистральдық Суағызғысы» ЖШС-ның және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың МұнайТас пен ҚҚҚ атқарымдық валютасы теңге болып табылады. РТЛ және БМТ-ның атқарымдық валютасы АҚШ доллары болып табылады, БТК-ның атқарымдық валютасы грузин ларии.

Операциялар мен қалдықтар

Топ компаниялары шетел валютасындағы операцияларды бастапқыда өздерінің қызмет ететін валютасында операция тану көрсеткіштеріне қанағаттандыратын күнге қолданылатын валюта бағамы бойынша есептейді.

Шетел валютасында бейнеленген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күнге қолданыстағы қызмет ететін валюта спот-бағамымен қайта есептеледі.

Монетарлық баптарды өтеу және қайта есептеу кезінде туындайтын барлық бағамдық айырма шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепке кіргізіледі.

Тарихи құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар бастапқы мәмілелер жасау күніне қолданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Әділ құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар әділ құнды айқындау күніне қолданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Монетарлық емес баптарды қайта есептеу кезінде туындайтын пайда мен залал баптың әділ құны (яғни баптар бойынша бағамдық айырмалар, өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылған әділ құнның өзгерісінен болған пайдалар немесе залалдар да тиісінше өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылады) өзгерісі нәтижесінде болған пайданы немесе залалды тану қағидаттарына сәйкес есептеледі.

Топ компаниялары

Шоғырландыру кезінде шетелдік бөлімшелердің активтері мен міндеттемелері есепті күніне қолданыстағы бағам бойынша теңгемен қайта есептеледі, осындай бөлімшелердің пайдасы мен залалдары орташа бағам бойынша қайта есептеледі. Осындай қайта есептеу кезінде пайда болатын бағамдық айырма өзге жиынтық кіріс құрамында танылады. Шетел бөлімшесі шыққан кезде осы шетел бөлімшесіне жататын өзге жиынтық кіріс құрамдастары пайда немесе залал құрамында танылады.

Шетелдік бөлімшені сатып алған ретте пайда болатын гудвилл және активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құны олардың әділ құнына дейін шетелдік бөлімшенің активтері мен міндеттемелері ретінде ескеріледі және есепті күнге қолданыстағы валюта бағамы бойынша қайта есептеледі.

Валюта айырбастау бағамдары

ҚҚБ белгіленген орташа өлшенген айырбас бағамдары Қазақстан Республикасындағы ресми айырбас бағамдары ретінде пайдаланылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.2 Шетел валютасын қайта есептеу (жалғасы)**

Валюта айырбастау бағамдары (жалғасы)

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін орташа өлшенген айырбас бағамдары келесіні құрады:

<i>Теңге</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2023 жылғы	2022 жылғы
АҚШ доллары	456,21	460,93
Ресей рублі	5,41	6,92
Еуро	493,22	485,29
Грузин лариі	175,78	160,65

31 желтоқсанға ҚҚБ белгілеген валюта айырбастау бағамдары келесіні құрады:

<i>Теңге</i>	2023 жыл	2022 жыл
АҚШ доллары	454,56	462,65
Ресей рублі	5,06	6,43
Еуро	502,24	492,86
Грузин лариі	170,69	173,28

4.3 Активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімдіге жіктеу

Қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте Топ активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді жіктеу негізінде көрсетеді. Актив айналымды болып табылады, егер:

- Оны іске асыру болжанса немесе ол сатуға немесе қарапайым операциялық кезең аясында тұтынуға арналса;
- Ол негізінен сату мақсатына арналса;
- Оны есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде іске асыру болжанса; немесе
- Есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу үшін, оны айырбастауға немесе пайдалануға қатысты шектеулерді қоспағанда, ақша қаражаттарын немесе олардың баламаларын білдірсе.

Барлық өзге ұзақ мерзімді активтер ретінде жіктеледі.

Міндеттеме қысқа мерзімді болып табылады, егер:

- Оны қалыпты операциялық кезең аясында өтеу болжанса;
- Ол негізінен сауда мақсатында ұсталса;
- Ол есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде өтеуге жатса; немесе
- Топта есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу мерзімін ұзарту сөзсіз құқығы болмаса.

Топ өзге барлық міндеттемелерді ұзақ мерзімді ретінде жіктейді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері айналымнан тыс/ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

4.4 Әділ құнды бағалау

Әділ құн бағалау күніне нарық қатысушылары арасында қалыпты тәртіпте жасалатын мәміле аясында активтерді сату үшін алынатын немесе міндеттемелерді беру үшін төленетін баға болып табылады. Әділ құн бағасы активтерді сату немесе міндеттемелерді беру жөніндегі мәміле келесі түрде болып өтуін болжайды:

- Не осы актив немесе міндеттеме үшін негізгі нарықта;
- Не негізгі нарық болмаған жағдайда осы актив немесе міндеттеме үшін неғұрлым қолайлы нарықта.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.4 Әділ құнды бағалау (жалғасы)**

Топ негізгі немесе неғұрлым қолайлы нарыққа қол жеткізуі тиіс. Активтің немесе міндеттеменің әділ құны жорамалдарды пайдалану арқылы бағаланады, оларды нарық қатысушылары активтің немесе міндеттеменің бағасын айқындау кезінде пайдалануы мүмкін, бұл орайда нарық қатысушылары өзінің озық мүдделерінде әрекет етеді.

Қаржылық емес актив әділ құнының бағасы не активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдалану жолымен немесе осы активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдаланатын нарықтың басқа қатысушысына сату нәтижесінде нарық қатысушысының экономикалық пайдасын еселеу мүмкіндігін ескереді. Топ бағалаудың пайда болған жағдаяттарында қолайлы және әділ құнын бағалау үшін жеткілікті деректерге қол жетімді бағалау әдістемелерін пайдаланады, бұл орайда бақыланатын орынды бастапқы деректерді мейлінше көп және бақыланбайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдаланады.

Әділ құны шоғырландырылған қаржылық есептілікте бағаланатын немесе шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілетін барлық активтер мен міндеттемелер тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде әділ құн көздерінің төменде сипатталған сатылары аясында жіктеледі:

- 1-деңгей – барабар активтер немесе міндеттемелер бойынша белсенді нарықтағы бағалардың нарықтық белгіленуі бойынша (қандай да бір түзетулерсіз);
- 2-деңгей – сатының ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнын бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама бақыланатын болып табылатын баға үлгісі;
- 3-деңгей – сатының ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнын бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта бақыланабайтын болып табылатын баға үлгісі.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте кезеңдік негізде қайта бағаланатын активтер мен міндеттемелер жағдайында әр есепті кезеңнің аяғына жіктемені (тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде) қайтадан талдай отырып Топ оларды саты көздері деңгейлері арасында ауыстыру қажеттілігін анықтайды.

Әр есепті кезеңге Топтың есеп саясатына сәйкес қайта талдау және қайта бағалау қажет болатын активтер мен міндеттемелер құнының өзгерістерін Топ талдау жүргізеді. Осындай талдау аясында Топ соңғы бағалау кезінде қолданылған негізгі бастапқы деректерді бағалау кезінде пайдаланылатын ақпаратты шарттармен және өзге де орынды құжаттармен салыстыру жолымен тексереді. Топ және сыртқы бағалаушылар әр актив пен міндеттеменің әділ құнының өзгерісін өзгерістің негізділігін айқындау мақсатында тиісті сыртқы дереккөздермен салыстырады.

Әділ құн туралы ақпаратты ашу мақсатында Топ активтер мен міндеттемелерді олардың сипаты, оларға тән сипаттама мен тәуекелдер, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген әділ құн көздері сатысының қолданылатын деңгейі негізінде жіктейді.

Негізгі құралдардың әділ құнын талдау және оны анықтау әдістері туралы қосымша ақпарат *5-ескертемеде* келтірілген.

4.5 Негізгі құралдар

Негізгі құралдар бастапқыда өзіндік құны бойынша есепке алынады. Кейінгі есепке алу жинақталған амортизацияны (жерден, технологиялық мұнайдан және аяқталмаған құрылыстан басқа) және қайта бағалау болған жағдайда, және танылған құнсызданудан болатын залалдарды шегергендегі әділ құны бойынша жүргізіледі.

Топ кезеңімен өзінің негізгі құралдарының орнын толтыру құнын нарықтық құнына дейін қайта бағалау жүргізу үшін тәуелсіз сарапшыларды тартады. Негізгі құралдарды қайта бағалау есебін жүргізу саясатына сәйкес кемінде 3 жылда бір рет (әділ құнның өзгеруіне байланысты кезең бойында қайта бағаланатын технологиялық мұнайды қоспағанда) қайта бағаланған активтің әділ құны оның теңгерімдік құнынан елеулі айырмашылығы болмағанына сенімділікті қамтамасыз ету үшін жүзеге асырылады.

Қайта бағалаудан құнның өсуі өзге де жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі және меншік капиталдың құрамына кіретін активтерді, оның осы активтің құнын қайта бағалау салдарынан болған және пайда немесе залал құрамында бұрын жасалған қайта бағалау салдарынан танылған мұндай активтерді қайта бағалаудан болған залалды қалпына келтіретін бөлікті қоспағанда, активтерді қайта бағалау резерві қорының артуына жатады. Қайта бағалаудан болатын залал оның бұрын активті қайта бағалау резерві қорының құрамында танылған осы актив бойынша оның қайта бағалауын тікелей кемітетін бөлігін қоспағанда пайда немесе залал құрамында танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.5 Негізгі құралдар (жалғасы)**

Активтің қайта бағаланған теңгерімдік құны негізінде есептелген амортизация мен активтің бастапқы құны негізінде есептелген амортизация арасындағы айырмашылық активтерді қайта бағалау резервінен жыл сайын бөлінбеген пайдаға ауыстырылады. Сонымен қатар қайта бағалау күніне жинақталған амортизация және құнсыздану активтің жалпы теңгерімдік құнын бір мезгілде азайта отырып алынып тасталады және одан кейін таза сома активтің қайта бағаланған құнына дейін жете бағаланады. Актив шығарылған кезде нақты шығарылатын активке жататын қайта бағалау резерві бөлінбейтін пайдаға көшіріледі.

Негізгі құралдардың құнына капиталдандыру белгісі орындалатын жабдықтар бөліктерін ауыстыру құны және ұзақ мерзімді құрылыс жобалары бойынша қарыз жөніндегі шығындар кіреді. Белгілі бір уақыт аралығында негізгі құралдардың маңызды құраушыларын ауыстыру қажет болған жағдайда, Топ осындай құраушыларды өздеріне сәйкес дербес пайдалы қолдану мерзімдері бар жеке активтер ретінде таниды. Солай сияқты басты техникалық тексеріс кезіндегі шығыстардың тану критерийлері болса, жабдықтарды ауыстыру ретінде негізгі құралдардың теңгерімдік құны бойынша танылады.

Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге арналған өзге барлық шығын пайда немесе залал құрамында танылады.

Топ артық технологиялық мұнай анықтағанда, нәтижесінде алынған объект актив анықтамасын қанағаттандыратындылығын анықтайды, және егер солай болса, пайда болған активті негізгі құрал ретінде таниды. Бастапқы тану кезінде негізгі құрал нөлдік құн бойынша бағаланады және әрбір есепті күнге қайта бағаланады.

Актив пайдаланылғаннан кейін оны пайдаланудан шығару бойынша күтілетін шығындардың келтірілген бағасы келешек шығындарға резервті тану критерийлері орындалатын болса тиісті активтің бастапқы бағасына қосылады. Активтерді пайдаланудан шығару және жерлерді қайта өңдеу бойынша танылған резерв туралы толық ақпарат 5, 26-ескертпелерде көрсетілген.

Амортизация желілік әдіспен активтерді пайдалы қолданудың бағалау мерзімі ішінде келесі түрде есептеледі:

	Жылдар
Ғимараттар мен құрылыс	5-50
Машиналар мен жабдық	3-30
Құбырлар жүйесі	15-30
Өзге де көлік активтері	5-12
Өзге де	2-10

Топтың Есеп саясатына сәйкес технологиялық мұнай, аяқталмаған құрылыс және жер амортизацияланбайды.

Бұрын танылған негізгі құралдарды немесе олардың маңызды құрауыштарын тануды доғару олар шығарылған кезде немесе егер келешекте осы активті пайдаланудан немесе шығарудан экономикалық тиімділік алу күтілмеген жағдайда болады. Активті тануды тоқтату нәтижесінде туындайтын кіріс немесе шығыс (активтің шығуынан және теңгерімдік құнынан болатын таза түсімдер арасындағы айырмашылық ретінде есептелген) активті тану доғарылған есепті жыл үшін пайдаға және залалға кіргізіледі.

Таратылу құны, активтерді пайдалы қолдану мерзімі және негізгі құралдардың амортизациялау әдістері әрбір жылдық есепті кезеңнің аяғында талданады және қажетіне қарай келешекті негізде түзетіледі.

4.6 Материалдық емес активтер

Жеке сатып алынған материалдық емес активтер бастапқы танылған кезде бастапқы құны бойынша бағаланады. Бизнесті біріктіру кезінде сатып алынған материалдық емес активтердің бастапқы құны сатып алу күніндегі әділ құны болып табылады. Бастапқы танудан кейін материалдық емес активтер жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған жинақталған залалды шегергенде (олар болған ретте) бастапқы құны бойынша есептеледі. Топ ішінде жүргізілген материалдық емес активтер өнім әзірлеуге арналған капиталдандырылған шығындарды қоспағанда, капиталдандырылмайды және тиісінше шығыс туындаған есепті кезең үшін пайда мен залал құрамында көрсетіледі.

Материалдық емес активтердің пайдалы қолдану мерзімі шектеулі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.6 Материалдық емес активтер (жалғасы)**

Пайдалы қолдану шектеулі мерзімі бар материалдық емес активтер осы мерзім ішінде амортизацияланады және егер осы материалдық емес активтің құнсыздану белгілері болса, құнсыздану мәніне бағаланады. Амортизация активтер қызметінің бағаланған пайдалы мерзімі үшін тік желілік әдіс негізінде есептеледі. Материалдық емес активтер негізінен жеті-он жыл ішінде амортизацияланады. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес актив үшін амортизацияны есептеу кезеңі мен әдісі кем дегенде әр есепті кезеңнің аяғында қайта қаралады. Активке кіргізілген келешек экономикалық тиімділікті пайдалы қолданудың болжалды мерзімінің немесе тұтынудың болжалды құрылымының өзгерісі тиісінше амортизация кезеңін немесе есептеу әдісін өзгертеді және есепке алу бағаларының өзгерісі ретінде ескеріледі. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес активтің амортизациясына арналған шығындар шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте материалдық емес активтер қызметіне сәйкес шығыстар санатында танылады.

Материалдық емес активтерді танудың тоқтатылуынан болатын кіріс немесе шығыс активтің шығуынан болатын таза түсім және активтің теңгерімдік құны арасындағы айырмашылық ретінде өлшенеді және осы активті тану тоқтатылған кездегі шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте танылады.

4.7 Қаржы емес активтердің құнсыздануы

Әрбір есепті күнге Топ активтің мүмкін болатын құнсыздану белгілері болуын айқындайды. Егер осындай белгілер орын алса немесе егер активті құнсыздануға жыл сайынғы тексеру талап етілсе, Топ активтің өтеу құнына бағалау жүргізеді. Активтің немесе ақша ағынын туындатушы бөлімше (бұдан әрі – ААТБ) өтеу құны – мына шамалардың ең үлкені: сатуға арналған шығындарды шегергенде активтің (ААТБ) әділ құны және активті (ААТБ) пайдалану құндылығы.

Актив негізінен басқа активтер немесе активтер тобы тудыратын ағындарға тәуелсіз ақша қаражаты ағындарын тудырмайтын жағдайларды қоспағанда, өтеу құны жеке актив үшін айқындалады. Егер активтің немесе ААТБ-ның теңгерімдік құны оның өтеу құнынан артып кетсе, актив құнсызданған деп саналады және өтеу құнына дейін есептен шығарылады. Пайдалану құндылығын бағалау кезінде келешек ақша ағындары активке тән ақшаның және тәуекелдің уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын көрсететін салық салғанға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі бойынша дисконтталады.

Сатуға арналған шығындарды шегергенде әділ құнын анықтау кезінде жуық арадағы нарықтық мәмілелер ескеріледі (егер ондайлар орын алса). Олар болмаған ретте бағалаудың тиісті үлгісі қолданылады. Бұл есептер бағалау коэффициенттерімен, акциялардың нарығында еркін айналыстағы бағаларды белгілеумен немесе әділ құнның өзге де қол жетімді көрсеткіштерімен расталады.

Топ құнсыздану сомасын Топтың жеке активтер жатқызылатын ААТБ үшін дайындалатын нақты жоспарлар және болжау есептерін ескере отырып айқындайды. Бұл жоспарлар мен болжау есептері әдетте бес жылға жасалады. Неғұрлым ұзақ кезеңдер үшін өсудің ұзақ мерзімді қарқыны есептеледі, ол бесінші жылдан кейінгі келешек болжауды ақша ағындарына қатысты қолданылады.

Жалғасып отырған қызметтің құнсыздануынан (қорлардың құнсыздануын қоса есептегенде) болатын залалдар қайта бағалау өзге де шоғырландырылған жиынтық кіріс құрамында танылған, гудвилді қоспағанда, бұрынғы қайта бағаланған негізгі құралдарды қоспағанда, құнсызданған актив қызметіне сәйкес шығыстар санаты құрамындағы шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есебінде танылады. Бұл жағдайда құнсызданудан болған залалдар да бұрын жүргізілген қайта бағалау сомасы шегінде өзге де жиынтық кіріс құрамында танылады.

Әрбір есепті күнге Топ бұрын активтің құнсыздануынан болған деп танылған залалдардың енді жоқ екендігінің немесе қысқарғандығының белгілері бар не жоқ екендігін анықтайды. Егер мұндай белгі бар болса, Топ активтің немесе ААТБ-ның өтелу құнын есептейді. Кейінгі құнсызданудан болған деп танылған залалдардан бері активтің өтеу құнын анықтау үшін қолданылған жорамалдар өзгерілген жағдайда ғана бұрын құнсызданудан болған деп танылған залалдар қалпына келтіріледі. Қалпына келтіру активтің теңгерімдік құны оның өтеу құнынан асып кетпеуімен, сондай-ақ амортизацияны шегеріп тастағанда теңгерімдік құнынан аспауымен шектелген, бұл актив егер алдыңғы жылдары құнсызданудан болған залал деп танылмаған жағдайда, теңгерімдік құны бойынша танылуы мүмкін. Құнды бұлайша қалпына келтіру актив қайта бағаланған құны бойынша есептелген жағдайларды қоспағанда, пайдалар мен залалдарда танылады. Соңғы жағдайда, құнды қалпына келтіру құнның қайта бағалаудан болған өсуі ретінде ескеріледі.

Қаржы емес активтердің құнсыздануы туралы ақпарат 5, 6-ескертпелерде ашылған.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.8 Қаржы активтері*****Бастапқы тану және бағалау***

Қаржылық активтер бастапқы тану кезінен кейін амортизацияланған құн бойынша, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша және пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктеледі.

Бастапқы тану кезінде қаржылық активтерді жіктеу қаржылық актив бойынша ақша ағыны шартымен көзделген сипаттамаға және осы активтерді басқару үшін Топ қолданатын бизнес-үлгіге байланысты болады. Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Топ практикалық сипаттағы ықшамдауды қолданған сауда дебиторлық берешекті қоспағанда, Топ бастапқыда қаржылық активтерді пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланбайтын қаржылық активтер жағдайында мәміле бойынша шығындар сомасына ұлғайтылған әділ құн бойынша бағалайды. Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Топ практикалық сипаттағы ықшамдауды қолданған сауда дебиторлық берешек *«Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім»* 15 ҚЕХС (IFRS) сәйкес айқындалған мәміле бағасы бойынша бағаланады.

Қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша жіктеу және бағалау үшін бұл активтің шарттық талаптары қарыздың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне «қарыздың негізгі сомасы және проценттер есебіне ерекше төлемдер» болып табылатын ақша ағынын алуды қарастыруы қажет. Мұндай бағалау SPPI-тест деп аталады және әр құрал деңгейінде жүзеге асырылады.

Топ қаржылық активтерді басқару үшін қолданатын бизнес-модель ақша ағындарын өндіру мақсатында Топ өзінің қаржылық активтерін басқаратын тәсілді сипаттайды. Бизнес-модель ақша ағыны шартпен көзделген ақша ағынын алу, қаржылық активтерді сату немесе екеуінің де салдары бола алатындығын айқындайды.

Заңнамамен немесе белгілі бір нарықта қабылданған қағидалармен («стандарттық жағдайлардағы» сауда) белгіленетін мерзімде активтерді жеткізуді талап ететін қаржылық активтерді сатып алу немесе сату бойынша барлық мәмілелер мәміле жасалған күнге, яғни Топ активті сатып алу немесе сату міндеттемесін өзіне алған күнге танылады.

Топтың қаржылық активтері ақша қаражаттарын, банк салымдарын, сауда және өзге де дебиторлық берешекті және облигацияларға инвестицияны, Ұлттық Банктің Ноталарды, кері репо мәмілелерді қамтиды.

Кейінгі бағалау

Кейінгі бағалау мақсатында қаржылық активтер төрт санатқа жіктеледі:

- Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- Жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеумен өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- Тану тоқтатылған кезде жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеусіз өзге жиынтық кіріс арқылы ұйымның қалауымен әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктелген қаржылық активтер (үлестік құралдар);
- Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар)

Бұл санат Топ үшін ең орындысы болып табылады. Топ мынандай екі шарт орындалғанда қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша бағалайды:

- Қаржылық активтер шартпен қарастырылған ақша ағынын алу мақсатында ұстап қалу болып табылатын бизнес-модель аясында ұсталынатын; және
- Қаржылық активтің шарттық талаптары бойынша борыштың негізгі сомасын және осы борыштың негізгі соманың өтелмеген бөлігіне пайыздар есебіне ерекше төлемдер болып табылатын ақша ағындарын көрсетілген күнде алуды көздегенде.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер кейін тиімді проценттік мөлшерлеме әдісін пайдаланумен бағаланады және оларға құнсыздануға қатысты талаптар қолданылады. Пайда немесе залал активті, оның модификациясын тану тоқтатылған немесе құнсызданған жағдайда пайда немесе залал құрамында танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.8 Қаржы активтері (жалғасы)**

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар) (жалғасы)

Топ амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер санатына сауда және өзге де дебиторлық берешекті және кредит мекемелеріндегі құралдарды (банк салымдары, ақша қаражаттары және олардың баламалары), Ұлттық Банктің Ноталарды, кері репо мәмілелерді жатқызады.

Тануды тоқтату

Қаржы активінің (немесе қолданылу ретіне қарай – қаржы активінің бөлігі немесе осындай қаржы активтері тобының бөлігі) тануы доғарылады (яғни Топтың қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есебінен шығарылады), егер:

- Активтен ақша ағынын алу құқығының қолданылу мерзімі аяқталса;
- Топ активтен ақша ағынын алуға өзінің құқығын берсе не алынатын ақша ағынын толық көлемде және «транзиттік» келісім бойынша айтарлықтай кідіртусіз үшінші тарапқа төлеуге өзіне міндеттеме алса; және не (а) Топ активтен болатын барлық тәуекел мен табысты берсе, не (б) Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сақтамаса, бірақ осы активке бақылауды берсе.

Егер Топ активтен ақша ағынын алуға өзінің барлық құқығын берсе не транзиттік келісім жасаса, ол меншік құқығына байланысты тәуекелдер мен табысты сақтап қала алған-алмағанын және, егер сақтап қала алған болса, онда қандай көлемде екендігін бағалайды. Егер Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сақтамаса, сондай-ақ активке бақылауды бермесе, берілген актив Топ берілген активке өзінің қатысуын жалғастыруы дәрежесінде әрі қарай танылады.

Бұл жағдайда Топ сонымен қатар тиісті міндеттемені таниды. Берілген актив пен тиісті міндеттеме Топ сақтаған құқық пен міндеттемені көрсететін негізде бағаланады. Берілген активке кепілдік нысанындағы жалғасқан қатысу активтің бастапқы теңгерімдік құны немесе Топтан талап етілуі мүмкін төлемнің ең жоғары сомасы өлшемдердің ең кішісі бойынша танылады.

4.9 Қаржы активтерінің құнсыздануы

Қаржы активтерінің құнсыздануы туралы толық ақпаратты ашу келесі ескертпелерде берілген:

- Маңызды есепке алу пайымы, бағалау мәндері жорамалдар (5-ескертпе);
- Сауда және өзге де дебиторлық берешек (12-ескертпе);
- Банк салымдары (16-ескертпе);
- Ақша қаражаттары және олардың баламалары, кері репо мәмілері (17-ескертпе);
- Ұлттық Банктің Ноталары (15-ескертпе).

Топ пайда немесе залал арқылы әділ құнмен бағаланбаған барлық қарыздар мен басқа да борыштық қаржылық активтер бойынша күтілетін несиелік шығындардың (КНШ) бағалау резервін көрсетеді. КНШ келісімшарт бойынша ұйымға тиесілі күтілетін ақша ағыны мен Топпен алынатын барлық ақша ағындарының арасындағы айырма ретінде есептеледі. КНШ кредиттік рейтингісімен ұқсас құрал үшін бастапқы тиімді проценттік мөлшерлемеге тең келетін мөлшерлеме бойынша дисконтталады.

КНШ екі кезеңде танылады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғаймаған қаржы құралдары үшін келесі 12 ай ішінде (12 айлық күтілетін несиелік шығындар) дефолт салдарынан пайда болуы күтілетін несиелік шығындарға қатысты шығындар үшін бағалық резерв жасалады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғайған қаржы құралдары үшін дефолттың басталу мерзіміне қарамастан осы қаржы құралының қалған қолдану мерзімінің ішінде күтілетін несиелік шығындарға қатысты (барлық мерзімге күтілетін несиелік шығындар) залалдар үшін бағалық резерв жасалады.

Топ шарт бойынша сауда дебиторлық берешектер мен активтерге қатысты КНШ-ты есептеген кезде жеңіл тәсіл қолданады. Яғни, Топ несиелік тәуекелдің өзгеруін бақыламайды, оның орнына барлық мерзімге КНШ-ға тең сомда шығындар үшін әр есептік күнге бағалау резервін мойындайды. Топ несиелік шығындардың пайда болуындағы бұрынғы тәжірибені ескеріп дайындалған, қарыз алушы үшін өзгеше факторларды және жалпы экономикалық жағдайларды ескере отыра түзетілген бағалау резервінің үлгісін қолданды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.9 Қаржы активтерінің құнсыздануы (жалғасы)**

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (ақша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары), кері репо мәмілелері және Ұлттық Банктің Ноталарға қатысты Топ 12 айлық кезең ішінде күтілетін несиелік шығындарды есептеді. 12 айлық күтілетін несиелік шығындар – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындайтын күтілетін несиелік шығындарды білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының несиелік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған залал резерві барлық мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындарға тең сомада бағаланады.

Топ, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытқа созылған жағдайда, несиелік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Топ, егер ішкі немесе сыртқы ақпарат, Топтың қарызды көтеру тетіктерін ескерместен Топ келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуы екіталай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп қорытынды жасауға болады.

4.10 Қаржылық міндеттемелер**Бастапқы тану және бағалау**

Қаржылық міндеттемелер бастапқыда олармен мәміле бойынша тікелей байланысты шығындар шегеріліп (қарыздар, несиелер және кредиторлық берешек жағдайында) әділ құны бойынша танылады.

Кейінгі бағалау

Кейінгі бағалау мақсаттары үшін қаржылық міндеттемелер қаржылық міндеттемелер мынадай санаттарға жіктеледі:

- Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер;
- Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер

Бұл санат Топ үшін ең маңызды болып табылады. Бастапқы танудан кейін мұндай міндеттемелер тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдана отырып, амортизацияланған құн бойынша бағаланады. Осындай қаржылық міндеттемелер бойынша пайда мен залал тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып амортизация есептелуіне қарай пайда немесе залал құрамында танылады. Амортизацияланған құн сатып алу кезіндегі дисконттарды немесе сыйлықақыларды, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссияларды немесе шығындарды ескере отырып есептеледі. Тиімді пайыздық мөлшерлеменің амортизациясы пайда немесе залал туралы есепте қаржылық шығындардың құрамына кіреді.

Топ осы санатқа сауда және өзге де кредиторлық берешек, қарыздар, шығарылған борыштық бағалы қағаздар мен жалдау міндеттемелерін жатқызады.

Білікті активті сатып алуға, салуға немесе өндіруге тікелей қатысты қарыздар және шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша шығындар осындай актив құнының бөлігі ретінде капиталдандырылады. Қарыздар және шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша өзге де шығындар пайда болған сәттегі шығыстар ретінде танылады. Толығырақ ақпарат *19, 20-ескертпелерде* берілген.

Тануды доғару

Егер міндеттеме өтелген, жойылған немесе оның қолданылу мерзімі біткен болса, қаржылық міндеттеменің тануды доғарылады.

Егер бар қаржылық міндеттеме елеулі айырмашылығы бар шарттарда сол кредитордың алдында басқа міндеттемемен ауыстырылатын болса немесе егер бар міндеттеменің шарттары елеулі өзгерсе, мұндай ауыстыру немесе өзгерту бастапқы міндеттемені тануды доғару және жаңа міндеттемені тану ретінде ескеріледі, ал олардың теңгерімдік құнындағы айырма жиынтық кіріс туралы есепте кіріс немесе шығыс ретінде ескеріледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.11 Қаржы құралдарын өзара есепке алу**

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алуға, ал қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте берілген таза сома ұсынуға болады егер қазіргі кезде заңды қорғаумен қамтамасыз етілген танылған сомаларды өзара есепке алуға құқық болған кезде, сондай-ақ таза негізде есеп айырысуға не активтерді өткізіп, сонымен бір мезгілде міндеттемелерді өтеуге ниет болғанда жүзеге асырылады.

4.12 Қорлар

Қорлар екі өлшемнің ең азы бойынша бағаланады: бастапқы сатып алу құны және өткізудің таза құны.

Қорлардың бастапқы құны қорларды орнына жеткізумен және оларды ағымдағы күйге келтірумен байланысты күнделікті қызмет барысында шеккен барлық шығынды өзіне қамтиды.

Сатудың таза мүмкін құны өндірісті аяқтауға арналған есепті шығыстар мен өткізуге кеткен есепті шығындарын шегеріп тастап, кәдімгі күнделікті қызмет барысында сатудың есепті бағасы ретінде анықталады.

Қорлардың өзіндік құны ФИФО әдісін пайдалану арқылы айқындалады.

4.13 Ақша қаражаттары және олардың баламалары

Қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте ақша қаражаттары және олардың баламалары кассадағы қолма-қол ақшаны, банктердегі ақша қаражаттарын, қысқа мерзімді банк салымдары, өтеудің бастапқы мерзімі үш айдан аспайтын басқа да қысқа мерзімді жоғары өтімді инвестицияларды (кері репо мәмілерді) қамтиды.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептің мақсаттары үшін ақша қаражаттары және олардың баламалары өтелмеген банкілік овердрафттарды шегеріп тастағанда, жоғарыдағы анықтамаға сай ақша қаражаттарынан, қысқа мерзімді банк салымдарынан және өзге де қысқа мерзімді жоғары өтімді инвестициялардан тұрады.

4.14 Резервтер

Егер Топтың өткен оқиға нәтижесінде пайда болған ағымдық міндеттемесі болса (заңды немесе тәжірибеден шыққан); осы міндеттемені өтеу үшін қажет болатын экономикалық пайдадан айрылу ықтимал болса және осындай міндеттеме сомасының сенімді бағасын алу мүмкін болса, резервтер танылады. Егер Топ резервтің бір бөлігінің немесе барлығының өтемін алуды болжаса, мысалы, сақтандыру шарты бойынша, өтеу дербес актив ретінде танылады, бірақ тек өтеуді алу күмән туғызбайтын жағдайда. Резервке жататын шығыстар өтеуді шегеріп тастап, пайдалар мен залалдарда көрсетіледі.

Топ активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша болашақ шығындарға қатысты резервті таниды. Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу шығындары бойынша резервтер есепті ақша ағынын пайдалануды есеп алған міндеттемелерді реттеуге жұмсалатын күтілетін шығындардың дисконтталған бағасы бойынша ескеріледі және тиісті актив бағасының бөлігі ретінде танылады. Ақша ағындары активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Дисконттау әсері пайда болуына қарай шығындар шотына қарайды және шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте қаржы шығындары ретінде танылады.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша болашақ шығындар жыл сайын қайта қаралып отырады және қажеттілігіне қарай түзетіледі. Күтілетін болашақ шығындардағы немесе дисконттаудың қолданылатын мөлшерлемесіндегі өзгерістер актив бағасына қосылады немесе алынады (5, 26-ескертпелер).

4.15 Қызметкерлерге сыйақылар

Топ өз қызметкерлеріне Топ пен өз қызметкерлері арасындағы Ұжымдық шарттарға және Жұмыс істемейтін зейнеткерлер және мүгедектерді әлеуметтік қолдау қағидаларына сәйкес зейнеткерлікке шыққанға дейін де және кейін де ұзақ мерзімді сыйақы ұсынады. Ұжымдық шарттар, аталған қағидалар, зейнеткерлікке шыққанда біржолғы жәрдемақы төлеуді, еңбекке жарамсыздық, мерейтой және қаза болу жағдайында қызметкерлерге материалдық көмек көрсетуді көздейді. Жәрдемақы алу құқығы әдетте қызметкердің зейнеткерлікке шыққанға дейін жұмысты жалғастыру қажеттігімен байланыстырылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.15 Қызметкерлерге сыйақылар (жалғасы)**

Біржолғы жәрдемақыларды төлеу бойынша күтіліп отырған шығыстарды есептеу еңбек қызметі аяқталуы бойынша белгіленген төлемдері бар зейнетақылық жоспарларды есептеу кезінде қолданылатын әдіс бойынша қызметкердің еңбек қызметі ішінде жүзеге асырылады. Белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша сыйақылар ұсыну құны «болжанатын шартты бірлік» әдісін пайдалана отырып айқындалады. Актуарлық пайда мен залал актуарлық болжамдардағы өзгерістердің әсерін де, актуарлық болжамдар мен нақты деректер арасындағы айырмашылықтарға байланысты өткен тәжірибенің әсерін де қамтиды.

Басқа өзгерістер ағымдағы қызметтер құнын, бұрынғы қызметтер құнын және кадрлар қысқаруын немесе жасалған есеп айырысуларды қоса алғанда ағымдағы кезеңде танылады.

Зейнетақылық міндеттемелерді есепке алғанда қолданылған аса елеулі болжамдар – бұл дисконт мөлшерлемесі, өлім-жітімді болжау, болашақ материалдық көмектің өсуі. Дисконт мөлшерлемесі болашақ міндеттемелердің таза келтірілген құнын анықтау үшін қолданылады және әр жылы осындай міндеттемелер бойынша шегерім амортизациясы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте пайыздық шығыстар ретінде көрсетіледі. Өлім-жітімді, болашақ жалақы мен материалдық көмектің өсуі болжау сыйақы төлеудің болашақ ағынын болжамдау үшін қолданылады, ол сонан соң міндеттемелердің таза келтірілген құнын алу үшін дисконтталады.

Актуарлық пайдалар мен залалдарды қамтитын қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелерді қайта бағалау нәтижелерін Топ былай көрсетеді:

- Еңбек қызметі аяқталғаннан кейінгі сыйақылар бойынша өзге де жинақталған кіріс арқылы. Одан кейінгі кезеңдерде қайта бағалау нәтижелері пайдалар мен залалдар құрамында қайта жіктеуге жатпайды;
- Пайда мен залалдар арқылы өзге ұзақ мерзімді сыйақылар.

Таза пайыздар белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза-міндеттемелерге қатысты дисконттау ставкасын пайдалана отырып айқындалады. Топ жиынтық кіріс туралы есепте (функция бойынша жіктеле отырып) «Өткізімнің өзіндік құны», «Жалпы және әкімшілік шығыстар» және «Қаржылық шығындар» баптары құрамында белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза міндеттемелердегі көрсетілген өзгерістерді таниды:

- Қызмет құны, ол өзіне ағымдағы қызмет құнын, өткен кезеңнің қызмет құнын қамтиды;
- Таза пайыздық шығындар немесе кірістер.

Қызметкерлерге берілетін сыйақылар, бір жолғы жәрдемақылардан, еңбек қызметі аяқталғаннан кейінгі сыйақылардан басқа, басқа ұзақ мерзімді сыйақылар ретінде қарастырылады. Осы сыйақылар бойынша есептелген шығыстар белгіленген зейнетақы жоспарларын есептеу кезінде қолданылатын әдіснаманы пайдалана отырып, қызметкердің еңбек қызметі барысында есептеледі.

Мұндай міндеттемелер жыл сайын тәуелсіз білікті актуарийлер тарапынан бағаланады.

Толығырақ ақпарат *5, 21-ескертпелерде* ашылған.

4.16 Түсімді және басқа да кірістерді тану

Топтың қызметі, негізінен, Қазақстан Республикасындағы магистральды мұнай құбырлары бойынша мұнай мен суды тасымалдауға, сондай-ақ Грузияда мұнай мен мұнай өнімдерін ауыстырып құюға байланысты.

Сатып алушылармен жасалған келісімшарттардан түсетін түсім тауарлар немесе қызметтерді бақылау сатып алушыға берілсе және Топ осындай тауарлар немесе қызметтерге айырбас құқығын алуды көздейтін өтемді көрсететін сомада бағаланады.

Топ пайда алуды көздейтін өзі жасаған шарттарды өзі принципал ма әлде агент пе дегенді анықтау мақсатында белгілі бір өлшемдерге сәйкес талдайды.

Топ өз қызметтеріне комиссияны табыс ретінде танитын, Топ агент ретінде қатысатын көліктік экспедициялау шарттарын қоспағанда барлық осындай шарт бойынша (шарт бойынша өзіне міндеттеме алатын негізгі тарап болғандықтан шартпен байланысты пайда мен тәуекелдерді қабылдайды) принципал ретінде әрекет етеді деген қорытындыға келді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.16 Түсімді және басқа да кірістерді тану (жалғасы)**

Шоғырландырылған қаржы есептілігінде Топ жалпы түсімді төмендегі түрлер бойынша таниды:

Тасымалдау бойынша қызметтер көрсету

Тасымалдау және ауыстырып құю қызметтерінен алынған кіріс есепті кезеңде тасымалданған мұнай мен судың нақты көлемі негізінде қызметтер көрсету кезінде белгілі бір уақыт мерзімінде танылады.

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтер көрсету

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтерден түсетін түсімдер кезең ішінде іске асу арқылы танылады, өйткені сатып алушы Топтың шарттық міндеттемелерін орындау барысында бір мезгілде тиімділікті алады және тұтынады.

Басқа да қызметтерді көрсету

Басқа да қызметтерді көрсетуден алынған кірістер оларды көрсету кезінде танылады.

Пайыздық кіріс

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын барлық қаржы құралы және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын, сондай-ақ өзге де жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын пайыздық кіріс немесе залал тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып танылады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл қаржы құралының болжалды пайдалану мерзімі бойына немесе егер бұл орынды болса қаржы активінің немесе міндеттемесінің таза теңгерімдік құнына дейінгі ұзақтығы кемдеу кезеңіне күтілетін келешек төлемдерді немесе ақша қаражатының түсімін дәл дисконттайтын мөлшерлеме. Пайыздық кіріс шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте қаржыландырудан алынған табыс ретінде көрсетіледі.

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс «айда немесе төле» шартында мұнай тасымалдау қызметтерін көрсетуге арналған шарттарға сәйкес танылады.

15 ҚЕХС (IFRS) қолдану кезінде Топ келесіні назарға алады:

Ауыспалы өтеу

15 ҚЕХС (IFRS) түсімнің көтеріңкі сомасын тануды болдырмау үшін есептік ауыспалы өтеуді шектеуді талап етеді.

Жеңілдіктердің, несиелердің, баға шегерімінің, ынталандырмалардың, нәтижелер үшін бонустардың немесе басқа ұқсас баптардың жоқтығына байланысты сатып алушылармен жасалған шарттарда өтеудің ауыспалы бөлігі жоқ. Бұл жаңарту түсімді тануға әсер етпейді.

Принципал немесе агент рөлі

15 ҚЕХС (IFRS) сәйкес, Топ ескерілген тауарды немесе қызметті олар сатып алушыға/қызметтердің тапсырыс берушінің сатып алушысына тапсырылғанға дейін бақылайтындығын бағалауы қажет.

Топ түсім алуды көздейтін барлық шарттар бойынша принципал ретінде болатынын анықтады (себебі ол уәделескен қызметті оны тапсырыс берушінің немесе тапсырыс берушінің сатып алушысының қабылдауына дейін бақылайды), тек көлік экспедиторлық қызметтерін көрсету бойынша шарттарды қоспағанда, онда Топ қызметтерді сатып алушының қабылдағанына дейін оны бақыламайтынын анықтады. Демек, ол көлік жөнелту қызметтерін көрсету шарттары бойынша принципал емес, агент болып табылады.

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер келісімшарт бойынша міндеттемелер болып табылады. Келісімшарт бойынша міндеттемелер – бұл сатып алушыдан алынған өтемақы үшін Топтың сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізу міндеттемесі. Егер Топ сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізуден бұрын, сатып алушы өтемақыны төлесе, төлем жасалу кезінде немесе төлем төленуге тиіс болған кезде келісімшарт міндеттемесі танылады (қайсысы бұрын болатынына қарай). Топ шарт бойынша өз міндеттемелерін орындаған кезде, келісімшарт міндеттемелері түсім ретінде танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.16 Түсімді және басқа да кірістерді тану (жалғасы)**

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер (жалғасы)

15 ҚЕХС-ке (IFRS) сәйкес Топ келісімшарттарда қаржыландырудың елеулі компоненттерінің бар болуын бағалау тиіс.

Топ сатып алушылардан тек қысқа мерзімді алғытөлемдерді алады. Олар сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер құрамында көрсетіледі. Топ уәделескен қызметтерді сатып алушыларға беру уақытының аралығы мен сатып алушының осындай қызметтерді төлеу мезеті салыстырмалы түрде қысқа деп анықтады. Сонымен Топ бұл шарттарда қаржыландырудың елеулі компоненттері жоқ деген қорытындыға келді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілігіне қойылатын талаптарға сәйкес Топ сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша мойындалған, экономикалық факторлар түсім мен ақша ағынының пайда болу сипатына, көлеміне, мерзімдеріне және тұрлаусыздығына қалай әсер ететінін көрсететін санаттар бойынша түсім туралы ақпараттың егжей-тегжей талдады. Егжей-тегжей түсім туралы ақпаратты ашып көрсету *28-ескертемеде* қарастырылған.

Тану мен бағалауға 15 ҚЕХС (IFRS) талаптары қаржы емес активтердің (мысалы, негізгі құралдар мен материалдық емес активтер объектілерінің) шығуынан, егер осындай шығу қалыпты қызметтің нәтижесі болмаған жағдайда, пайдалар мен залалдарды тануға әрі бағалауға қатысты қолданылады. Бұл өзгерістер Топтың шоғырландырылған қаржы есептілігіне әсер етпеді.

4.17 Салықтар

Ағымдағы табыс салығы

Ағымдағы табыс салығы бойынша активтер және міндеттемелер салық органдарынан өтелуге немесе салық органдарына төлеуге болжанып отырған сома бойынша бағаланады.

Осы соманы есептеу үшін қолданылатын салық мөлшерлемелері және салық заңнамасы бұл есепті күнге Топ өз қызметін жүзеге асыратын және салық салынатын табыс алатын елдерде қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған мөлшерлемелер мен заңнама.

Тікелей меншік капиталда танылған баптарға жататын ағымдағы табыс салығы жиынтық кіріс пен залалда емес, меншік капитал құрамында танылады. Топ басшылығы салық декларацияларында көрсетілген көрсеткіштерді бағалауды мезгіл-мезгіл жүзеге асырады, тиісті салық заңнамасы оларға қатысты әртүрлі түсінілуі мүмкін, сөйтіп қажет болуына қарай резервтер жасалады.

Кейінге қалдырылған салық

Кейінге қалдырылған салық есепті күнге активтер мен міндеттемелердің салық базасы және олардың қаржылық есептілігі үшін теңгерімдік құны арасындағы уақыт айырмасын анықтау арқылы міндеттемелер әдісімен есепті күнге есептеледі. Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері барлық салық салынатын уақыт айырмалары бойынша мына жағдайларды қоспағанда танылады:

- Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі гудвилді, активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде, бизнесті біріктіру емес мәмілелер барысында пайда болады және операцияларды жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға әсер етпейді;
- Еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен қатысуға инвестициялармен байланысты салық салынатын уақыт айырмашылықтарына қатысты егер уақыт айырмасының уақыттың азайып бөлінуін бақылау мүмкін болса және уақыт айырмасы таяу болашақта азаймайтындығына елеулі мүмкіндік бар болса.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.17 Салықтар (жалғасы)***Кейінге қалдырылған салық (жалғасы)*

Кейінге қалдырылған салық активтері барлық шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары бойынша салық салынатын пайда бар дәрежеде танылады, оған қарсы шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары мына жағдайларды қоспағанда есептелуі мүмкін:

- Шегерілетін уақыт айырмасына жататын кейінге қалдырылған салық активі бизнесті біріктіру салдарынан тумаған болса және ол операцияны жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға да әсер етпейтін активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде туындаса;
- Еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен қатысуға инвестициялармен байланысты шегерілетін уақыт айырмаларына қатысты салық активтері таяу болашақта уақыт айырмашылықтары пайдаланылуы және салық салынатын пайда болуы мүмкін екендігі елеулі бар дәреже ғана танылады, уақыт айырмашылықтары оған қарсы пайдаланылуы мүмкін.

Кейінге қалдырылған салық активтерінің теңгерімдік құны әрбір есепті күнге қайта қаралады және кейінге қалдырылған салық активтерінің барлығы немесе бір бөлігі жеткілікті салық салынатын пайда деңгейінде кемітіледі. Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта қаралады және келешек салық салынатын пайда кейінге қалдырылған салық активтерін пайдалануға мүмкіндік беруі елеулі мүмкіндігі пайда болатын дәрежеде танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері және міндеттемелер есепті күнге жағдай бойынша қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған активтер өткізілген, ал міндеттеме өтелген есепті жылы қолданылуы мүмкін салық мөлшерлемелері (және салық заңнамасы) бойынша бағаланады.

Пайда немесе залал құрамында танылмаған баптарға жататын кейінге қалдырылған салық та пайда немесе залал құрамында танылмайды. Кейінге қалдырылған салықтар баптары олардың негізінде жатқан операцияларға сәйкес басқа жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей меншік капитал құрамында танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері және кейінге қалдырылған салық міндеттемелері егер ағымдағы салық активтері мен міндеттемелерін есепке алудың заңдық бекітілген құқығы бар болса және кейінге қалдырылған салықтар сол бір салық салынатын компанияға және салық органына жататын болса, бір-біріне қарама-қарсы есепке алынады.

Бизнесті біріктіру аясында сатып алынған, бірақ осы күнге жеке тану үшін өлшемді қанағаттандыра алмайтын салық пайдалары фактілер мен жағдаяттардың өзгерістері туралы жаңа ақпарат пайда болған жағдайда, кейін танылады. Түзету егер ол бизнесті сатып алудың бастапқы есебі аяқталғанға дейін жүзеге асырылған болса, гудвилдің азаюы (егер шамасы гудвил мөлшерінен аспаса) ретінде көрінеді, өзге жағдайларда ол пайда немесе залал құрамында танылады.

Қосылған құн салығы (ҚҚС)

Салық органдары нетто-негізде сату және сатып алу бойынша ҚҚС-ты өтеуге мүмкіндік береді. Өтеуге арналған ҚҚС ішкі нарықтағы сату бойынша ҚҚС шегерілген ішкі нарықтағы сатып алу бойынша ҚҚС болып табылады. Экспортқа сатудың нөлдiк мөлшерлемесi бар.

Түсім, шығыстар мен активтер активтерді немесе қызметтерді сатып алу бойынша пайда болған ҚҚС-ты салық органдары өтемейтін жағдайларды қоспағанда, ҚҚС сомасы шегеріліп, танылады; бұл жағдайда ҚҚС тиісінше активті сатып алу шығыстарының бір бөлігі немесе шығыстар бабының бір бөлігі ретінде танылады.

Салық заңнамасының және Топ қызметінің ерекшелігіне қарай өтеуге жататын ҚҚС-тың белгілі бір бөлігі кейінгі жылдарға ауыстырылуы мүмкін. ҚҚС-тың мұндай бөлігі ұзақ мерзімді актив ретінде жіктеледі, құнсыздану мәніне бағаланады және бар ААТБ-ға бөлінген жеке актив ретінде қаралады.

Дебиторлық және кредиторлық берешек ҚҚС сомасы есебімен көрсетіледі.

Салық органы өтейтін немесе оған төленетін ҚҚС-тың таза сомасы өтелетін ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем, сондай-ақ қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрінетін төлеуге жататын өзге де салықтар құрамына кіргізіледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.18 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары**

Қабылданған есеп жүргізу саясаты 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне кірген төменде келтірілген жаңа немесе қайта қаралған стандарттарды қоспағанда алдыңғы есеп беру жылында қолданылған есеп жүргізу саясатына сәйкес келеді.

Жаңа стандарттар, түсіндірмелер және қолданыстағы стандарттар мен түсіндірмелерге түзетулер

Кейбір стандарттар мен түзетулер алғаш рет 2023 жылы қолданылды. Әрбір жаңа стандарттың/түзетудің сипаты мен әсері төменде сипатталған:

17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары»

17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары» тану және бағалау, ұсыну және ақпаратты ашу мәселелерін қарастыратын сақтандыру шарттары үшін қаржылық есептіліктің жаңа кешенді стандарты. 17 ХҚЕС (IFRS) 4 ХҚЕС-тің (IFRS) «Сақтандыру шарттары» орнына келеді. 17 ХҚЕС (IFRS) сақтандыру шарттарының барлық түрлеріне (яғни өмірді сақтандыру және өмірді сақтандырудан, тікелей сақтандырудан және қайта сақтандырудан басқа сақтандыру шарттарына), сондай-ақ дискрециялық қатысу талаптары бар белгілі бір кепілдіктер мен қаржы құралдарына қолданылады. Қолдану аясынан бірнеше ерекшеліктер бар. 17 ХҚЕС (IFRS) негізгі мақсаты сақтандырушылар үшін тиімдірек және дәйекті болып табылатын сақтандыру шарттарын есепке алу моделін ұсыну болып табылады. 17 ХҚЕС (IFRS) негізінде келесілермен толықтырылған жалпы модель жатыр:

- Тікелей қатысу шарттары бар сақтандыру шарттары үшін белгілі бір модификациялар (ауыспалы сыйақы әдісі);
- Жеңілдетілген тәсіл (сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсіл) негізінен қысқа мерзімді келісімшарттар үшін.

Бұл түзету Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

8 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер – «Бухгалтерлік бағалауды анықтау»

8 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер бухгалтерлік есептегі өзгерістер мен есеп саясатындағы өзгерістер мен қателерді түзету арасындағы айырмашылықты түсіндіреді. Сонымен қатар, құжат ұйымдардың бухгалтерлік есепті әзірлеу үшін өлшеу әдістері мен бастапқы деректерді қалай қолданатынын түсіндіреді.

Бұл түзету Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсер еткен жоқ.

1 ХҚЕС-ке (IAS) «Есеп саясаты туралы ақпаратты ашу» және ХҚЕС қолдану бойынша № 2 Практикалық ұсынымдарға түзетулер

1 ХҚЕС-қа (IAS) және «Маңыздылығы туралы пайымдауларды қалыптастыру» ХҚЕС қолдану бойынша № 2 Практикалық ұсынымдарға түзетулерде ұйымдарға есеп саясаты туралы ақпаратты ашу кезінде маңыздылық туралы пайымдауларды қолдануға көмектесетін нұсқаулар мен мысалдар келтірілген. Түзетулер ұйымдармен есеп саясатының «маңызды ережелерін» ашу талабын есеп саясаты туралы «маңызды ақпаратты» ашу талабына алмастыру арқылы, сондай-ақ есеп саясаттың ақпаратын ашу туралы шешім қабылдау кезінде маңыздылық ұғымын қалай қолдануы керектігі туралы басшылықты қосу арқылы есеп саясаты туралы неғұрлым пайдалы ақпаратты ашуға көмектесуі керек.

Бұл түзетулер Топтың есеп саясаты туралы ақпаратты ашуына әсер етті, бірақ Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіндегі кез келген баптарды бағалауға, тануға немесе ұсынуға әсер етпеді.

12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер – «Бір операция нәтижесінде туындайтын активтер мен міндеттемелерге байланысты кейінге қалдырылған салық салу»

12 ХҚЕС-ке (IAS) «Пайдаға салынатын салықтар» түзетулер бастапқы тануға қатысты қолдану аясындағы босатуларды тарылтады, осылайша салық салынатын және шегерілетін уақытша айырмашылықтарға тең әкелетін операцияларға қатысты, мысалы жалдау немесе объектілерді пайдаланудан шығару міндеттемелер жағдайда, енді қолданылмайды.

Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.18 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)**

Жаңа стандарттар, түсіндірмелер және қолданыстағы стандарттар мен түсіндірмелерге түзетулер (жалғасы)

12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер – «Халықаралық салық реформасы — Pillar II үлгілік ережелері»

12 ХҚЕС-ке (IAS) осы түзетулер BEPS ОЭСР жобасы шеңберінде екінші компоненттің (Pillar II) қағидаларын қабылдау нәтижесінде шығарылды және мыналарды көздейді:

- Заңнамаға Pillar II үлгілік ережелерін енгізуге байланысты туындайтын кейінге қалдырылған салықтарды танудан және ашудан міндетті түрде уақытша босату және
- Жаңа заңнамаға жататын ұйымдардың қаржылық есептілігін пайдаланушыларға осы ұйымдарға заңнамада көзделген Pillar II ережелеріне сәйкес, оның ішінде күшіне енгенге дейін табыс салығы қандай әсер ететінін жақсы түсінуге көмектесетін ақпаратты ашуға қойылатын талаптар.

Міндетті уақытша босату өзгерістер енгізілген сәттен бастап дереу қолданылады, бұл ретте оның қолданылуы туралы ақпаратты ашу талап етіледі. Ақпаратты ашуға қойылатын қалған талаптар 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты қолданылады, бірақ 2023 жылғы 31 желтоқсанда немесе осы күнге дейін аяқталатын аралық кезеңдерге қатысты қолданылмайды.

Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ, өйткені топтың жылдық кірісі 750 миллион еуродан аспайды, осыған байланысты Pillar II типтік ережелері топқа қатысты қолданылмайды.

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар

Төменде шығарылған, бірақ Топтың қаржылық есептілігі шығарылған күнге әлі күшіне енбеген жаңа стандарттар, түзетулер мен түсіндірулер келтірілген. Топ осы стандарттарды, түзетулер мен түсіндірулерді, егер қолданылатын болса, олар күшіне енген күннен бастап қолдануға дайын.

16 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер – «Кері жалдау сату операциясы шеңберіндегі жалдау міндеттемесі»

2022 жылдың қыркүйегінде ХҚЕС Кеңесі сатушы-жалға алушының сатушыда сақталатын пайдалану құқығына қатысты кез келген пайда немесе залал сомасын мойындауын болдырмау үшін сатушы-жалға алушы кері жалдау операциясынан туындайтын жалдау міндеттемесін бағалау кезінде пайдаланатын талаптарды нақтылайтын 16 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулерін шығарды.

Түзетулер 2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді және 16 ХҚЕС (IFRS) бастапқы қолданылу күнінен кейін жасалған кері жалдау сату мәмілелеріне ретроспективті түрде қолданылуы керек. Бұл факт ашылған жағдайда мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейді деп күтілуде.

1 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер – «Міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді деп жіктеу»

2020 жылдың қаңтарында және 2022 жылдың қазанында ХҚЕС Кеңесі міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді деп жіктеуге қатысты талаптарды түсіндіретін 1 ХҚЕС-тің (IAS) 69-76-тармақтарына түзетулер шығарды.

Түзетулерде мыналар түсіндіріледі:

- Міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығы нені білдіреді;
- Міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығы есепті кезеңнің соңында болуы тиіс;
- Міндеттемелерді жіктеуге ұйымның міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығын орындау ықтималдығы әсер етпейді;
- Міндеттеме шарттары оның жіктелуіне әсер етпейді, егер айырбасталатын міндеттемеге енгізілген туынды құралдың өзі үлестік құрал болса.

Сонымен қатар, несиелік келісімге байланысты туындайтын міндеттеме ұзақ мерзімді болып жіктелген және ұйымның осы міндеттемені реттеуді кейінге қалдыру құқығы он екі ай ішінде Болашақ келісімдердің сақталуына байланысты болатын жағдайларда ақпаратты ашу туралы талап енгізілді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.18 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидағтары (жалғасы)*****Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар (жалғасы)***

1 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер – «Міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді деп жіктеу» (жалғасы)

Бұл түзетулер 2024 жылғы 1 қаңтардан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді және ретроспективті түрде қолданылады. Қазіргі уақытта топ осы түзетулердің міндеттемелердің ағымдағы жіктелуіне ықтимал әсерін және қолданыстағы қарыз шарттары бойынша талаптарды қайта қарау қажеттілігін талдайды.

7 ХҚЕС-ке (IAS) және 7 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер – «Жеткізушілерді қаржыландыру туралы келісімдер»

2023 жылдың мамырында Кеңес 7 ХҚЕС (IAS) «Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп» және 7 ХҚЕС (IFRS) «Қаржы құралдары: ақпаратты ашу» түзетулерін шығарды, онда жеткізушілерді қаржыландыру туралы келісімдердің сипаттамалары сипатталған және осындай келісімдер туралы қосымша ақпаратты ашуға қатысты талаптар қамтылған. Ақпаратты ашуға қойылатын талаптар қаржылық есептілікті пайдаланушыларға жеткізушілерді қаржыландыру келісімдерінің ұйымның міндеттемелеріне, оның ақша ағындарына және өтімділік тәуекеліне әсерін түсінуге көмектесуге бағытталған.

Түзетулер 2024 жылдың 1 қаңтарында немесе одан кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін күшіне енеді. Бұл факт ашылған жағдайда мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі. Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейді деп күтілуде.

5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау оның басшылығынан есепті кезеңнің аяғында есептілікте ұсынылатын түсімдер, шығыстар сомасына, активтерге және міндеттемелерге, сондай-ақ міндеттемелер шарттары туралы ақпаратты ашуға әсер ететін бағалау мәндерін және болжауларды пайымдау мен анықтау енгізуді талап етеді. Алайда осы болжаулар мен бағалау мәндеріне қатысты айқынсыздық келешекте осындай болжаулар мен бағалау қолданылатын активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құнын елеулі түзетуді талап етуі мүмкін.

Топтың тәуекелдерге бейімділігі туралы және белгісіздіктер туралы өзге ақпаратты ашу мына ескертпелерде ұсынылған:

- Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаты мен саясаты (39-ескертіне);
- Сезімталдықты талдау туралы ақпаратты ашу (39-ескертіне).

Бағалау мәндері және болжаулар

Болашақ туралы негізгі болжаулар және есепті күнге бағалаулардағы айқынсыздықтың басқа да негізгі көздері төменде қаралады, олар келесі қаржы жылы ішінде активтердің теңгерімдік құны мен міндеттемелерге елеулі түзетулердің себебі болуы мүмкін. Топтың болжаулары мен бағалау мәндері шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолында болған бастапқы деректерге негізделген. Алайда ағымдағы жағдаяттар мен болашаққа қатысты болжаулар нарықтық өзгерістер мен Топ бақылауында емес жағдаяттарға байланысты өзгеруі мүмкін. Мұндай өзгерістер олардың пайда болуына қарай болжауларда көрініс табады.

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау

Топ негізгі құралдарды қайта бағаланған күн бойынша жүргізеді. 2022 жылдың ішінде Топтың негізгі құралдардың қайта бағалауы үшін Топ тәуелсіз кәсіби бағалаушыларды жұмысқа тартты.

Әділ құнды бағалау және талдау кезінде Топ қолданатын бағалау әдістері бағаланатын активті ең жақсы және ең тиімді пайдалану тұрғысынан қарастырылады. БМТ мен Магистралдық Суағызғысын қоспағанда, Топ активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды операциялық қызметте пайдалану болып табылады. БМТ активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды сату болып табылады. Магистралдық Суағызғысы активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды өңірдегі мұнай өндіруші компаниялардың активтерімен жиынтықта пайдалану болып табылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)**

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау (жалғасы)

Қазақстан Республикасының қалаларындағы Топтың тиісті жер учаскелерімен бірге кеңсе ғимараттарының, Грузиядағы жер учаскелерін (Батуми қ.), сондай-ақ көлік құралдарының және өзге де арнайы емес активтердің әділ құнын анықтау үшін пайдаланған бастапқы деректер әділ құн иерархиясындағы 2-ші деңгейге жатады (бағасы белгіленбейтін байқалатын бастапқы деректер).

Топтың қалған негізгі құралдары арнайы активтерге жатады және олардың әділ құнын анықтау үшін әділ құн иерархиясындағы 3-ші деңгейге жататын бастапқы деректер пайдаланды (байқалмайтын бастапқы деректер).

БМТ-дан басқа Топ компанияларының арнайы активтерін бағалау үшін пайдаланған әдіснама бастапқыда амортизацияланған ауыстыру құнын бағалауға негізделген («шығын әдісі»). Нарықтық әдіс бойынша БМТ негізгі құралдарының әділ құны анықталды.

Әділ құнды бағалау кезінде бағалаушы Топтың негізгі құралдарының арнайы объектілерінің экономикалық тозу мөлшерін анықтау үшін кірістер әдісін қолдана отырып, тиісті кірістілікке тест жүргізді. БМТ және Магистральдық Суағызғысы қоспағанда, Топ компанияларының негізгі құралдарының өтелетін құны пайдалану құндылығын бағалау жолымен айқындалған. Активтерді пайдалану құны таза айналым капиталының әділ құнына түзетілген бизнес құны ретінде анықталады. Ақша ағындарын болжау Топ басшылығы мақұлдаған бюджеттерге және топ компанияларының сәйкесінше 2022 жылға және 2023-2027 жылдарға арналған бизнес-жоспарларына негізделген. Болжамнан кейінгі кезеңдегі ақша ағындары ұзақ мерзімді өсу қарқынын қолдана отырып, болжамды деректерді экстраполяциялау негізінде анықталады. Жоғарыда аталған активтер ақша ағындарын жасайтын бөлімшелерге топтастырылды (бұдан әрі – ААЖБТ) – ААЖБТ Мұнай тасымалдау (Компания) және ААЖБТ БМП. Пайдалану құндылығын анықтау кезінде келесі негізгі болжамдар жасалды:

Пайдалану құны бойынша алынған нәтижелер амортизацияланған ауыстыру құны бойынша анықталған көрсеткіштерден төмен болды, сондықтан Топтың тиісті негізгі құралдарының әділ құны ретінде алынды.

2022 жылғы тәуелсіз бағалау нәтижелері бойынша Топтың негізгі құралдарының (технологиялық мұнайды қоспағанда) теңгерімдік құны 135.460.032 мың теңгеге ұлғайды (*б-ескертпе*). Бұл ретте қайта бағалау резерві арқылы нетто-жете бағалау 148.348.617 мың теңгені құрады, ал шегерім пайда мен залал арқылы 12.888.585 мың теңге мөлшерінде танылды.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ әділ құнға талдау жүргізді және БМТ (БТК ААЖБТ қоса алғанда) және Магистральдық Суағысының негізгі құралдарының теңгерімдік құны олардың әділ құнына шамамен тең екенін анықтады. БТК ААЖБТ пайдалану құнын анықтау кезінде келесі негізгі болжамдар қолданылды: дисконттау мөлшерлемесі (WACC) 13,9% және ұзақ мерзімді өсу қарқыны 2%.

Сонымен қатар, құнсыздану белгілерінің болуына байланысты (мұнай айналымының болжамды көлемінің төмендеуі, дисконттау мөлшерлемесінің өзгеруі (WACC)) ААЖБТ бойынша мұнай тасымалдау (Компания), Топ пайдаланудың құндылығын бағалау арқылы негізгі құралдардың өтелетін құнын талдауды жаңартты. Пайдалану құнын анықтау кезінде келесі негізгі болжамдар қолданылды: дисконттау мөлшерлемесі (WACC) 17,43% және ұзақ мерзімді өсу қарқыны 4%.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)**

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау (жалғасы)

Талдау нәтижелері бойынша Топ ААЖБТ бойынша мұнайды тасымалдау (Компания) әділ құн иерархиясындағы 3-деңгейге жататын оның негізгі құралдарының теңгерімдік құны (бақыланбайтын бастапқы деректер) олардың өтелетін құнынан асып кеткенін анықтады. Осылайша, Топ осы негізгі құралдар бойынша жалпы сомасы 12.179.036 мың теңгеге құнсыздандуды мойындады, оның ішінде қайта бағалау резерві арқылы 7.638.849 мың теңге және пайда мен залал арқылы 4.540.187 мың теңге танылды (*б-ескертілме*). Сонымен қатар, әділ құн иерархиясындағы 2-деңгейге жататын компанияның негізгі құралдарының теңгерімдік құны (бақыланбайтын бастапқы деректер) олардың әділ құнына тең.

Бұдан басқа, 2023 жыл ішінде Топ жекелеген негізгі құралдар бойынша жалпы сомасы 979.515 мың теңгеге, оның ішінде 788.922 мың теңгеге қайта бағалау резерві арқылы және 190.593 мың теңге мөлшерінде пайда мен залал арқылы құнсыздандуды мойындады (*б-ескертілме*), өйткені осы негізгі құралдардың теңгерімдік құны олардың өтелетінінен асып түсті.

Пайдалану құндылығын бағалау нәтижелері дисконттау мөлшерлемесінің өзгеруіне және ұзақ мерзімді өсу қарқынына, сондай-ақ ұсынылатын қызметтерді іске асыру көлеміне, ұсынылатын қызметтерге тарифтер деңгейіне, күрделі және ағымдағы шығындар мөлшеріне қатысты болжамдарға сезімтал.

Дисконттау мөлшерлемесін және ұзақ мерзімді өсу қарқынын өзгертуге арналған негізгі құралдар құнының сезімталдығын талдау келесідей:

<i>Миллион теңгемен</i>	Ставкиның (төмендеуі)/өсуі	Негізгі құралдардың құнын (төмендеуі)/өсуі	
		ААЖБТ Мұнай тасымалдау (Компания)	ААЖБТ БМП
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5%	24.027	2.247
	+0,5%	(22.264)	(2.063)
Ұзақ мерзімді өсу қарқыны	-0,5%	(16.059)	(1.314)
	+0,5%	17.301	1.429

Технологиялық мұнайды қайта бағалау

Технологиялық мұнайды қайта бағалау мұнайдың әділ бағасының ауытқуы айтарлықтай жиі әрі елеулі болатындықтан, әр есеп күніне жүргізіледі. Компанияның технологиялық мұнайы аралық кезендердің әр есеп беру күнінде және 2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қайта бағаланды.

Технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтауға арналған бастапқы деректер әділ құн сатында 2-деңгейге жатады (бағасы белгіленбейтін байқалатын бастапқы деректер).

Топ басшылығы технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтау кезінде келесі пайымдауларды назарға алды:

- Технологиялық мұнай құбырды пайдалану үдерісінің ажырағысыз бөлігі, онсыз тасымалдау мүмкін емес және тиісінше бағалау нысаны мамандандырылған актив болып табылады;
- Технологиялық мұнай ТМРК қойған шектеулер нәтижесінде сатыла да және өзгелей түрде пайдаланыла да алмайды;
- ТМРК және Қазақстан Республикасының Үкіметі елдегі жалпы баға индексіне тарифтердің жағымсыз әсерінің алдын алу үшін оларды мұқият қадағалап отырады (экспорт үшін және Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттің тарифтарын қоспағанда), және тиісінше егер мұнай халықаралық нарық бағасы бойынша бағаланған болса, оның құнын өтеуге мүмкіндік бермейтін деңгейде белгіленуі мүмкін;
- Және егер Топқа құбырдың жаңа бөліктерін толтыру үшін қосымша мұнай сатып алу қажет болса, онда мұнай өндіруші ұйымдар Топтың талабы бойынша Топтың магистралдық құбыр жүйесін толтыру үшін мұнай жеткізу деген тасымалдау келісім-шарттарының талаптарын қолданатын болады;
- Мұнай өндіруші ұйымдар үшін ішкі баға немесе ҚМГ тобының мұнай зауыттарына жеткізілетін толлингтік мұнай бағасы қолданылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Технологиялық мұнайды қайта бағалау (жалғасы)*

Осы факторлардың бәрін ескере отырып, 2023 жылғы 31 желтоқсанға Топтың технологиялық мұнайының әділ құны бір тонна үшін 84.524 теңге бағасы ретінде анықталды (2022 жылғы 31 желтоқсанға: бір тонна үшін 84.050 теңге). Мұнайдың әділ құнының өзгеруінен болған өзге де жиынтық кіріс 2023 жылы 1.262.334 мың теңгені (2022 жылы: 19.423.763 мың теңге) құрады. Бұдан басқа, 2023 жылы 3.980.489 мың теңге (2022 жыл: 3.229.453 мың теңге) сомасында артық мұнайды қайта бағалаудан түскен өзге де жиынтық кіріс, сондай-ақ есептен шығарудан болған 7.712 мың теңге (2022 жыл: 282.934 мың теңге) сомасында залал танылды. 2023 жылы қайта бағалауға нәтижесінде өзге де жиынтық кіріс 5.242.823 мың теңгені құрады (2022 жылы: 22.653.216 мың теңге) (*б-ескертілме*).

2023 жылғы 31 желтоқсанға құбырдағы мұнай көлемі 2.710 мың тоннаны құрады (2022 жылғы 31 желтоқсан: 2.663 мың тонна). 2023 жылдың соңына жүргізілген түгендеу нәтижесі бойынша 47.093 тонна көлемінде (2022 жылы: 38.423 тонна) артық мұнай танылды.

Негізгі құралдардың пайдалы қызмет мерзімі

Топ негізгі құралдар қызметінің қалған пайдалы қызмет мерзімін ең әрі дегенде әрбір қаржы жылының соңына бағалайды және егер күтілетіні бұрынғы бағалаудан өзгеше болса, өзгерістер 8 ҚЕХС (IAS) «*Есеп жүргізу саясаты, есептеу бағаларындағы өзгерістер мен қателіктерге*» сәйкес есептеу бағаларындағы өзгерістер ретінде ескеріледі.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

Есепті күнгі жағдай бойынша резервтер сомасы төменде берілген міндеттемені орындаудың күтілетін мерзімін, инфляция мөлшерлемесін және есепті кезеңнің аяғына дисконт мөлшерлемесін пайдалана отырып белгіленді:

<i>Пайыз ретінде</i>	2023 жыл	2022 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	8,77%	10,46%
Инфляция мөлшерлемесі	4,75%	6,23%
Міндеттемені орындаудың мерзімі	11 жыл	12 жыл

Қазақстан Республикасында жоғары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Топ есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге арналған резервтің теңгерімдік құны 45.648.971 мың теңгені құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 40.664.979 мың теңге) және мұнай құбырлары, мұнай айдау станциялары (МАС) және полигондар бойынша тиісті резервтерді қамтиды (*26-ескертілме*).

Мұнай құбырлары бойынша резервтер

2012 жылғы 4 шілдеде күшіне енген «*Магистралдық құбыр туралы*» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Топтың пайдалану аяқталғаннан кейін магистралдық құбырды (мұнай құбырын) жою және бұдан әрі қоршаған ортаны қалпына келтіру, соның ішінде жерді қайта өңдеу жөнінде іс-шаралар жүргізу бойынша заңды міндеттемесі бар. Құбырлардың пайдалы қолдану мерзімі біткенде ауыстыруға байланысты, жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме іс-шаралары жүргізіледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***МАС бойынша резервтер*

Қазақстан Республикасының Экологиялық Кодексіне енгізілген өзгерістерге сәйкес, қоршаған ортаға теріс әсер ететін объектілерді пайдалану тоқтатылғаннан кейін объектілердің операторлары (меншік иелері) Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес объектілерді пайдалану салдарын жоюды қамтамасыз етуге міндетті. Қоршаған ортаға теріс әсер ететін объектілерді пайдалану салдарын жою шеңберінде Қазақстан Республикасының жер заңнамасында көзделген тәртіппен жер учаскелерін адамдардың қауіпсіздігін және (немесе) денсаулығын, қоршаған ортаны қорғауды қамтамасыз ететін және оларды нысаналы мақсаты бойынша одан әрі пайдалануға жарамды жай-күйге келтіру жөнінде жұмыстар жүргізілуге тиіс. Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес Топтың объектілері қоршаған ортаға орташа теріс әсер ететін II санатқа жатады. Тиісінше, топ 2022 жылы MAS жерлерін пайдаланудан шығару және рекультивациялау бойынша қосымша резерв құрды.

Полигондар бойынша резервтер

Полигондар бойынша резервтер 2013 жылы Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің талаптарына сәйкес құрылды.

Залалды жою кезіндегі шығындарды бағалау табиғатты қорғау талаптарындағы және заңнаманы түсіндірудегі әлеуетті өзгерістерге ұшырайды. Сондай-ақ, мұндай шығындарды бағалау кезіндегі айқынсыздықтар балама таңдаулардағы, бұзылған жерлерді жою мен қайта қалпына келтіру әдістеріндегі, дисконт деңгейлері мен инфляция мөлшерлемесіндегі және осы міндеттеме күшіне енетін кезеңдегі әлеуетті өзгерістерді қамтиды.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің маңызды болжамдарының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Міндеттемелердің (төмендеуі)/өсуі
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	2.358.603 (2.232.013)
Инфляция мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	(2.325.923) 2.439.635

Жеткізушілерге берілген алғытөлемдердің құнсыздануы бойынша резервтер

Топ жеткізушілерге берілген ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді алғытөлемдердің құнсыздануына қатысты резервтерді мойындады. Резервті бағалау кезінде мердігерлердің қызметіндегі бұрынғы және күтілетін нәтижелер есепке алынды. Экономикадағы, саладағы және нақты сипаттамалардың өзгерістері шоғырландырылған қаржы есептілігінде ескерілген резервтерге әсер етуі мүмкін.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда осы резервтер сәйкесінше, 872.104 мың теңге және 886.666 мың теңге сомасында қалыптасты (10, 13-ескертпелер).

Қаржылық активтер бойынша резервтер

Топ дебиторлық берешек және кредиттік мекемелердегі қаражаттар (ақша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары), кері репо мәмілелері, Ұлттық Банктің Ноталары бойынша күтілетін несиелік шығындарға резервтерді құрайды.

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындарды бағалау кезінде Топ стандартта көзделген жеңілдетілген тәсілді қолданды және күтілетін несиелік шығындарды аталған қаржы құралдарының бүкіл қызмет ету мерзімі ішінде есептеді. Топ қарыз алушыларға тән факторларға және жалпы экономикалық жағдайларға түзетілген кредиттік залалдарды өтеу тәжірибесін ескере отырып дайындалған бағалау резервтер моделін пайдаланды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Қаржылық активтер бойынша резервтер*

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (ақша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары), кері репо мәмілелері, Ұлттық Банктің Ноталары қатысты Топ 12 айлық кезең ішінде күтілетін несиелік шығындарды есептеді. 12 айлық несиелік залалдар – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындайтын күтілетін несиелік шығындарды білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының несиелік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған шығыс резерві барлық мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындардыға тең сомада бағаланады.

Топ, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытқа созылған жағдайда, кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Топ, егер ішкі немесе сыртқы ақпарат, Топтың қарызды көтеру тетіктерін ескерместен Топ келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуы екіталай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп қорытынды жасауға болады. Сонымен, 2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсанда күтілетін несиелік шығындар бойынша резервтер тиісінше 5.476.500 мың теңге және 6.313.128 мың теңге көлемінде қалыптастырылды (12, 16, 17-ескертпелер). Есептелген резервтің негізгі сомасы мұнай тиеу қызметтерін тұтынушылардың мерзімі өткен дебиторлық берешегіне байланысты (БМТ және РТЛ).

Салықтар бойынша резервтер

Күрделі салық заңнамасын түсіндіруге, салық заңнамасындағы өзгерістерге, сондай-ақ келешекте салық салынылатын кірістерді алу мерзімі мен сомаларына қатысты айқындық жоқ. Шарттық қатынастардың ұзақ мерзімді сипатының күрделілігін ескергенде, нақты нәтижелер мен қабылданып рұқсат етілген нәтижелер арасында пайда болған айырма немесе мұндай рұқсат етілген нәтижелердің болашақтағы өзгеруі пайда салығы бойынша шығыстар немесе кірістер сомасы есептілігінде көрсетілген болашақ түзетулерге әкелуі мүмкін. Негізделген болжауларға сүйене отырып, Топ салық органдары жүргізген салық тексеруінен болуы мүмкін салдарына арнап резерв жасайды. Осындай резервтердің мөлшері түрлі факторларға, мысалы, алдыңғы тексерулердің және салық заңнамасын салық төлеуші компанияның және тиісті салық органының түсіндіруіне тәуелді болады. Талдаудағы мұндай айырмашылықтар мемлекеттегі басымды жағдайға байланысты көптеген сұрақтар туындайды.

Кейінге қалдырылған салықтық активтер

Кейінге қалдырылған салықтық активтер шегерілетін уақытша айырмашылықтар, пайдаланылмаған салық залалдары және салық жеңілдіктері бойынша оған қарағанда салық залалдары есептелуі мүмкін салық салынылатын пайда алу мүмкін болатын мөлшерде танылады.

Болашақ салық салынылатын пайданы алудың ықтимал мерзімі мен мөлшері негізінде шоғырландырылған қаржылық есептілігінде тануға болатын кейінге қалдырылған салықтық активтері сомасын анықтау үшін басшылықтың елеулі пайымдауы қажет. 2023 жылғы 31 желтоқсанда мерзімі ұзартылған салық бойынша танылған активтер сомасы кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелерінің сомасына өтелген 24.805.588 мың теңгені құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанға: 18.461.648 мың теңге кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелерінің сомасына ішінара өтелді) (35-ескертпе). 2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың кейінге қалдырылған салық бойынша танылмаған активтері болған жоқ.

Қызметкерлерге сыйақылар

Зейнеткерлікке шыққанға дейін және одан кейін қызметкерлерге ұзақ мерзімді сыйақылар құны және келтірілген міндеттемелер құны актуарлық әдіс қолданылып белгіленеді. Актуарлық әдіс келешекте нақты нәтижелерден айырмашылығы болуы мүмкін түрлі болжамдарды қолдануды білдіреді. Актуарлық әдіс дисконттау мөлшерлемелері, келешекте еңбекақының өсімі, өлім-жітім деңгейі және келешекте қызметкерлерге сыйақылар өсімі туралы болжамдарды қамтиды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Қызметкерлерге сыйақылар (жалғасы)*

Негізгі болжауларды бағалаудың күрделілігіне және еңбек қызметінің аяқталуы бойынша қызметкерлерге төленетін сыйақылар бойынша міндеттемелердің ұзақ мерзімді сипатына байланысты мұндай міндеттемелер осындай болжаулардың өзгерістеріне аса сезімтал. Барлық болжау әрбір есепті күнге қайта қаралады.

Қазақстан Республикасында жоғары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Топ есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

Өлім-жітім деңгейі ашық қол жетімді өлім-жітім кестесіне негізделеді. Болашақ еңбекақы мөлшерінің көбеюі және зейнетақы мөлшерінің көбеюі күтіліп отырған болашақ инфляция қарқынына негізделеді.

2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанына қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелерді бағалау үшін пайдаланылған негізгі актуарлық болжаулар келесі түрде көрсетілген:

	2023 жыл	2022 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	10,93%	10,46%
Болашақта материалдық көмектің өсуі	7,15%	7,50%
Болашақта еңбекақының өсуі	5,63%	5,74%
Өлім-жітім пайызы	5,44%	5,81%

2023 жылғы 31 желтоқсанға еңбек қызметінің аяқталуынан кейін қызметкерлерге сыйақы бойынша міндеттеменің орташа ұзақтығы 17,98 жылды құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 18,7 жыл).

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің маңызды болжауларының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Міндеттемелердің өсуі/(төмендеу)
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	1.187.706 (1.086.147)
Болашақта еңбекақының өзгеруі	-1,0% +1,0%	(2.191.723) 2.384.923
Болашақта жалақының өзгеруі	-1,0% +1,0%	(204.534) 237.923
Өмірдің ұзақтығы	-1 жыл +1 жыл	(197.601) 196.760

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	Жер	Мұнай құбырлар	Су құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар, беріліс құрылғылар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға жалпы теңгерімдік құны	26.148.404	276.731.868	44.628.241	25.016.533	100.840.287	188.867.764	201.418.200	11.402.731	50.045.315	925.099.343
Валютаны қайта есептеудің әсері	1.446.528	-	-	807.443	1.875.708	1.067.951	-	72.308	50.098	5.320.036
Түсімдер	-	3.466	-	2.073.803	3.594.052	5.569.049	-	288.115	39.632.697	51.161.182
Борыштық қаржы құралдары бойынша капиталдандырылған шығындар (19-ескертіле)	-	-	-	-	-	-	-	-	434.328	434.328
Шығарылу	(33.338)	(1.609.403)	-	(190.860)	(285.832)	(1.224.495)	(282.934)	(543.034)	(229.616)	(4.399.512)
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резервтен түсімдер (26-ескертіле)	-	346.567	-	-	13.612.707	-	-	-	-	13.959.274
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резерві бойынша өзгертулер (26-ескертіле)	-	-	-	-	(3.359.391)	-	-	-	-	(3.359.391)
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв) (5-ескертіле)	7.924.207	38.830.932	4.500.283	7.937.633	21.305.154	59.569.747	22.653.216	7.855.504	425.157	171.001.833
Қайта бағалау кезінде пайда мен залал арқылы құнсыздану және қайта бағалау, нетто	198.463	236.171	145.956	(825.371)	(3.965.391)	(5.996.689)	-	13.800	(2.695.524)	(12.888.585)
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған	412	21.976.427	21.027.064	812.642	4.439.206	10.775.486	-	158.483	(59.189.720)	-
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерден ауыстырылған	73.519	-	-	102.667	672.938	31.483	-	604	-	881.211
Қайта бағалау кезінде жинақталған амортизацияны және құнсыздануды шегеру	-	(47.983.967)	(6.622.204)	(9.875.606)	(24.034.638)	(73.668.233)	-	(7.489.914)	(180.880)	(169.855.442)
Ауыстырулар мен аударымдар	-	230.913	-	(85.550)	-	(164.563)	-	19.200	-	-
Қорларға ауыстырылған	-	(14.191)	-	-	-	-	-	-	(14.457)	(28.648)
2022 жылғы 31 желтоқсанға жалпы теңгерімдік құны	35.758.195	288.748.783	63.679.340	25.773.334	114.694.800	184.827.500	223.788.482	11.777.797	28.277.398	977.325.629
Валютаны қайта есептеудің әсері	(431.820)	-	-	(71.546)	(154.172)	(98.805)	-	7.295	(36.278)	(785.326)
Түсімдер	4.760	4.898	-	3.137.346	711.631	2.514.859	-	678.899	174.798.655	181.851.048
Борыштық қаржы құралдары бойынша капиталдандырылған шығындар (19, 20-ескертілелер)	-	-	-	-	-	-	-	-	8.218.340	8.218.340
Шығарылу	(80.983)	(298.912)	-	(8.520)	(1.233.742)	(136.438)	(7.717)	(204.101)	(12.429)	(1.982.842)
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резервтен түсімдер (26-ескертіле)	-	36.142	-	-	-	-	-	-	-	36.142
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв) (5-ескертіле)	-	-	-	-	-	-	5.242.823	-	-	5.242.823
Қорларға ауыстырылған	-	(1.268.199)	-	(92.744)	(16.292)	(83.078)	-	(907)	(125.100)	(1.586.320)
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған	663	3.886.503	107.129.476	210.878	8.712.720	16.182.881	-	651.605	(136.774.726)	-
Ауыстырулар мен аударымдар	-	(1.197.382)	-	(80.749)	(38.990)	(393.107)	-	(1.291)	1.711.519	-
2023 жылғы 31 желтоқсанға жалпы теңгерімдік құны	35.250.815	289.911.833	170.808.816	28.867.999	122.675.955	202.813.812	229.023.588	12.909.297	76.057.379	1.168.319.494

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Мұнай құбырлар	Су құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар, беріліс құрылғылар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға жинақталған тозу мен құнсыздану	-	(32.702.622)	(4.613.795)	(6.979.408)	(16.093.165)	(54.915.653)	-	(6.311.026)	(410.496)	(122.026.165)
Валютаны қайта есептеудің әсері	-	-	-	(196.035)	(124.655)	(216.993)	-	(7.872)	-	(545.555)
Тозу	-	(15.890.284)	(3.030.408)	(3.031.604)	(8.117.800)	(20.674.358)	-	(1.745.090)	-	(52.489.544)
Шығарылу	-	626.175	-	189.278	149.395	1.068.892	226.758	531.541	229.616	3.021.655
Құнсыздану (пайдалар мен залалдар арқылы)	-	(12.882)	-	-	-	-	(10.515)	-	-	(23.397)
Құнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	-	-	-	-	-	-	(216.243)	-	-	(216.243)
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерден ауыстырылған	-	-	-	(71.087)	(231.183)	(5.325)	-	(604)	-	(308.199)
Қайта бағалау кезінде жинақталған амортизацияны және құнсыздануды алу	-	47.983.967	6.622.204	9.875.606	24.034.638	73.668.233	-	7.489.914	180.880	169.855.442
Қорларға ауыстырылған	-	2.304	-	-	-	-	-	-	-	2.304
Ауыстырулар мен аударымдар	-	(6.658)	-	5	-	6.653	-	-	-	-
2022 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	-	-	(1.021.999)	(213.245)	(382.770)	(1.068.551)	-	(43.137)	-	(2.729.702)
Валютаны қайта есептеудің әсері	-	-	-	12.021	10.964	18.870	-	858	-	42.713
Тозу	-	(21.324.798)	(4.011.836)	(5.397.433)	(7.559.599)	(27.956.926)	-	(3.955.157)	-	(70.205.749)
Шығарылу	15.852	260.986	-	8.416	329.147	106.556	5.786	203.279	-	930.022
Қорларға ауыстырылған	-	802.227	-	75.210	6.286	62.744	-	830	-	947.297
Құнсыздану (пайдалар мен залалдар арқылы)	-	(2.218.829)	-	(4.049)	(458.202)	(557.030)	-	(5.484)	(1.487.186)	(4.730.780)
Құнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	(15.852)	(4.428.420)	-	(1.257)	(1.652.428)	(2.136.247)	(5.786)	(124.201)	(63.580)	(8.427.771)
2023 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	-	(26.908.834)	(5.033.835)	(5.520.337)	(9.706.602)	(31.530.584)	-	(3.923.012)	(1.550.766)	(84.173.970)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Мұнай құбырлар	Су құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар, беріліс құрылғылар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша										
Жалпы теңгерімдік құны	35.250.815	289.911.833	170.808.816	28.867.999	122.675.955	202.813.812	229.023.588	12.909.297	76.057.379	1.168.319.494
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	(26.908.834)	(5.033.835)	(5.520.337)	(9.706.602)	(31.530.584)	-	(3.923.012)	(1.550.766)	(84.173.970)
Теңгерімдік құн	35.250.815	263.002.999	165.774.981	23.347.662	112.969.353	171.283.228	229.023.588	8.986.285	74.506.613	1.084.145.524
2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша										
Жалпы теңгерімдік құны	35.758.195	288.748.783	63.679.340	25.773.334	114.694.800	184.827.500	223.788.482	11.777.797	28.277.398	977.325.629
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	-	(1.021.999)	(213.245)	(382.770)	(1.068.551)	-	(43.137)	-	(2.729.702)
Теңгерімдік құн	35.758.195	288.748.783	62.657.341	25.560.089	114.312.030	183.758.949	223.788.482	11.734.660	28.277.398	974.595.927

Егер жинақталған тозуды және жинақталған құнсыздануды шегергенде активтер бастапқы баға бойынша ескерілсе, шоғырландырылған қаржылық есептілікке қосылған негізгі құралдардың әрбір қайта бағаланған санатының теңгерімдік құны төмендегідей көрсетіледі:

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Мұнай құбырлар	Су құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар, беру құрылғылар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсанға	25.383.825	185.440.267	161.706.274	18.934.819	81.675.140	114.824.712	30.270.415	3.904.078	76.050.941	698.190.471
2022 жылғы 31 желтоқсанға	25.830.607	189.124.116	57.548.517	18.600.228	77.129.454	109.740.860	30.270.506	3.616.687	30.654.199	542.515.174

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша аяқталмаған құрылыс негізінен келесі өндірістік объектілерді қамтиды:

- Магистральды мұнай құбыры учаскелерін ауыстыру;
- Магистральдық мұнай құбыры және магистральдық суағызғысы объектілерінің (сорғы станциялары, байланыс желілері, электрмен жабдықтау, автоматика жүйесі, технологиялық құбырлар, мұнай резервуарлары, электрмен жабдықтау және басқалары) ауыстыруы, қайта құруы және құрылысы.

2023 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

- Толығымен амортизацияланған, бірақ әлі күнге дейін қолданыстағы негізгі құралдардың жалпы теңгерімдік құны мен тиісті жинақталған амортизациясы 8.712 мың теңгені (2022 жылғы 31 желтоқсанға: ноль теңге) құрады;
- Аяқталмаған құрылыс 4.206.770 мың теңге көлемінде (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 3.191.264 мың теңге) құрылыс жұмыстары үшін сатып алынған материалдар мен босалқы бөлшектерді қамтиды.

31 желтоқсанда аяқталған 2023 жыл үшін аяқталмаған құрылыс құнына енгізілген тозу сомасы 22.037 мың теңгені (2022 жыл үшін: 21.500 мың теңге) құрады.

Су құбырын салу жөніндегі ынтымақтастық туралы келісім шеңберінде Топ өтеусіз негізінде 2022 жылғы қарашада 7.467.625 мың теңге сомасына техникалық су сорғы станциясы пайдалануға қабылдады (37-ескертпе).

31 желтоқсанда аяқталған 2023 жыл үшін аяқталмаған құрылысқа түсімдер негізінен «Астрахань-Маңғышлақ» магистральдық су құбырын қайта жаңарту және кеңейту 1-кезек» жобасы және «Өзен-Атырау-Самара» магистральдық мұнай құбырының бөлігін ауыстыру жөніндегі жұмыстармен байланысты.

7. ПАЙДАЛАНУ ҚҰҚЫҒЫ ТҮРІНДЕГІ АКТИВТЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайдалану құқығы түріндегі активтер келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	Пайдалану құқығы түріндегі активтер				
	Жер және басқа активтер	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар, жабдық және беріліс құрылғылары	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға қалдық құн	73.230	748.021	180.450	109.771	1.111.472
Түсімдер (24-ескертпе)	2.249	–	13.912	114.694	130.855
Шығарылу	(2.872)	–	–	–	(2.872)
Модификация (24-ескертпе)	–	994.358	265.523	–	1.259.881
Амортизация	(3.535)	(1.379.309)	(134.865)	(64.562)	(1.582.271)
2022 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	69.072	363.070	325.020	159.903	917.065
Түсімдер (24-ескертпе)	684	7.514.228	130.734	–	7.645.646
Шығарылу	–	–	(135.330)	(114.694)	(250.024)
Модификация (24-ескертпе)	–	283.158	72.159	4.210	359.527
Амортизация	(2.260)	(1.739.267)	(157.394)	(41.957)	(1.940.878)
2023 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	67.496	6.421.189	235.189	7.462	6.731.336

2023 жылғы көлік активтері бойынша түсімдер ұзақ мерзімді жалдау шарттарын жасасумен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**8. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша материалдық емес активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Лицензиялар	Бағдарла- малық жасақтама	Жерді пайдалануға арналған құқықтар	Аяқталмаған капиталдандырыл- ған шығындардан және өзге де	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға қалдық құн	411.873	695.852	6.023.532	220.977	7.352.234
Түсімдер	240.641	27.148	107.858	232.349	607.996
Аяқталмаған капиталдандырылған шығындардан ауыстырылған	111.622	149.120	–	(260.742)	–
Амортизация	(258.809)	(303.861)	(255.738)	(5.004)	(823.412)
Шығарылу	(54.788)	(199.081)	–	–	(253.869)
Шығарылудан жинақталған тозу	54.788	199.081	–	–	253.869
Валютаны қайта есептеу	5.079	–	1.369.910	3.525	1.378.514
2022 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	510.406	568.259	7.245.562	191.105	8.515.332
Түсімдер	74.404	18.286	–	149.195	241.885
Аяқталмаған капиталдандырылған шығындардан ауыстырылған	38.858	105.950	–	(144.808)	–
Амортизация	(193.433)	(192.592)	(281.938)	(3.942)	(671.905)
Шығарылу	(21.702)	(103.005)	–	(3)	(124.710)
Шығарылудан жинақталған тозу	17.701	103.005	–	2	120.708
Валютаны қайта есептеу	(3.194)	–	(87.041)	–	(90.235)
2023 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	423.040	499.903	6.876.583	191.549	7.991.075
2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша					
Бастапқы құн	1.880.659	4.858.769	10.921.698	233.059	17.894.185
Жинақталған амортизация және құнсыздану	(1.457.619)	(4.358.866)	(4.045.115)	(41.510)	(9.903.110)
Қалдық құн	423.040	499.903	6.876.583	191.549	7.991.075
2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша					
Бастапқы құн	1.802.424	4.837.538	11.064.260	228.675	17.932.897
Жинақталған амортизация және құнсыздану	(1.292.018)	(4.269.279)	(3.818.698)	(37.570)	(9.417.565)
Қалдық құн	510.406	568.259	7.245.562	191.105	8.515.332

9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар келесі түрде көрсетілген:

<i>В тысячах тенге</i>	ҚҚҚ	МұнайТас	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға	46.411.191	27.684.922	74.096.113
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың пайдасындағы үлесі	14.725.683	1.248.137	15.973.820
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың өзге де жиынтық кірісіндегі үлесі	10.924.328	1.230.780	12.155.108
Дивидендтер	(5.000.000)	(2.636.855)	(7.636.855)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	67.061.202	27.526.984	94.588.186
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың пайдасындағы үлесі	15.985.553	887.886	16.873.439
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың өзге де жиынтық кірісіндегі/(залалындағы) үлесі	1.370.110	(2.117.170)	(747.060)
Дивидендтер	(2.500.000)	(1.460.351)	(3.960.351)
2023 жылғы 31 желтоқсанға	81.916.865	24.837.349	106.754.214

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)**

Төмендегі кестелерде бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар туралы Топтың барабар үлесін қоса қаржы ақпараты берілген:

В тысячах тенге	ҚҚҚ			
	2023 жылғы 31 желтоқсан		2022 жылғы 31 желтоқсан	
	50%	100%	50%	100%
Бірлескен кәсіпорындардың активтері мен міндеттемелері				
Қысқа мерзімді активтер	24.776.898	49.553.796	21.051.574	42.103.148
Ұзақ мерзімді активтер	99.245.331	198.490.662	105.906.418	211.812.836
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(23.384.217)	(46.768.434)	(23.207.502)	(46.415.004)
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	(18.721.147)	(37.442.294)	(36.689.288)	(73.378.576)
Инвестицияның теңгерімдік құны / таза активтер	81.916.865	163.833.730	67.061.202	134.122.404
Анықтамалық				
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	11.918.434	23.836.868	8.935.742	17.871.484
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	(16.421.448)	(32.842.896)	(16.950.288)	(33.900.576)
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	-	-	(16.098.652)	(32.197.304)

ҚҚҚ-ның ұзақ мерзімді қаржы міндеттемелері 2018 жылғы 27 маусымдағы агент ретінде әрекет ететін «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкі»-мен бірлесе отырып Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкімен қарыз туралы келісім бойынша міндеттемелер болып табылады. Несие сомасы 540 миллион АҚШ долларын (тартылған күнге 191.756.400 мың теңгеге баламалы) құрады, несие мерзімі – ертерек өтеу мүмкіндігімен 6 жылды құрайды.

2023 жылы LIBOR – дан SOFR-мен қамтамасыз етілген овернайт қаржыландыру ставкасына көшу шеңберінде ҚҚҚ кредиттік шартқа түзетулер мен өзгерістер енгізу туралы қосымша келісімге қол қойды. 2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған он екі ай үшін қолданылатын тиімді мөлшерлемелер тиісінше 8,57% және 4,71% құрады.

Компания және ҚҚҚ-ның екінші үлестесі осы қарыз бойынша қамтамасыз ету ретінде кепілдік берген жоқ.

2023 жыл ішінде ҚҚҚ несие шарты бойынша 70.000 мың АҚШ долларын (төлем күніне 31.694.250 мың теңгеге баламалы) өтеді.

2023 жылғы 31 желтоқсанға сыйақымен бірге қарыз сомасы 73.000 мың АҚШ долларын (32.842.896 мың теңгеге баламалы), 2022 жылғы 31 желтоқсанға – 142.868 мың АҚШ долларын (66.097.880 мың теңгеге баламалы) құрады.

В тысячах тенге	МұнайТас			
	2023 жылғы 31 желтоқсан		2022 жылғы 31 желтоқсан	
	51%	100%	51%	100%
Бірлескен кәсіпорындардың активтері мен міндеттемелері				
Қысқа мерзімді активтер	9.811.784	19.238.792	7.949.707	15.587.661
Ұзақ мерзімді активтер	21.394.656	41.950.306	25.364.269	49.733.861
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(1.676.284)	(3.286.831)	(1.530.761)	(3.001.492)
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	(4.692.807)	(9.201.582)	(4.256.231)	(8.345.551)
Инвестицияның теңгерімдік құны / таза активтер	24.837.349	48.700.685	27.526.984	53.974.479
Анықтамалық				
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	6.678.854	13.095.792	4.335.843	8.501.653

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)**

Мың теңгемен	ҚҚ			
	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін			
	2023 жыл		2022 жыл	
	50%	100%	50%	100%
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың жылдағы пайда мен залал және өзге де жиынтық кірісі туралы ақпарат				
Түсім	43.421.318	86.842.636	43.159.420	86.318.840
Жалғасатын қызметтен жылдағы пайда	15.985.553	31.971.106	14.725.683	29.451.366
Өзге де жиынтық кіріс	1.370.110	2.740.220	10.924.328	21.848.656
Жиынтық кіріс жиыны	17.355.663	34.711.326	25.650.011	51.300.022
Дивидендтер	(2.500.000)	(5.000.000)	(5.000.000)	(10.000.000)
Анықтамалық				
Тозу және амортизация	(8.453.558)	(16.907.116)	(8.019.870)	(16.039.740)
Пайыздық кірістер	292.482	584.964	178.304	356.608
Пайыздық шығыстар	(1.813.858)	(3.627.716)	(2.296.651)	(4.593.302)
Бағамдық айырмадан түскен кіріс/(залал)	288.249	576.498	(1.866.634)	(3.733.268)
Табыс салығы бойынша шығыстар	(4.020.586)	(8.041.172)	(3.837.018)	(7.674.036)

Мың теңгемен	МұнайТас			
	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін			
	2023 жыл		2022 жыл	
	51%	100%	51%	100%
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың жылдағы пайда мен залал және өзге де жиынтық кірісі туралы ақпарат				
Түсім	6.750.903	13.237.065	6.833.301	13.398.629
Жалғасатын қызметтен жылдағы пайда	887.886	1.740.953	1.248.137	2.447.327
Өзге де жиынтық (залал)/кіріс	(2.117.170)	(4.151.314)	1.230.780	2.413.294
Жиынтық кіріс жиыны	(1.229.284)	(2.410.361)	2.478.917	4.860.621
Дивидендтер	(1.460.351)	(2.863.433)	(2.636.855)	(5.170.304)
Анықтамалық				
Тозу және амортизация	(2.008.572)	(3.938.376)	(1.766.778)	(3.464.271)
Пайыздық кірістер	920.765	1.805.422	618.212	1.212.180
Табыс салығы бойынша шығыстар	(214.402)	(420.396)	(347.113)	(680.614)

10. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР ҮШІН ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құралдар және құрылыс қызметтері үшін үшінші тараптарға алғытөлемдер	2.379.153	30.105.831
Минус: құнсыздану бойынша резерв	(871.466)	(886.028)
Жиыны	1.507.687	29.219.803

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**10. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР ҮШІН ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР (жалғасы)**

Негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдердің құнсыздану резервінің қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	886.028	830.498
Валютаны қайта есептеу	(14.562)	55.530
31 желтоқсанға	871.466	886.028

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдарға аванстардың азаюы негізінен «Астрахань-Маңғышлак» магистральдық су құбырының қайта құру және кеңейту 1-кезеңі» жобасы бойынша жұмыстарды орындаумен байланысты, оның қаржыландыруы алынған қарыз және шығарылған облигациялардың есебінен жүзеге асырылды (19, 20-ескертпелер).

11. ҚОРЛАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қорлар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Босалқы бөлшектер	3.136.918	3.475.045
Отын	1.877.121	1.367.681
Тауарлар	1.646.436	1.971.359
Арнайы киім	866.352	482.238
Құрылыс материалдары	725.096	843.012
Химиялық реагенттер	195.104	178.643
Өзге де	484.986	440.287
Жиыны	8.932.013	8.758.265

12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де ұзақ мерзімді дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	848.669	961.102
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	(127.621)	(77.818)
Жиыны	721.048	883.284

Өзге де ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резервтері келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	77.818	146.516
Жылдағы есептеу / (қалпына келтіру), нетто (30-ескертпе)	49.803	(68.698)
31 желтоқсанға	127.621	77.818

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың сауда дебиторлық берешегі	8.049.946	7.576.115
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешегі (37-ескертпе)	5.216.823	6.291.233
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	506.829	705.492
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешегі (37-ескертпе)	-	509
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	(5.326.570)	(6.206.768)
Жиыны	8.447.028	8.366.581

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК(жалғасы)**

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резервіндегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	6.206.768	5.443.382
Жылдағы есептеу, нетто (30-ескертпе)	324.800	377.620
Есептен шығару кезінде қолданылған	(1.123.438)	(31.368)
Валюталарды қайта есептеу	(81.560)	417.134
31 желтоқсанға	5.326.570	6.206.768

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың сауда және өзге де дебиторлық берешегі мына валюталарда көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен	6.170.344	8.603.232
АҚШ долларымен	1.669.503	635.219
Ресей рублімен	881.851	2.624
Өзге де валютада	446.378	8.790
Жиыны	9.168.076	9.249.865

Төменде бағалау резервтер моделін пайдалана отырып, сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша Топтың кредиттік тәуекелге ұшырағыштығы туралы ақпарат келтірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Сауда және өзге де дебиторлық берешек					
	Ағымдағы	Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі				Жиыны
		30 күннен кем	31-ден 60 күнге дейін	61-ден 90 күнге дейін	91 күннен артық	
2023 жылдың 31 желтоқсанына						
Күтілетін несие шығындарының пайызы	2,01%	2,40%	4,37%	3,93%	95,88%	
Дефолт кезіндегі есептелген жалпы теңгерімдік құны	8.663.455	208.268	116.469	143.531	5.490.544	14.622.267
Күтілетін несиелік шығындар	(174.125)	(5.001)	(5.084)	(5.643)	(5.264.338)	(5.454.191)
Жиыны	8.489.330	203.267	111.385	137.888	226.206	9.168.076

<i>Мың теңгемен</i>	Сауда және өзге де дебиторлық берешек					
	Ағымдағы	Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі				Жиыны
		30 күннен кем	31-ден 60 күнге дейін	61-ден 90 күнге дейін	91 күннен артық	
2022 жылдың 31 желтоқсанына						
Күтілетін несие шығындарының пайызы	1,25%	0,24%	7,04%	10,13%	95,88%	
Дефолт кезіндегі есептелген жалпы теңгерімдік құны	8.178.845	805.205	65.802	48.279	6.436.320	15.534.451
Күтілетін несиелік шығындар	(102.100)	(1.919)	(4.634)	(4.889)	(6.171.044)	(6.284.586)
Жиыны	8.076.745	803.286	61.168	43.390	265.276	9.249.865

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**13. ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жеткізішулерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптарға алғытөлемдер	727.486	1.786.915
Байланысты тараптарға алғытөлемдер (37-ескертпе)	1.024	1.017
	728.510	1.787.932
Минус: құнсыздану	(638)	(638)
Жиыны	727.872	1.787.294

14. ӨТЕЛУГЕ ЖАТАТЫН ҚҚС ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР БОЙЫНША АЛДЫН АЛА ТӨЛЕМ

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Өтелуге жататын ұзақ мерзімді ҚҚС	15.198.605	4.314.632
Өтелуге жататын ағымдағы ҚҚС	10.203.808	8.098.661
Мүлікке салынатын салық	714.624	304.146
Өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	37.447	36.408
Жиыны	26.154.484	12.753.847

15. ӨЗГЕ ДЕ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ АКТИВТЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де қысқа мерзімді активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Өзге де қаржылық қысқа мерзімді активтер		
Ұлттық Банкінің Ноталары	21.579.104	-
Облигацияларға инвестициялар	646.608	809.649
Қызметкерлердің берешегі	13.752	11.163
Өзге де	19.384	18.571
	22.258.848	839.383
Өзге де қаржылық емес қысқа мерзімді активтер		
Мұнайды тасымалдау бойынша көлік экспедиция қызметтері үшін берешек	5.224.762	5.299.968
Сақтандыру бойынша алдын ала төлем	229.031	223.958
Үшінші тараптардың болашақ кезеңдер шығыстары	117.518	304.312
Өзге де	23.185	23.193
	5.594.496	5.851.431
Жиыны	27.853.344	6.690.814

Ұлттық Банкінің Ноталары

2023 жыл ішінде Топ орташа кірістілігі жылдық 16,04% болатын Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің Ноталары сияқты қаржы құралдарына бос ақша қаражатын инвестициялады. Аталған кезеңде Топ таныған қаржылық кіріс 1.310.419 мың теңгені құрады (33-ескертпе). Бұл ретте, Топ 312 мың теңге көлемінде кезең ішінде күтілетін несиелік шығындардың резервін мойындады.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің Ноталары кірістілігі 14,9% және өтеу мерзімі 14 күн болатын қаржы құралдарымен ұсынылған.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**16. БАНК САЛЫМДАРЫ**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банк салымдары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен көрсетілген ұзақ мерзімді банк салымдары	719.698	947.247
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	(1.610)	(1.795)
Жиыны	718.088	945.452

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы ұзақ мерзімді банк салымдары Компания қызметкерлеріне тұрғын үй сатып алуға 2028 жылға және 2030 жылға дейінгі мерзімге жылдық 2%-дан 3,5%-ға дейін пайыздық мөлшерлеменен пайдалануға шектелген салымдарымен көрсетілген.

17. АҚША ҚАРАЖАТТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаттар және олардың баламалары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Банктердегі теңгемен көрсетілген мерзімді салымдар	26.135.995	68.970.977
Банктердегі АҚШ долларымен көрсетілген мерзімді салымдар	6.290.971	-
Банктердегі теңгемен көрсетілген көрсетілген ағымдағы шоттар	11.361.093	499.992
Банктердегі АҚШ долларымен көрсетілген ағымдағы шоттар	6.845.219	14.426.202
Банктердегі грузин ларимен көрсетілген ағымдағы шоттар	732.751	1.234.813
Банктердегі басқа валюталардағы көрсетілген ағымдағы шоттар	38.721	39.710
Кері репо мәмілері	25.276.421	-
Банктердегі өзге де ағымдағы шоттар	11.685	12.335
Кассадағы қолма-қол ақша	455	256
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві	(20.699)	(26.747)
Жиыны	76.672.612	85.157.538

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

- Теңгемен орналасқан үш айға дейінгі мерзімді салымдар пайызы 14,25% - дан 15,8% - ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: жылдық 14,75% - дан 16,05% - ға дейін);
- АҚШ долларымен орналасқан үш айға дейінгі мерзімді салымдар пайызы 2,5% - дан 3 % - ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді;
- Теңгемен орналасқан ағымдағы шоттар пайызы 7%-дан бастап 13%-ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2022 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 6,75%-дан 7%-ға дейін);
- Грузин ларимен орналасқан ағымдағы шоттар пайызы 10,6%-дан бастап 11% ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2022 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 6%-дан 10%-ға дейін);
- АҚШ долларымен орналасқан ағымдағы шоттар пайызы 0,25%-дан бастап 3%-ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2022 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 0,25%-тан 3%-ға дейін).

Кері репо мәмілері

Еркін өтімділікті басқару мақсатында Топ есепті кезеңнің соңында орташа кірістілігі жылдық 15,9% және өтеу мерзімі 5-8 күн болатын авторепо (Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарының кепілімен) сияқты қаржы құралдарына ақша қаражатын орналастырды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**18. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ****Үлестірілмеген пайда***Акционермен басқа операциялар*

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған он екі айлық кезең ішінде Топтың үлестірілмеген пайдасы Топтың шығарылған борыштық бағалы қағаздары бойынша дисконт сомасына 30.823.948 мың теңге мөлшерінде ұлғайтылды (20-ескертіне).

Жарғылық капитал

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның жарғылық капиталы жарияланған, шығарылған және 62.503.284 мың теңге көлемінде толық төленген 384.635.600 жай акциядан құралды, жарияланған бірақ шығарылмаған және төленбеген 1 акцияны қоспағанда.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарғылық капитал Компанияның акцияларды шығаруға байланысты 565.717 мың теңге мөлшерінде шеккен кеңес беру қызметтердің құны шегеріліп көрсетілді және 61.937.567 мың теңгені құрады.

Активтерді қайта бағалау бойынша резервтер

Активтерді қайта бағалау бойынша резерв Топтың негізгі құралдарының қайта бағалануы және құнсыздануы негізінде және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың негізгі құралдарын қайта бағалау бойынша резервтегі үлесінен құралған.

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Топтың негізгі құралдарын қайта бағалау бойынша резерв	346.822.740	385.975.268
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың негізгі құралдарын қайта бағалау бойынша резервтегі үлесі	33.816.931	37.241.894
Жиыны	380.639.671	423.217.162

Капиталдың өзге де резервтері

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша капиталдың өзге де резервтері 1.244.710 мың теңгеге тең жинақталған кірісті құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанға: залал 188.145 мың теңге). Осы резервтің өзгерісі Топтың және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың қызметкерлерге сыйақылар бойынша белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша міндеттемелерін қайта бағалаудан болатын актуарлық пайдалар мен залалдарды тануымен негізделген. 40.473 мың теңгені құрайтын салық әсерімен (35-ескертіне) Топтың қызметкерлерге сыйақылар бойынша белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша міндеттемелерін қайта бағалаудан болған актуарлық пайда 1.472.627 мың теңгені (21-ескертіне) құрады. 2022 жыл үшін Топтың қызметкерлерге сыйақылар бойынша белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша міндеттемелерін қайта бағалаудан болған актуарлық пайдалар 4.238.724 мың теңгені (21-ескертіне) құрады, оның салық әсері 116.499 мың теңгені (35-ескертіне) құрады.

Дивидендтер

2023 жылдың ішінде Компания акционерлерінің жалпы жиналысының 2023 жылғы 24 мамырдағы шешіміне сәйкес 2022 жылдың қорытындысы бойынша (бір акция үшін 39 теңгені есептегенде) 15.000.496 мың теңге сомасында дивидендтер төленуге есептелген, оның ішінде ҚМГ-ға 13.500.710 мың теңге (37-ескертіне) және миноритарлық акционерлерге – 1.499.786 мың теңге төленді.

2022 жылдың ішінде Компания акционерлерінің жалпы жиналысының 2022 жылғы 19 мамырдағы шешіміне сәйкес 2021 жылдың қорытындысы бойынша (бір акция үшін 26 теңгені есептегенде) 10.000.331 мың теңге сомасында дивидендтер төленуге есептелген, оның ішінде ҚМГ-ға 9.000.473 мың теңге (37-ескертіне) және миноритарлық акционерлерге – 999.858 мың теңге төленді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**18. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ (жалғасы)****Акцияға пайда**

Акцияға базалық пайда сомалары Топтың бас компаниясы жай акцияларын ұстаушыларына тиісті кезеңдегі таза пайданы кезең ішіндегі айналымдағы жай акциялардың өлшенген орташа санына бөлу жолымен есептелген.

Компания Топтың бас компаниясы ретінде айырбасталымды қаржы құралдарын шығармайтындықтан бір акцияның базалық пайдасы акцияға таратылған пайдаға тең.

Төменде акцияға базалық пайда есептеуде пайдаланылған пайда мен акциялар саны туралы ақпарат келтірілген.

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Топтың бас компаниясының жай акцияларын ұстаушыларына тиісті таза пайда	32.845.337	19.801.693
Акцияға базалық және таратылған пайданы есептеуге арналған жай акциялардың орташа саны	384.628.099	384.628.099
Топтың бас компаниясы ретінде Компанияның жай акцияларын ұстаушыларына тиісті есепті жылдағы пайдаға қатысты акцияға базалық және таратылған пайда (теңгемен)	85	51

Жай акциялардың теңгерімдік құны

Төменде Топтың бас компаниясы үшін ҚҚБ талаптарына сәйкес бір жай акцияның теңгерімдік құны көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Активтер жиыны	1.358.382.110	1.235.417.960
Минус: материалдық емес активтер (8-ескертпе)	(7.991.075)	(8.515.332)
Минус: міндеттемелер жиыны	(401.511.786)	(322.964.635)
Жай акциялардың теңгерімдік құнын есептеуге арналған таза активтер	948.879.249	903.937.993
Жай акциялар саны	384.628.099	384.628.099
Бір жай акцияның теңгерімдік құны (теңгемен)	2.467	2.350

19. АЛЫНҒАН ҚАРЫЗДАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған он екі айлық кезеңдегі алынған қарыздардың қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Өзгермелі сыйақы мөлшерлемесі бар қарыздар		
1 қаңтарға	29.760.793	-
Жыл ішінде алынды	11.800.000	29.592.745
Есептелген сыйақы	5.912.593	375.197
Қарызды ұйымдастыруға байланыста қосымша шығындар	(82.600)	(207.149)
31 желтоқсанға	47.390.786	29.760.793

2022 жылғы 25 қарашада Магистральдық Суағызғысымен «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-мен кредиттік желі беру туралы келісім (бұдан әрі – Келісім) жасалды. Кредиттік желінің мөлшері мен валютасы - 66.700.000 мың теңге, пайыздық мөлшерлеме – өзгермелі, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің базалық мөлшерлемесі деңгейінде плюс 2,5% (әр 6 ай сайын қайта қарауға жатады), кредит мерзімі - Келісім жасалған күннен бастап 120 ай. Бұл кредиттік желінің мақсаты «Астрахань-Маңғышлақ» магистральдық су құбырын қайта жаңарту және кеңейту 1-кезек» жобасын қаржыландыру болып табылады. «Самұрық-Қазына» несие желісін беру туралы Келісім бойынша Магистральдық Суағысының міндеттемелерін қамтамасыз етудің кепілі болды.

2022 жылғы 28 қарашада Келісім шеңберінде 29.592.745 мың теңге сомасында қарыз алынды (*бірінші транш*). Банктік қарыз шартында қарызды өтеудің және сыйақыларды төлеудің басталуы тиісінше 2025 жылғы 1 желтоқсаннан және 2025 жылғы 30 мамырдан бастап жарты жылда 1 рет кезеңділікпен белгіленген.

2023 жылғы 10 сәуірде Келісім шеңберінде 18.000.000 мың теңге сомасында қарыз алынды (*екінші транш*). Банктік қарыз шартында қарызды өтеудің және сыйақыларды төлеудің басталуы тиісінше 2026 жылғы 10 сәуірден және 2025 жылғы 10 қазаннан бастап жарты жылда 1 рет кезеңділікпен белгіленген.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**19. АЛЫНҒАН ҚАРЫЗДАР (жалғасы)**

2022 жылы Магистральдық Суағызғысы қаржыландыру жобасын құқықтық және экономикалық сараптағаны үшін және кредиттік желіні ұйымдастырғаны үшін банкке комиссиялық сыйақы түрінде қарыз бойынша шығындарды 533.127 мың теңге төледі.

Қарыз сомасы қарыз бойынша шығындарды шегергендегі әділ құны бойынша танылды. Топ ұрылыс барысында туындаған қарыз бойынша шығындарды білікті активтің құнына капиталдандырады. Есепті кезеңде сараланатын активтің құнына қарыз бойынша капиталдандырылған шығындардың жалпы сомасы 5.912.593 мың теңгені (2022 жыл үшін: 434.328 мың теңге) құрады (*6-ескертеме*).

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздар бойынша номиналды сыйақы мөлшерлемесі тиісінше 18,38% (2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 18,5%) құрады; қарыздар бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеме 15,54% (2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 15,57%) құрады.

Келісімдер

Топ несие желісін беру туралы Келісімнің талаптарына сәйкес қаржылық емес келісімдердің орындалуын қамтамасыз етуі керек. 2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ барлық қаржылық емес келісімдерді орындайды. Келісімнің шарты бойынша қаржылық келісімдер жоқ.

20. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР

2023 жылғы 31 желтоқсандағы аяқталған он екі айлық кезеңдегі алынған қарыздардың қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл
1 қаңтарға	–
Алынды	70.000.000
Дисконтты тану (<i>18-ескертеме</i>)	(30.823.948)
Дисконттың амортизациясы (<i>6-ескертеме</i>)	2.126.025
Есептелген сыйақы (<i>6-ескертеме</i>)	179.722
Сыйақыларды өтеу	(106.944)
31 желтоқсанға	41.374.855
Оның ішінде:	
Ұзақ мерзімді бөлім	41.302.077
Қысқа мерзімді бөлім	72.778

«Астрахань-Маңғышлақ» магистральдық су құбырын қайта жаңарту және кеңейту 1-кезек» инвестициялық жобасын қаржыландыру үшін Магистральдық Суағызғысымен жылдық 0,5% купондық сыйақы мөлшерлемесімен және айналыс мерзімі 10 жыл жалпы сомасы 50 миллиард теңгеге және қосымша 20 миллиард теңге облигация шығарылды, негізгі борышты төлеудің жеңілдікті кезеңі 2 жылды құрайды, сыйақыларды төлеу мерзімі тиісінше 2023 жылғы қазаннан және 2024 жылғы сәуірден бастап белгіленген.

Бұл облигацияларды ҚМГ тиісінше 2023 жылдың сәуір және қазан айларында Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан дағдарысқа қарсы қаражат есебінен сатып алды.

Облигациялар сомасы тиісінше 11,74% және 11,57% мөлшеріндегі нарықтық сыйақы мөлшерлемесі негізінде әділ құн бойынша танылды.

Топ шығарылған облигациялардың барлық шығындарын білікті активтің құнына капиталдандырды. Шығарылған облигациялар бойынша сыйақылардың нарықтық және купондық ставкалары арасындағы айырманы Топ дисконт деп таныды және қосымша төленген капиталдың құрамында көрсетілді (*18-ескертеме*).

Келісімдер

Топ облигацияларды сатып алу-сату шартына сәйкес қаржылық емес келісімдердің орындалуын қамтамасыз етуі тиіс. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ барлық қаржылық емес келісімдерді орындайды.

Облигацияларды сатып алу-сату шартының талабы бойынша қаржылық келісімдер жоқ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**21. ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРГЕ СЫЙАҚЫЛАР БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР**

Негізінен, зейнетақыға қосымша төлемнен және барлық қызметкерлерге қатысты мерейтой күндеріне байланысты төлемнен тұратын Топтың қызметкерлерге берілетін сыйақылар бойынша міндеттемелері бар. Бұл төлемдер қамтамасыз етілмеген.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің ұзақ мерзімді бөлігі	18.045.542	18.096.363
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	1.185.285	1.046.911
Жиыны	19.230.827	19.143.274

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған ағымдағы қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	19.143.274	22.156.376
Таза пайыздық шығыстар (34-ескертпе)	1.939.184	1.456.152
Ағымдағы кезеңнің қызметтер құны (29, 30-ескертпелер)	707.377	725.176
Пайда мен залал арқылы көрсетілген актуарлық залалдар (32-ескертпе)	96.799	4.163
Өзге жиынтық кіріс арқылы көрсетілген актуарлық пайда	(1.472.627)	(4.238.724)
Төленген сыйақылар	(1.183.180)	(959.869)
31 желтоқсанға қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	19.230.827	19.143.274

22. САТЫП АЛУШЫЛАРМЕН ШАРТТАР БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатып алушылармен шарттар бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардан алынған болашақ кезеңдегі кіріс (37-ескертпе)	23.326.309	26.125.466
Үшінші тараптардан алынған болашақ кезеңдегі кіріс	8.581.827	9.006.713
Жиыны	31.908.136	35.132.179

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатып алушылармен шарттар бойынша қысқа мерзімді міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер (37-ескертпе)	18.196.317	17.774.325
Үшінші тараптардан алынған алғытөлемдер	9.544.255	8.238.141
Байланысты тараптардан алынған болашақ кезеңдегі кірісінің қысқа мерзімді бөлігі (37-ескертпе)	2.799.157	2.799.157
Үшінші тараптардан алынған болашақ кезеңдегі кірісінің қысқа мерзімді бөлігі	707.049	717.570
Жиыны	31.246.778	29.529.193

Байланысты тараптардан алынған болашақ кезеңдегі кірісі, суағызғы құрылысы бойынша ынтымақтастық туралы келісімі аясында, су тасымалдау қызметтерін тұтынушының қаражаты есебінен, тиісінше сомасы 32.454.806 мың теңгеге салынған, 2021-2022 жылдары Құлсары-Теңгіз техникалық суының жаңа суағызғысын (бірінші кезек) және сорғы станциясын (екінші кезек) Магистралдық Суағызғысымен тегін алуымен және кейін оларды пайдалануға алынуымен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**22. САТЫП АЛУШЫЛАРМЕН ШАРТТАР БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)**

Топ, осы тұтынушы қызметінің барлық кезеңінде суды тасымалдау жөніндегі қызметтерді Құлсары- Теңгіз техникалық су құбыры арқылы тұтынушы объектілеріне су берудің тиісті көлемі мен жылдамдығын қамтамасыз етуі тиіс болғандықтан, Топ алынған су құбыры аталған қызметтер үшін тұтынушыдан ақшалай емес өтем ретінде топ болып танылды.

Есепті кезеңдегі келісімшарттық міндеттеменің амортизациясы су тасымалдау қызметтерін көрсетуден 2.799.157 мың теңге мөлшерінде түсім ретінде Топпен танылды (2022 жылы: 2.142.006 мың теңге).

Сатып алушылармен жасалған шарттарға қатысты танылған түсім

Ағымдағы есепті кезеңде Топ есепті кезеңнің басындағы сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелерге қатысты 27.247.190 мың теңге түсімді таныды (2022 жыл: 20.100.542 мың теңге).

23. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ КРЕДИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек	31.775.737	16.530.280
Байланысты тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек (37-ескертпе)	1.260.755	1.389.533
Үшінші тараптардың өзге де кредиторлық берешегі	1.901.113	1.311.009
Жиыны	34.937.605	19.230.822

Сауда және өзге де кредиторлық берешек негізгі құралдармен және аяқталмаған күрделі құрылыспен қатысты үшінші және байланысты тараптар алдындағы 22.265.494 мың теңге мөлшерінде (2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 8.288.535 мың теңге), оның ішінде магистральдық мұнай құбырларының учаскелерін ауыстырумен күрделі жөндеу және Астрахань-Маңғышлақ су құбырын реконструкциялау бойынша берешекті қамтыды.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешектің ағымдағы құны мына валюталарда көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен	32.767.590	18.416.184
АҚШ долларымен	194.612	182.469
Ресей рублімен	6.248	4.352
Еуромен	2.273	2.313
Өзге де валютада	1.966.882	625.504
Жиыны	34.937.605	19.230.822

24. ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алынған жалдау бойынша міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	2.420.628	942.217
Міндеттемелердің ұзақ мерзімді бөлігі	5.102.611	198.450
Жиыны	7.523.239	1.140.667

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**24. ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)**

2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанда аяқталған он екі айлық кезеңдердегі міндеттемелердің ағымдағы құнының өзгерісі келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	1.140.667	1.660.914
Жыл ішіндегі түсімдер (7-ескертпе)	7.645.646	130.855
Жыл ішіндегі төлемдер	(2.381.354)	(2.048.030)
Міндеттемелер бойынша дисконттың амортизациясы (34-ескертпе)	1.013.887	125.280
Модификация (7-ескертпе)	359.527	1.259.881
Шығарылу	(255.134)	(1.634)
Бағамдық айырма	-	13.401
31 желтоқсанға	7.523.239	1.140.667

Төменде 2023 және 2022 жылдардағы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген жалдауға байланысты шығындар құны бойынша ақпарат берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін	2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін
Пайдалану құқығы түріндегі активтердің амортизациясы (7-ескертпе)	1.940.878	1.582.271
Міндеттемелер бойынша дисконт амортизациясы (34-ескертпе)	1.013.887	125.280
Төмен құнды активтер бойынша жалдау шығындары (29, 30-ескертпелер)	146.167	52.886
Жиыны	3.100.932	1.760.437

25. ТӨЛЕМГЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша төлемге өзге де салықтар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Жеке табыс салығы	4.681.775	4.360.239
Бейрезидент – заңды тұлғалардан түсетін төлемдерден табыс салығы	1.399.136	1.396.278
Әлеуметтік салық	666.091	763.335
Мүлікке салынатын салық	357.561	386.785
Төленуге жататын ҚҚС	6.530	1.114.808
Өзге де салықтар	758.660	719.522
Жиыны	7.869.753	8.740.967

26. РЕЗЕРВТЕР**Қысқа мерзімді резервтер**

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қысқа мерзімді резервтері негізінен салықтар бойынша резервтермен (БМТ және БТК) ұсынылған - 1.303.694 мың теңгені құрайды (2022 жылғы 31 желтоқсанға: 1.309.778 мың теңге).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**26. РЕЗЕРВТЕР (жалғасы)****Ұзақ мерзімді резервтер**

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

<i>Мың теңгемен</i>	Мұнай құбырлары мен полигондар бойынша резерв	МАС бойынша резерв	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға	34.547.151	–	34.547.151
Жылдағы актив арқылы есептеу (6-ескертілме)	346.567	13.612.707	13.959.274
Пайда және залал арқылы есептеу (31-ескертілме)	–	1.135.708	1.135.708
Бағалауды өзге де жиынтық кіріс арқылы қайта қарау	(6.810.783)	–	(6.810.783)
Актив арқылы бағалауды қайта қарау (6-ескертілме)	–	(3.359.391)	(3.359.391)
Пайда және залалдар арқылы бағалауды қайта қарау (31-ескертілме)	(1.648.210)	(280.274)	(1.928.484)
Жылдағы пайда және залал арқылы қалпына келтіру (31-ескертілме)	(61.037)	–	(61.037)
Дисконт амортизациясы (34-ескертілме)	2.212.426	970.115	3.182.541
2022 жылғы 31 желтоқсанға	28.586.114	12.078.865	40.664.979
Жылдағы актив арқылы есептеу (6-ескертілме)	36.142	–	36.142
Бағалауды өзге де жиынтық кіріс арқылы қайта қарау	1.532.201	411.718	1.943.919
Пайда және залалдар арқылы бағалауды қайта қарау (31-ескертілме)	(616.286)	(14.885)	(631.171)
Жылдағы пайда және залал арқылы қалпына келтіру (31-ескертілме)	(355.950)	–	(355.950)
Дисконт амортизациясы (34-ескертілме)	2.805.524	1.185.528	3.991.052
2023 жылғы 31 желтоқсанға	31.987.745	13.661.226	45.648.971

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне енгізілген өзгерістерге сәйкес есепті кезең ішінде Топ 14.748.414 мың теңге сомасына МАС пайдаланудан шығару бойынша міндеттемені таныды (4-ескертілме).

27. ӨЗГЕ ДЕ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де қысқа мерзімді міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Өзге де қысқа мерзімді қаржылық емес міндеттемелер		
Байланысты тараптардың алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша міндеттемелер (37-ескертілме)	7.401.666	8.039.904
Үшінші тараптар алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша міндеттемелер	5.505.172	4.215.483
Зейнетақы қоры алдындағы және әлеметтік сақтандыру бойынша берешек	1.229.758	1.221.720
	14.136.596	13.477.107
Өзге де қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер		
Демалысақы төлеу бойынша резервтер және қызметкерлерге өзге сыйақылар	11.215.283	9.799.370
Қызметкерлердің еңбекақысы	5.650.919	4.813.702
Үшінші тараптар алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша берешек	376.867	486.449
Өзге де	861.793	755.355
	18.104.862	15.854.876
Жиыны	32.241.458	29.331.983

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**28. ТҮСІМ**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін түсім келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл				
	Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер	Мұнайды ауыстырып құю	Су тасымалдау	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын
Шикі мұнайды тасымалдау	210.709.921	-	-	-	210.709.921
Құбырларды пайдалану және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтер	26.566.800	-	-	-	26.566.800
Мұнайды және мұнай өнімдерін ауыстырып құю және темір жолмен тасымалдау	-	20.202.349	-	-	20.202.349
Су тасымалдау	-	-	19.821.730	-	19.821.730
Теңіз кемежай қызметтері	-	-	-	7.953.109	7.953.109
Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлем	1.782.665	-	-	-	1.782.665
Мұнайды сақтау бойынша қызметтер	136.985	1.471.734	-	-	1.608.719
Мұнайды көлік экспедициялау қызметтері	852.449	-	-	-	852.449
Өзге де	24.873	-	3.510	859.499	887.882
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	240.073.693	21.674.083	19.825.240	8.812.608	290.385.624
Географиялық аймақтар*					
Қазақстан	209.737.014	13.413.030	19.825.240	-	242.975.284
Ресей	28.362.398	-	-	-	28.362.398
Грузия	-	2.625.489	-	8.743.264	11.368.753
Өзбекстан	1.974.281	-	-	-	1.974.281
Өзге мемлекеттер	-	5.635.564	-	69.344	5.704.908
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	240.073.693	21.674.083	19.825.240	8.812.608	290.385.624
Табысты тану мерзімі					
Белгілі бір уақытта	213.506.893	21.674.083	19.825.240	8.812.608	263.818.824
Уақыт кезеңі ішінде	26.566.800	-	-	-	26.566.800
Жиыны	240.073.693	21.674.083	19.825.240	8.812.608	290.385.624

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**28. ТҮСІМ (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	2022 жыл				
	Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер	Мұнайды ауыстырып құю	Су тасымалдау	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын
Шикі мұнайды тасымалдау	184.915.654	-	-	-	184.915.654
Құбырларды пайдалану және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтер	24.064.009	-	-	-	24.064.009
Мұнайды және мұнай өнімдерін ауыстырып құю және темір жолмен тасымалдау	-	22.498.915	-	-	22.498.915
Су тасымалдау	-	-	11.929.886	-	11.929.886
Теңіз кемежай қызметтері	-	-	-	8.061.204	8.061.204
Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлем	1.789.534	-	-	-	1.789.534
Мұнайды сақтау бойынша қызметтер	52.700	1.063.826	-	-	1.116.526
Мұнайды көлік экспедициялау қызметтері	475.794	-	-	-	475.794
Өзге де	23.553	-	918	751.316	775.787
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	211.321.244	23.562.741	11.930.804	8.812.520	255.627.309
Географиялық аймақтар*					
Қазақстан	184.062.946	15.532.419	11.930.804	-	211.526.169
Ресей	27.258.298	-	-	-	27.258.298
Грузия	-	1.788.409	-	8.802.380	10.590.789
Өзге мемлекеттер	-	6.241.913	-	10.140	6.252.053
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	211.321.244	23.562.741	11.930.804	8.812.520	255.627.309
Табысты тану мерзімі					
Белгілі бір уақытта	187.257.235	23.562.741	11.930.804	8.812.520	231.563.300
Уақыт кезеңі ішінде	24.064.009	-	-	-	24.064.009
Жиыны	211.321.244	23.562.741	11.930.804	8.812.520	255.627.309

* Жоғарыдағы кестелердегі түсімдер туралы ақпарат сатып алушылардың орналасқан жеріне сәйкес келтірілген

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде ең ірі бес жүк жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 57.442.513 мың теңгені, 32.323.325 мың теңгені, 14.381.836 мың теңгені, 11.380.991 мың теңгені және 9.001.453 мың теңгені құрады (2022 жылға: тиісінше, 49.329.056 мың теңгені, 29.342.243 мың теңгені, 12.664.538 мың теңгені, 10.206.161 мың теңгені және 4.822.807 мың теңге).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**29. ӨТКІЗІМНІҢ ӨЗІНДІК ҚҰНЫ**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өткізімнің өзіндік құны келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Қызметкерлерге жұмсалатын шығындар	97.892.118	89.137.471
Тозу және амортизация	71.207.026	53.437.487
Күзет қызметтері	13.309.985	9.754.979
Табыс салығынан басқа салықтар	12.314.934	10.977.655
Электр энергиясы	10.005.324	9.704.329
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	9.798.794	8.672.145
Темір жол қызметтері	9.620.100	13.066.905
Отын және материалдар	9.542.940	9.051.219
Газ шығындары	3.246.675	3.373.645
Тамақтану және мекендеу	2.550.284	2.195.513
Сақтандыру	1.224.050	1.078.972
Қоршаған ортаны қорғау	999.770	1.520.301
Іссапар шығыстары	966.881	930.505
Еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасы	833.821	789.658
Аутстаффинг қызметтері	695.416	559.937
Еңбек қызметінің аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (21-ескертпе)	666.156	679.851
Өндірістік активтерді диагностикалау	532.745	621.083
Байланыс қызметтері	373.885	355.908
Әуеден күзету қызметтері	140.319	642.193
Төмен құны бар активтерді жалдау (24-ескертпе)	110.582	23.847
Көлік шығыстары	2.309	137.223
Өзге де	2.823.705	2.723.824
Жиыны	248.857.819	219.434.650

Есепті кезеңде қызметкерлерге жұмсалатын шығындардың өсуі Топтың өндірістік қызметкерлерінің жалақысын индекстеумен байланысты.

Тозу және амортизацияның өсуі негізінен 2022 жылы жүргізілген негізгі құралдарды қайта бағалаумен байланысты.

Теміржол қызметтері үшін шығындардың төмендеуі Топтың шетелдік қызметі бойынша мұнай тасымалдау көлемінің төмендеуімен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**30. ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін жалпы және әкімшілік шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Қызметкерлерге жұмсалатын шығындар	11.317.972	11.041.841
Тозу және амортизация	1.589.469	1.436.240
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	551.487	344.389
Кеңсеге қызмет көрсету	440.513	490.653
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеу, нетто (12-ескертпе)	374.603	308.922
Әлеуметтік сала бойынша шығыстар	354.547	431.866
Аудит және кеңес беру және кәсіби қызметтері	352.657	433.512
Аутстаффинг қызметтері	327.126	304.334
Табыс салығынан басқа салықтар	270.649	269.515
Иссапар шығыстары	250.350	256.035
Өтеуге тиісті ҚҚС-ті есептен шығару бойынша шығыстар	228.373	132.234
Ақпараттық қамту	136.719	142.885
Байланыс қызметтері	90.852	106.486
Қысқа мерзімді резервтер бойынша шығындар есептеу/(қалпына келтіру) 26-ескертпе)	51.096	(7.836)
Банк қызметтері	47.155	66.184
Еңбек қызметінің аяқталғанға байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (21-ескертпе)	41.221	45.325
Төмен құны бар активтерді жалдау (24-ескертпе)	35.585	29.039
Материалдар және отын	30.541	67.145
Өзге де	803.133	640.702
Жиыны	17.294.048	16.539.471

31. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ КІРІСТЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резервін қайта қарау және қалпына келтіруден кіріс, нетто (26-ескертпе)	987.121	853.813
Айыппұлдар мен өсімақылардан болған кіріс	670.167	718.681
Болашақ кезеңдегі кірістердің амортизациясы	296.739	299.244
Қорларды кіріске алудан түскен кіріс	36.735	21.758
Сақтандыру төлемдерін өтеуден түсетін кіріс	17.261	–
Өзге де кірістер	120.424	134.418
Жиыны	2.128.447	2.027.914

32. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ШЫҒЫСТАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Талап қою бойынша міндеттемені тану (38-ескертпе)	1.430.675	–
Қорлардың құнын өткізудің таза құнына дейін есептен шығару	661.271	394.769
Жұмыс істемейтін өндірістік объектілерді жоюдан болған залалдар	183.739	208.649
Актуралық залалдар (21-ескертпе)	96.799	4.163
Негізгі құралдардың шығарылуынан болған залалдар, нетто	74.950	313.510
Өзге де шығыстар	62.821	90.036
Жиыны	2.510.255	1.011.127

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**33. ҚАРЖЫЛЫҚ КІРІСТЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржылық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Банк салымдарынан, ағымдағы шоттардан және кері репо мәмілеріден пайыздық кіріс	8.756.224	3.721.377
Ұлттық Банкінің Ноталар бойынша кіріс (15-ескертпе)	1.310.419	–
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконттың амортизациясы	171.811	185.447
Ақша қаражаты және олардың баламалары мен банк салымдары бойынша күтілетін несиелік шығындар резервін қалпына келтіру, нетто	746	5.381
Облигациялардың әділ құнын қайта қараудан болған кіріс	–	98.394
Өзге де қаржылық кірістер	23.267	17.977
Жиыны	10.262.467	4.028.576

34. ҚАРЖЫЛАНДЫРУ ШЫҒЫНДАРЫ

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржыландыру шығындары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резерві дисконтының амортизациясы (26-ескертпе)	3.991.052	3.182.541
Қызметкерлерге сыйақы: таза пайыздық шығыстар (21-ескертпе)	1.939.184	1.456.152
Жалдау міндеттемелері бойынша дисконт амортизациясы (24-ескертпе)	1.013.887	125.280
Облигациялардың әділ құнын қайта қараудан болған шығыс	58.893	–
Өзге де қаржылық шығындар	7.599	14.942
Жиыны	7.010.615	4.778.915

35. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін табыс салығы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығыстар	13.893.877	11.005.876
Өткен жылдардағы түзетулер	306.483	139.049
Мерзімі ұзартылған табыс салығы бойынша үнемділік	(7.156.482)	(6.020.506)
Табыс салығы	7.043.878	5.124.419

2023 және 2022 жылдарға табыс салығы мөлшерлемесіне көбейтілген бухгалтерлік пайда мен табыс салығы бойынша шығыстар арасындағы салыстырмалы тексеру:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Салық салуға дейінгі пайда	39.889.215	24.926.112
Салықтың ресми мөлшерлемесі	20%	20%
Бухгалтерлік пайдадан түскен табыс салығы бойынша шығыстар	7.977.843	4.985.222
Өткен жылдардағы түзетулер	306.483	139.049
Шетелдік кәсіпорындардың топ ішіндегі пайдалар мен шегерілмейтін залалдары, нетто	434.805	1.209.423
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша шегерілмейтін шығындар	472.445	375.448
Артық технологиялық мұнайдан түскен кіріс	842.396	786.355
Негізгі құралдарға қатысты салық салынатын уақытша айырмашылықтардың бағалауын қайта қарау	(4.324)	117.182
Негізгі құралдардың шығуынан шегерілмейтін шығыстар	68.135	221.367
Өзге де шегерілмейтін шығыстар, нетто	320.783	485.137
Өзге де түзетулердің салық әсері		
Үлестік қатысу әдісімен есепке алынатын бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың пайдасы	(3.374.688)	(3.194.764)
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген табыс салығы бойынша шығыстар	7.043.878	5.124.419

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

35. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)

2020 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасы Салық кодексінің бақыланатын шетелдік компанияларға (бұдан әрі – БШК) салық салу бөлігінде өзгерістер күшіне енді.

Көрсетілген Салық кодексіне сәйкес бір мезгілде мынадай шарттарға сәйкес келетін тұлға БШК деп танылады: 1) тұлға бейрезидент – заңды тұлға болып табылады; 2) Қазақстан Республикасының резиденті болып табылатын заңды немесе жеке тұлғаға тікелей немесе жанама түрде немесе сындарлы түрде қатысу үлесінің (дауыс беретін акциялардың) 25 және одан да көп пайызы тиесілі; 3) бейрезидент – заңды тұлғаның пайдасына салықтың тиімді мөлшерлемесі – 10 пайыздан кем.

БШК жеке қаржылық есептілігінің деректеріне сәйкес пайдасы Қазақстан Республикасының резидент-компаниясының салық салынатын кірісі болып табылады.

Топ басшылығы талдау жүргізіп, БШК анықтамасына Топтың келесі компаниялары жататынын анықтады: БМТ, РТЛ және БТК. Осыған байланысты, Компания Топтың бас компаниясы ретінде БТК, БМТ және РТЛ пайдасын өзінің 2023 жылға арналған салық салынатын кірісіне қосты.

БТК мен БМТ жеке компанияларының пайдасы Компанияның 2022 жылғы салық салынатын кірісіне енгізілген. РТЛ көрсеткіштері Компанияның салық салынатын кірісіне енгізілмеген, өйткені РТЛ 2022 жылғы жеке қаржылық есептілікте таза залалды мойындады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**35. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

Қаржылық жағдай туралы тиісті есептердің жасалу күніне шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтерді және міндеттемелер мен сомаларды есептеу үшін салық негіздеме аралығындағы уақытша айырмаларға қолданылатын заңмен белгіленген салық мөлшерлемесін қолдану арқылы есептелген кейінге қалдырылған салық салдысы 2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанға келесіні қамтиды:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен залал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	Өзге де	2022 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен залал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	Өзге де	2022 жылғы 1 қаңтар
Кейінге қалдырылған салықтық активтер									
Қызметкерлерге сыйақылар және қызметкерлерге қатысты есептелген басқа да міндеттемелер	2.774.841	335.880	(40.473)	5	2.479.429	266.979	(116.499)	29	2.328.920
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер бойынша құнсыздану резерві	10.780	-	-	-	10.780	-	-	-	10.780
Ескірген және өтімсіз қорлар бойынша резерв	2.196	953	-	-	1.243	209	-	-	1.034
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв және өзге де резервтер	9.129.797	608.014	388.784	-	8.132.999	465.746	(1.362.157)	2.119.977	6.909.433
Жалдау бойынша міндеттемелер	1.458.351	(392.473)	-	1.665.148	185.676	(384.673)	-	278.147	292.202
Төленетін салық	150.975	(15.742)	-	-	166.717	28.569	-	-	138.148
Облигацияларға инвестицияларды қайта бағалау	11.779	11.779	-	-	-	(19.679)	-	-	19.679
Залалдарды кейінгі кезеңдерде аудару	5.656.947	4.402.584	-	-	1.254.363	1.254.363	-	-	-
Топ ішіндегі операциялар бойынша іске асырылмаған пайда	42.187	-	-	-	42.187	(63.636)	-	-	105.823
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	225.696	(26.325)	-	-	252.021	(4.255)	-	-	256.276
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконт	116.946	(34.362)	-	-	151.308	(37.089)	-	-	188.397
Болашақ кезеңдердің кірістері	5.225.093	(559.832)	-	-	5.784.925	1.065.124	-	-	4.719.801
Минус: кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелермен қарсы есепке алған кейінге қалдырылған салықтық активтер	(24.805.588)	-	-	(6.343.940)	(18.461.648)	-	-	(5.745.832)	(12.715.816)
Кейінге қалдырылған салықтық активтер	-	4.330.476	348.311	(4.678.787)	-	2.571.658	(1.478.656)	(3.347.679)	2.254.677
Кейінге қалдырылған салықтық бойынша міндеттемелер									
Негізгі құралдар	(122.828.945)	2.324.287	636.990	-	(125.790.222)	3.129.531	(33.286.881)	(2.119.977)	(93.512.895)
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	(1.344.553)	501.719	-	(1.665.148)	(181.124)	319.317	-	(278.147)	(222.294)
Плюс: кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелермен қарсы есепке алған кейінге қалдырылған салықтық активтер	24.805.588	-	-	6.343.940	18.461.648	-	-	5.745.832	12.715.816
Кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер	(99.367.910)	2.826.006	636.990	4.678.792	(107.509.698)	3.448.848	(33.286.881)	3.347.708	(81.019.373)
Кейінге қалдырылған салықтық таза міндеттемелер	(99.367.910)	7.156.482	985.301	5	(107.509.698)	6.020.506	(34.765.537)	29	(78.764.696)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**35. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

Негізгі құралдар бойынша кейінге қалдырылған салықтар салық және бухгалтерлік есепке алудағы негізгі құралдардың амортизацияның түрлі мөлшерлемелері мен негізгі құралдардың құнсыздануынан болған салық және бухгалтерлік базалардың арасындағы айырманы құрайды.

Кейінге қалдырылған салықтың активі, болашақта салық салынған кірістің пайда болу ықтималдығына, біршама активтің пайдаланылуына байланысты көрсетілген дәрежеде танылады. Мерзімі кейінге қалдырылған салықтың активтері солармен байланысты салық жеңілдіктердің жүзеге асырылу ықтималдығы болмайтын дәрежеде азайтылады.

36. СЕГМЕНТТЕР ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТ

Басқару мақсатында Топ қызмет көрсетуіне байланысты бизнес-бөлімшелерге бөлінген және төрт есептік сегменттен тұрады:

- Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер;
- Мұнайды ауыстырып құю;
- Су тасымалдау;
- Өзге де сегменттер.

Сәйкестендірілетін, бірақ жеке есептік шектен аспайтын сегменттер «Өзге де сегменттерге» біріккен (жеке сегменттердің түсім мөлшері жиынтық түсімнің кемінде 10% құрайды). Оларға БТК құрғақтық, паромдық және контейнерлік терминалдарды қолдана отыра құрғақ жүкті (аршылмаған қант, аммоний нитраты, цемент, дән, күнбағыс және күнжара) ауыстырып тиеу, сондай-ақ жолаушы терминалының қызметі жатады.

Мұнай тасымалдаумен байланысты қызметтерге есептік шектен аспайтын және қызметтің негізгі түрімен немесе мұнай құбырлары деген Топтың негізгі активтерімен тығыз байланысқан Компаниямен көрсетілетін мұнайды сақтау, экспедиторлық, пайдалану және құбырларға техникалық қызмет көрсету қызметтері кіреді. Қызметтің кейбір түрлері бойынша Топ басшылығына жеке басқарушылық есептілік берілмейді және осыған орай мұндай қызметтер жеке сегмент болып бөлінбейді.

«Мұнайды ауыстырып құю» сегментіне БМТ пайдаланумен БТК арқылы мұнай мен мұнай өнімдерін ауыстырып құю жөніндегі қызметтер енгізілген. Мұнай терминалының кірістері мұнай мен мұнай өнімдерін сақтау, құю және экспедициялау арқылы жасалады. РТЛ ұсынатын экспедиторлық қызметтер-бұл әзірбайжан-грузин шекарасынан Батумидегі мұнай терминалына дейінгі теміржол арқылы мұнай мен мұнай өнімдерін тасымалдау қызметтері. Қызметтің бұл түрі мұнайды ауыстырып құюмен тікелей байланысты, сондықтан жеке сегментке бөлінбейді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

36. СЕГМЕНТТЕР ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТ (жалғасы)

	2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жылда					2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жылда						
	Мұнай тасымалдау және байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды ауыстырып құю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Түзетулер мен алып тастаулар	Сегмент-тер бойынша жиын (шоғырландырылған)	Мұнай тасымалдау және байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды ауыстырып құю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Түзетулер мен алып тастаулар	Сегменттер бойынша жиын (шоғырландырылған)
<i>Мың теңгемен</i>												
Түсім												
Сыртқы клиенттерге сату	240.073.693	21.674.083	19.825.240	8.812.608	-	290.385.624	211.321.244	23.562.741	11.930.804	8.812.520	-	255.627.309
Сегментаралық сату	914.542	-	80.428	-	(994.970)	-	814.952	-	72.100	-	(887.052)	-
Барлық түсім (28-ескертпе)	240.988.235	21.674.083	19.905.668	8.812.608	(994.970)	290.385.624	212.136.196	23.562.741	12.002.904	8.812.520	(887.052)	255.627.309
Қаржы нәтижелері												
Пайда мен залал арқылы негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануын (есептеу) қалпына келтіру	(5.359.577)	-	-	-	-	(5.359.577)	(12.621.560)	(444.336)	88.001	65.913	-	(12.911.982)
Тозу мен амортизация (29, 30-ескертпелер)	(61.339.659)	(1.070.725)	(9.053.521)	(1.332.590)	-	(72.796.495)	(46.678.407)	(918.173)	(6.051.995)	(1.225.152)	-	(54.873.727)
Пайыздар бойынша кірістер (33-ескертпе)	9.009.328	230.386	622.547	204.382	-	10.066.643	3.343.695	100.944	143.991	132.747	-	3.721.377
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар пайдасындағы үлесі	16.873.439	-	-	-	-	16.873.439	15.973.820	-	-	-	-	15.973.820
Табыс салығы бойынша (шығыстар)/үнемділік	(7.296.603)	-	252.730	(1.369)	1.364	(7.043.878)	(6.175.462)	-	1.061.572	(461)	(10.068)	(5.124.419)
Сегмент пайдасы/(залалы)	30.994.333	1.090.800	(778.976)	1.535.605	3.575	32.845.337	16.706.240	2.124.886	(4.252.968)	1.338.538	3.884.997	19.801.693
Өзге ақпаратты ашу												
Активтер жиыны	1.119.093.212	55.052.218	245.176.165	22.675.271	(83.614.756)	1.358.382.110	1.093.895.555	55.089.123	145.839.799	23.739.961	(83.146.478)	1.235.417.960
Міндеттемелер жиыны	250.668.161	9.829.406	128.223.724	12.949.051	(158.556)	401.511.786	238.046.342	11.089.259	60.832.330	13.802.700	(805.996)	322.964.635
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар (9-ескертпе)	106.754.214	-	-	-	-	106.754.214	94.588.186	-	-	-	-	94.588.186
Күрделі шығындар	75.616.816	4.377.336	101.289.761	1.205.763	-	182.489.676	39.190.642	809.854	2.795.844	1.574.999	(69.786)	44.301.553
Негізгі құралдар	75.443.689	4.353.613	101.285.329	1.165.160	-	182.247.791	38.739.832	790.495	2.781.547	1.451.469	(69.786)	43.693.557
Материалдық емес активтер	173.127	23.723	4.432	40.603	-	241.885	450.810	19.359	14.297	123.530	-	607.996

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**37. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР**

Егер тараптың бір жағы екінші жақты бақылай алса немесе қаржылық не операциялық шешім қабылдаған кезде екінші жаққа едәуір әсер етсе, «Байланысты тараптар туралы ақпараттар ашуға» ҚЕХС (IAS) 24 сәйкес тараптар байланысты деп саналады. Әр байланысты тараппен болуы мүмкін қатынасты бағалаған кезде тек заңдығына ғана емес, қарым-қатынастың мәніне де назар аударылады.

Байланысты тараптармен жасалған мәмілелер тараптар арасында келісілген, байланысты және кейбір реттелетін қызметтерді есепке алмағанда үшінші тарапқа қолданылатын тарифтермен берілетін, нарық мөлшерлемесі бойынша жүзеге асырылмаған жағдайларда жүзеге асырылған.

Келесі кестелерде 2023 және 2022 жылдары байланысты тараптармен жасалған мәмілелердің жалпы сомасы мен 2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанына тиісті сальдо көрсетілген.

Байланысты тараптардан сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардың сауда және өзге де дебиторлық берешегі			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		2.542.252	2.185.711
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		1.811.110	1.540.699
Самұрық-Қазына бақылауындағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		863.461	2.564.823
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешектің жиыны	12	5.216.823	6.291.233
ҚМГ мен Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың өзге де дебиторлық берешегі		-	509
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешектің жиыны	12	-	509
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв		(8.748)	(7.407)
Жиыны		5.208.075	6.284.335

Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер			
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға берілген алғытөлемдер		1.024	1.017
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер жиыны	13	1.024	1.017

Байланысты тараптардан алдындағы сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдындағы сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында болашақ кезеңдегі кірістердің ұзақ мерзімді бөлігі		23.326.309	26.125.466
Байланысты тараптар алдындағы сатып алушылармен шарттар бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер жиыны	22	23.326.309	26.125.466
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан алынған алғытөлемдер		17.988.087	17.573.782
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында болашақ кезеңдегі кірістердің қысқа мерзімді бөлігі		2.799.157	2.799.157
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан алынған алғытөлемдер		208.230	200.543
Байланысты тараптар алдындағы сатып алушылармен шарттар бойынша қысқа мерзімді міндеттемелер жиыны	22	20.995.474	20.573.482
Байланысты тараптар алдындағы сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер жиыны		44.321.783	46.698.948

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**37. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Байланысты тараптар алдында сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		1.025.772	1.001.456
Самұрық-Қазына бақылауындағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		229.769	379.159
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		5.214	8.918
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін сауда кредиторлық берешектің жиыны	23	1.260.755	1.389.533

Байланысты тараптар алдында өзге де ағымдағы міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек		7.401.666	8.039.904
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері бойынша берешек жиыны	27	7.401.666	8.039.904

Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек

Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек		67.453	68.028
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек жиыны		67.453	68.028
Байланысты тараптар алдында өзге де міндеттемелердің жиыны		7.469.119	8.107.932

Топтың байланысты тараптармен 31 желтоқсанда аяқталатын жыл бойы жасалған мәмілелері келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2023 жылғы	2022 жылғы
Байланыс тараптарға сату		
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	154.384.107	134.763.488
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	15.944.023	14.862.954
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	10.820.921	9.244.131
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан өзге де қызметінен болған кіріс	97.606	110.700
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан өзге де қызметінен болған кіріс	15.192	113.402
Жиыны	181.261.849	159.094.675

ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың негізгі қызметінен болған түсім мұнай және су тасымалдау бойынша көрсетілетін қызметтермен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**37. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Байланысты тараптардан сатып алынған қызметтер мен активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Байланысты тараптардан сатып алу			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу		10.449.839	10.975.928
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу		1.980.941	2.906.350
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қорларды сатып алу		366	349
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қорларды сатып алу		239	180
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан негізгі құралдар өзге де түсімі (қызметтерді ақшасыз өтеу)	6	-	7.467.625
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу		-	103.924
Жиыны		12.431.385	21.454.356

Дивидендтер төлеміне қатысты байланысты тараптарға ақша ағыны келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Байланысты тараптарға ақша ағыны			
ҚМГ дивидендтерін төлеу	18	(13.500.710)	(9.000.473)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарынан алынған дивидендтер	9	3.960.351	7.636.855
Жиыны		(9.540.359)	(1.363.618)

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін негізгі басқарушы қызметкерлерге есептелген сыйақының жалпы сомасы 605.563 мың теңге құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 739.172 мың теңге). Басты қызметкерлерге төлемдер негізінен келісімшарттар және Компанияның ішкі ережелерімен белгіленген еңбекақы және сыйақылар бойынша шығыстардан тұрады.

38. ЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР**Қызмет жүргізу шарттары**

Нарықтық экономиканың талаптарына сәйкес болатын, Қазақстан экономикалық реформалар және өзінің құқықтық, салық және әкімшілік инфрақұрылысын дамытуды жалғастыруда. Қазақстан экономикасының тұрақтылығы осы реформалардың жүзеге асырылуынан және экономикалық, қаржылық және ақша-кредит саясаты саласындағы Үкімет қабылдаған шаралардың тиімділігіне тәуелді.

Шикі мұнай бағасының құбылмалылығы және қазақстандық теңгенің күнсыздануы Қазақстан экономикасына айтарлықтай теріс әсер етуі жалғастырылды. Басқа да факторлармен бірге осы факторлардың жиынтығы капиталдың қол жетімділігінің төмендеуіне, капитал құнының артуына, инфляцияның өсуіне және экономикалық өсуіне қатысты белгісіздікке әкелді. Топ басшылығы қазіргі жағдайда Топтың экономикалық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін тиісті шаралар қабылдайтынын айтты.

Украина территориясындағы соғыс

2022 жылы басталған Украина аумағындағы соғыс қаржылық есептілікке әсер ететін ҚЕХС есебінің бірқатар ерекшеліктерінің пайда болуына әкелді. Көптеген елдер қазірдің өзінде жекелеген ресейлік заңды тұлғалар мен Ресей азаматтарына жаңа санкцияларды енгізді және енгізуді жалғастыруда. Қалыптасқан жағдай, сондай-ақ тауар бағасының, валюта бағамының ықтимал ауытқуы, импорт пен экспорттың шектеулері, жергілікті материалдар мен қызметтердің қол жетімділігі және жергілікті ресурстарға қол жетімділік Ресей Федерациясының немесе Украинаның аумағында айтарлықтай қызмет көлемін жүзеге асыратын немесе аталған елдермен айтарлықтай байланысы бар компанияларға тікелей әсер етеді. Соғыстың өзі және оның тікелей немесе жанама салдары соғысқа қатысушы елдерге тікелей қатысы бар компанияларға ғана әсер етпеуі мүмкін, мысалы, тауар бағалары мен валюта бағамдарының ауытқуы, сондай-ақ ұзаққа созылған экономикалық құлдырау нәтижесінде.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Украина территориясындағы соғыс (жалғасы)**

Соғысты жалғастырудың және жаңа санкциялар енгізудің жалпы әсері белгісіз болып қалады. Ағымдағы экономикалық жағдайдың ұзақ мерзімді салдарын болжау қиын, ал басшылықтың ағымдағы күтулері мен бағалаулары нақты нәтижелерден өзгеше болуы мүмкін.

Қайталама санкцияларды қолдану тәуекелінің мониторингі

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған кезеңде және көрсетілген есепті күндегі жағдай бойынша Топ Еуропалық одақ, Америка Құрама Штаттары және басқа елдер Ресей Федерациясына (Ресей Федерациясына), сондай-ақ Ресей Федерациясының кейбір азаматтары мен компанияларына қатысты Украина аумағында 2022 жылдың ақпанында басталған әскери әрекеттерге байланысты енгізген қолданыстағы санкциялармен белгіленген талаптар мен шектеулерді сақтады.

Топ басшылығы Топ компанияларына қайталама санкциялар қолдану қаупі төмен деп санайды.

Салық салу

Қазақстандық салық салу заңнамасы және нормативтік-құқықтық актілері әрдайым өзгерістер мен әр түрлі түсіндірмелердің мән-мағынасы болады. Жергілікті, облыстық және ұлттық салық органдарының әр түрлі пікірлері болатын жағдайлары сирек емес, соның ішінде кірістердің, шығыстардың және қаржылық есептіліктің басқа да баптары ҚЕХС-ке сәйкес есепке алу туралы пікірлері бар. Қазақстанда қолданыстағы заңдардың негізінде анықталған құқық бұзушылыққа қолданылатын айыппұл мен өсімпұл жүйесі өте қатаң.

Айыппұл санкциялар, әдетте, қосымша есептелген салықтар сомасының 80% мөлшеріндегі айыппұлды және әрбір өткізіп алған күн үшін Қазақстан Республикасының Ұлттық банкімен белгіленген ресми қайта қаржыландыру ставкасының 1,25 еселенген мөлшерінде есептелген өсімақыны құрайды. Нәтижесінде, айыппұл мен өсімпұл сомалары кез келген есептелген салықтың туындысы болуы мүмкін. Салық салу кезеңдері тексерудің алдындағы жылдың күнтізбелік бес жыл мөлшерінде салық органдары тексеру үшін қол жетімді болады. Белгілі жағдайларда тексерулер бұдан ұзақ мерзімді қамтуы мүмкін.

Қазақстандық салық салу жүйесіне тән белгісіздік нәтижесінде салық, айыппұлдық ықпалшара мен өсімпұл сомасы, егер ондайлар болса, қазіргі уақытқа дейін шығысқа жатқызатын және 2023 жылдың 31 желтоқсанына есептелген соманы асып кетуі мүмкін. Басшылық 2023 жылдың 31 желтоқсанына қолданыстағы заңнамаға түсінік беру тиісті деп есептейді және салық бойынша тек осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілгендерді алмағанда Топтың ұстанымы расталады деген ықтимал бар.

Трансфертті баға белгілеу бойынша бақылау

Қазақстанда трансфертті баға белгілеу бойынша бақылау кең масштабта таралған және халықаралық бизнеске тура немесе жанама қатысты көптеген операцияларына қолданылады, бұл ретте операция қатысушылары байланысты тараптар болатындығына немесе болмайтындығына назар аудармайды. Трансфертті баға белгілеу бойынша заңнама операцияларға қолданылатын салықтар, «ұзартылған қол» принципі бойынша белгіленген нарық бағаларының негізінде есептелгенін талап етеді.

Трансферттік баға белгілеу туралы заң толық емес және заңның кейбір ережелеріне байланысты прецедентті жағдайлары бар. Оның үстіне, заңда толық нұсқауы жоқ. Нәтижесінде, операцияның әралуан түріне қолданылатын трансфертті баға белгілеу бойынша бақылауды іске асыру реттелмеген.

Қазақстанның трансфертті баға белгілеу туралы заңнамасына байланысты белгісіздіктің болуы салық органдарының Топ ұстанымынан бөлек ұстанымды қабылдауына әкелу қауіптілігі бар, ол өз кезегінде 2023 жылғы 31 желтоқсанға қосымша салықтар, айыппұлдар мен өсімпұлдар тудыруы мүмкін.

Басшылық 2023 жылғы 31 желтоқсанға қолданыстағы заңнамаға түсінік беру дұрыс деп санайды және салық бойынша Топ ұстанымы құпалады деген ықтимал бар.

Грузиядағы кәсіпорындардың салық міндеттемелері***БТК***

2015 жылы Грузия Қаржы министрлігінің Кірістер қызметінің (бұдан әрі – Кірістер қызметі) 2010-2014 жылдар кезеңінде БТК салықтық тексерулер нәтижесінде 7.289 мың грузин лари (1.244.159 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде салықтар мен айыппұлдарды қоса есептеді. 2015 жылдан бастап 2020 жылға дейінгі кезеңде жүргізілген Кірістер қызметі шешімдеріне шағым жасау нәтижесінде қоса есептелген салықтар мен айыппұлдар сомасы төмендетіліп, 5.915 мың грузин лари (1.009.631 мың теңгеге баламалы) құрады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. ЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Грузиядағы кәсіпорындардың салық міндеттемелері (жалғасы)***БТК (жалғасы)*

2023 жылдың 31 желтоқсанға БТК танылған салық міндеттеменің сомасына 4.445 мың грузин лари (758.717 мың теңгеге балама) құрады. Қалған 1.470 мың грузин лари (250.914 мың теңгеге баламалы) мөлшеріндегі сома қосымша міндеттемелер ретінде танылмайды, өйткені басшылық БТК апелляциясы оң болады деп есептейді және осы бөліктегі қаржы ресурстарының кету ықтималдығын екіталай деп бағалайды. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша БТК Кірістер қызметінің шешімдеріне белгіленген тәртіппен даулауын жалғастыруда.

БМТ

2021 жылдың желтоқсанында БМТ Кіріс қызметінен 2018 жылғы 1 шілдеден бастап 2021 жылғы 15 ақпанға дейінгі кезеңге салықтық тексеру актісін алды, оған сәйкес қосымша 2.605 мың грузин лари (444.647 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде салықтар мен айыппұлдар есептелді. Қаржылық есептілікте 158 мың грузин лари мөлшерінде салық бойынша шығыстар танылды және 2.447 мың грузин лари мөлшерінде резерв құрылды. 2022 жыл ішінде БМТ жүргізген шағымдардың нәтижесінде 2022 жылғы желтоқсанда БМТ Грузияның қаржы Министрлігі жанындағы дауларды қарау жөніндегі Кеңестің (бұдан әрі – Кеңес) шешімін алды, оған сәйкес Кеңес 2.124 мың грузин лари (362.546 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде салықтар мен айыппұлдарды есептеу бөлігінде Кірістер қызметіне тексеру актісін қайта қарауға қайтарды. Қалған бөлігінде БМТ шағымы қанағаттандырусыз қалдырылды. Басшылық шағымдану нәтижелері сәтті болады деп күтеді. Көрсетілген салықтар мен айыппұлдарға байланысты 2023 жылғы 31 желтоқсанда құны 5,3 миллион АҚШ доллары (2.409 миллион теңгеге баламалы) мүлікке (жер учаскесіне) қатысты салық кепілі/ипотека құқығы бар.

Қоршаған ортаны қорғау бойынша міндеттемелер

Қазақстанда қоршаған ортаны қорғау бойынша заңнама даму үдерісі үстінде, сондықтан үнемі өзгерістерге шалдығады. Заңнаманың өзгеруі нәтижесінде пайда болған ықтимал міндеттемелер шынайы бағалана алмайды. Ағымдағы заңнамаға сәйкес, басшылық осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілгендерді қоспағанда, Топтың қаржылық жағдайына және оның қызметінің нәтижесіне едәуір теріс әсер ететін мүмкін әлде ықтимал міндеттемелер болмайды деп есептейді (*5, 26-ескертпелер*).

Сақтандыру мәселелері

Қазақстан Республикасында сақтандыру саласы даму сатысында, сондықтан әлемнің басқа өңірлерінде таралған сақтандырудың көптеген нысандары бізде әлі қол жетімді емес.

Топ, үшінші тұлға алдында Компанияның немесе оның қызметіне жататын объектілерде болған апаттан мүлікке немесе қоршаған ортаға залал келтірілгені үшін жауапкершілік артатын мүлікті сақтандырады.

Негізгі құралдарды сатып алу бойынша міндеттемелер

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың негізгі құралдар мен құрылыс қызметтерін 46.210.924 мың теңгеге (2022 жылғы 31 желтоқсанға: 157.285.948 мың теңге) сатып алуға шарттық міндеттемелері болған. Бұл шарттық міндеттемелер инвестициялық бағдармалардың бөлігі болып табылады.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бірлесіп бақылайтын кәсіпорындардың негізгі құралдар мен құрылыс қызметтерін сатып алу жөніндегі шарттық міндеттемелерінде Компанияның үлесі 618.159 мың теңгені (2022 жылғы 31 желтоқсанға: 599.618 мың теңге) құрады.

Компанияның инвестициялық бағдарлама бойынша міндеттемелері

2020 жылғы қарашада Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігі мен ТМРК-нің бірлескен бұйрығымен 2022-2025 жылдарға арналған инвестициялық бағдарлама бекітілді, оған сәйкес Компанияда 2022 жылдан бастап 2025 жылға дейін жалпы сомасы 214,2 миллиард теңгеге инвестициялық бағдарламаны орындау міндеттемесі бар. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша инвестициялық бағдарламасын орындау қалдығы 94 миллиард теңге құрайды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БИҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Сот талқылаулары***БМТ-мен ГТЖ сот талқылауы*

2005 жылы «Грузин темір жолы» АҚ (бұдан әрі – ГТЖ) 2003 жылғы аралығындағы кезеңде вагон-цистерналарды пайдаланғаны және вагон-цистерналардың БМТ тұйықтарында тұрып қалуына байланысты жүкті сақтағаны үшін 14 миллион лари (2.390 миллион теңгеге баламалы) мөлшеріндегі соманы өндіріп алу туралы БМТ-ға қарсы сотына талап арыз берді. 2019 жылғы 16 сәуірде 8,4 миллион лари (1.433 миллион теңгеге баламалы) мөлшеріндегі ГТЖ талаптарын ішінара қанағаттандырды. 2020 жылдағы 16 сәуірде БМТ Грузия Жоғарғы Сотына кассациялық шағым түсірді. Грузия Жоғарғы Сотының 2023 жылғы 22 қарашадағы ұйғарымымен БМТ-ның кассациялық шағымы кассациялық сатыда қарауға жол берілмейді деп қараусыз қалдырылды. 2022 жылдағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ бұл мәселе бойынша 8,4 миллион грузин лари (3.136 мың АҚШ долларына немесе 1.430.675 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде міндеттемелерді мойындады (32-ескертпе).

БМТ бизнес-контрагенттерімен сот талқылауы

2016 жылғы 19 желтоқсанда Тбилиси қалалық соты БМТ бизнес-контрагентінің (бұдан әрі – талапкер) БМТ-ны ауыстырып тиеу және сақтау қызметтерін көрсету, залал мен жоғалған пайданы өндіріп алу туралы шарт жасасуға мәжбүрлеу туралы істі қарау кезеңінде талап қоюды қамтамасыз ету туралы ұйғарым шығарды, оған сәйкес БМТ меншігіндегі жылжымайтын мүлікті, онда орналасқан ғимараттары мен құрылыстары бар жер учаскесі (Батуми қаласының негізгі аумағы) иеліктен шығаруға және ипотекамен ауыртпалық салуға тыйым салынды. 2023 жылғы 31 желтоқсанда көрсетілген мүліктің жалпы теңгерімдік құны 5 миллион АҚШ долларын (2.273 миллион теңгеге баламалы) құрады. Бұл тыйым БМТ операциялық және қаржылық қызметіне әсер етпейді. 2016 жылғы 23 желтоқсанда БМТ жоғарыда аталған ұйғарымға сотқа шағым түсірді, ол қанағаттандырылмай қалды. Талаптармен келіспеушілікке байланысты, БМТ сотқа осы іс бойынша БМТ ұстанымымен талап арызға пікір жіберді, 2018 жылдың наурызында БМТ талапкердің бар дебиторлық берешегін өндіріп алу туралы қарсы талап арыз берді.

2019 жылдың 12 ақпанында сот талапкердің пайдасына шешім шығарды, сондай-ақ БМТ-ның қарсы талабы ішінара қанағаттандырылды, оған БМТ апелляциялық шағым түсірді және сот істі жаңа қарауға қайтарып, 2020 жылдың 27 ақпанында күшін жойды. Жаңа қарау кезінде талапкер бастапқы талаптардан бас тартты және соттан 16,5 миллион АҚШ доллары көлемінде жоғалған пайданы ғана өндіріп алуды сұрады, 2021 жылғы 11 қарашадағы шешіммен сот талапкердің талаптарын толық қанағаттандырды және талапкер алдындағы БМТ таза міндеттемелері 16,5 миллион АҚШ долларын құрады (7.500 миллион теңгеге баламалы), оған БМТ тарапынан да шағым жасалды. Тбилиси апелляциялық сотының 2023 жылғы 31 қазандағы шешімімен БМТ апелляциялық шағымы қанағаттандырылды, соттың 2021 жылғы 11 қарашадағы шешімі жойылды және іс жаңа қарауға қайтарылды. Осы кезеңде БМТ апелляциялық соттың шешіміне бірінші сатыға қайтарылмай сот шешімінің күшін жою туралы өтінішпен шағымданды.

Бизнес-контрагенттің БМТ-ға қоятын талабы

2021 жылғы 21 қаңтарда Батуми қалалық сотына БМТ-ның бизнес-контрагенттердің бірінен 12,5 миллион АҚШ доллары (5.682 миллион теңгеге баламалы) мөлшерінде алынбаған кіріс түріндегі залалды өтеу туралы, сондай-ақ оларды бір жақты тәртіппен өзгерту құқығынсыз ауыстырып тиегені үшін тіркелген тарифтерді белгілеу туралы талап-арыз келіп түсті. Бұған дейін, 2014 жылы БМТ мен бизнес-контрагент арасында құрылыс туралы шарттар жасалған болатын, оған сәйкес бизнес-контрагент БМТ аумағында резервуарлар салу және жүктерді ауыстырып тиеу бойынша БМТ қызметтеріне құқық алды. Бизнес-контрагенттің пікірінше, БМТ осы шарттардың талаптарын сақтамайды, осыған байланысты ол аталған талап-арыздарға бастамашылық жасаған. 2021 жылғы 27 қаңтардағы соттың анықтамасы бойынша, осы талап қоюды қамтамасыз ету ретінде Батуми қаласындағы теңгерімдік құны 4 миллион АҚШ доллары (1.818 миллион теңгеге баламалы) жер учаскесіне иеліктен шығаруға және оған ипотека ауыртпалығын салуға тыйым салынды.

2021 жылғы 12 ақпанда БМТ жоғарыда көрсетілген ұйғарымға сотқа шағым берді, ол қанағаттандырылмай қалды, сондай-ақ бизнес-контрагенттің талап арызына пікір енгізді. 2021 жылғы 16 шілдедегі шешіммен сот бизнес-контрагенттің талап-арыз талаптарын толық көлемде қанағаттандырды, БМТ апелляциялық тәртіпте шағым түсірді. Апелляциялық сот шешімді күшінде қалдырды, оған БМТ кассациялық шағым түсірді. 2023 жылдың 20 шілдесінде Грузия Жоғарғы Соты БМТ-ның кассациялық шағымын ішінара қанағаттандырды, іс Кутаис апелляциялық сотына қайта қарауға жіберілді, 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша іс осы сотта болды. Сот шешімі заңды күшіне енген жоқ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БИҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Сот талқылаулары (жалғасы)***Мердігермен бірлескен бақыланатын кәсіпорынның сот талқылауы*

2019 жылғы желтоқсанда және 2021 жылғы тамызда МұнайТас мердігермен тиісінше 12,4 миллиард теңге және 1,7 миллиард теңге сомасына жұмыстар сатып алу туралы келісімшарттар жасасты. Келісімшарттардың талаптарына сәйкес мердігер келісімшарттардың дұрыс орындалуына банктік кепілдіктер берді, олардың әрқайсысының сомасы келісімшарт бағасының 10% құрады. Мердігердің келісімшарттық міндеттемелерді бұзуына байланысты МұнайТас кепілгер-банктен банктік кепілдіктер бойынша тиісінше 1,2 миллиард теңге және 169,6 миллион теңге мөлшерінде соманы алды.

2023 жылғы мамырда мердігер талап арыз жолдады, онда соттан МұнайТас-тың кепілгер-банк бойынша соманы төлеу туралы талаптарын заңсыз деп тануды сұрайды. 2023 жылғы 8 тамызда бірінші сатыдағы сот осы іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы ұйғарым шығарды.

Мердігердің шағымын қарау нәтижелері бойынша 2023 жылғы 15 қарашада екінші сатыдағы сот бірінші сатыдағы соттың ұйғарымының күшін жою туралы ұйғарым шығарды және істі бірінші сатыдағы соттың жаңа қарауына жіберді. МұнайТас басшылығы сот ісін қараудың өте ерте сатысында деп санайды, тиісінше 2023 жылғы 31 желтоқсанда МұнайТас бұл іс бойынша резервтерді есептемеген.

Алматы қаласы бойынша ТМРК департаментімен сот талқылауы

МұнайТас 2023 жылдың қазан айында ТМРК департаментінен (бұдан әрі – Департамент) 2022- 2023 жылдары қолданылатын реттелетін қызметтің ағымдағы тарифін қайта қарауға қатысты хат пен бұйрықтарды алды.

Департамент өз хатында МұнайТас-тың жүк жөнелтушілермен 2022 жылда және 2023 жылғы қаңтар мен қазан аралығында көрсетілген қызметтер үшін қайта есептеуді жүзеге асыру міндетіне жүктейді. Мұндай қайта есептеудің салдары тоғыз миллиард теңге мөлшеріндегі сома болып табылады.

2023 жылдың 30 қарашасында МұнайТас Департаменттің бұйрықтары мен хатын заңсыз деп тану туралы бірінші сатыдағы сотқа шағым түсірді. Заңнамаға сәйкес бұйрықтардың қолданысы оларға шағымдану кезеңіне тоқтатыла тұрады. 2024 жылдың 31 қаңтарында бірінші сатыдағы сот МұнайТас-тың талабын қанағаттандырудан бас тартты. 2024 жылдың 16 ақпанында МұнайТас бірінші сатыдағы соттың шешіміне апелляциялық шағым түсірді.

МұнайТас басшылығы Департаменттің бұйрықтары негізсіз және жоғарыда аталған талаптардың теріс нәтиже алу қаупі орташа деп санайды. Тиісінше, 2023 жылғы 31 желтоқсанда МұнайТас осы талқылау бойынша резервтерді есептемеген.

Компанияның тарифтеріне қарсы шығу

2021 жылғы 26 қарашадағы ТМРК бұйрығымен 2022 жылғы 1 қаңтардан бастап 2022 жылғы 31 желтоқсанға дейінгі кезеңде Компанияның ішкі нарыққа мұнай айдау жөніндегі қызметіне 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 3.728, 82 теңге мөлшерінде уақытша өтемдік тариф (бұдан әрі – УӨТ) бекітілді. Компанияның шағымдану нәтижелері бойынша 2022 жылғы 6 сәуірдегі бірінші сатыдағы соттың ТМРК бұйрығы заңсыз деп тану және күшін жою туралы шешім шығарды. ТМРК шағымын қарау нәтижелері бойынша 2022 жылғы 24 қарашада екінші сот ТМРК шағымын қанағаттандырусыз қалдыру туралы шешім шығарды. Компания 2022 жылдың 1 қаңтарынан 31 тамызына дейін УӨТ қолданды және 2022 жылдың 19 тамызындағы ТМРК бұйрығына сәйкес 2022 жылдың 1 қыркүйегінен бастап УӨТ қолдануды тоқтатты.

ТМРК шағымын қарау нәтижелері бойынша 2023 жылғы 24 қазанда Жоғарғы Сот бірінші және екінші сатыдағы соттардың шешімдерінің күшін жою туралы қаулы шығарды. 2023 жылғы 15 желтоқсанда Компания Жоғарғы Сотқа Жоғарғы Соттың 2023 жылғы 24 қазандағы қаулысын қайта қарау туралы өтініш жолдады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****БТК басқару келісімді тоқтату**

БМТ мен Грузия Үкіметінің арасындағы БТК-ны сенімгерлікпен басқару туралы Келісімге сәйкес, егер БТК қатарынан 2 жыл бойы ауыстырып тиеудің жылына 4 миллион тонна ең аз көлемі бойынша өз міндеттемелерін орындай алмаған жағдайда, Грузия Үкіметінің Келісімді тоқтатуға құқығы бар. Сонымен қоса, жыл сайын ауыстырып тиеу көлемі 6 миллион тоннадан кем құрайтын жағдайда, БМТ Келісім шарттарына сәйкес айыппұлдарды төлеуге міндетті.

Топ басшылығының пікірінше, 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, БТК мен Грузия Үкіметінің арасындағы Келісім тоқтау қаупіне ұшыраған жоқ, себебі БТК арқылы ауыстырып тиеудің нақты көлемі 2023 жылдың ішінде 6,8 миллион тоннаны (2022 жылғы 31 желтоқсанға: 7,6 млн. тоннаны) құрады.

39. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ

Топтың негізгі қаржылық міндеттемелері құрамына сауда және өзге де кредиторлық берешектер кіреді. Көрсетілген қаржы құралдары ең бастысы Топтың шаруашылық қызметіне қаржыландыруды тарту үшін қолданылады. Топтың тікелей шаруашылық қызметінің нәтижесінде пайда болатын сауда дебиторлық берешегі, ақша мен ақша баламалары бар.

Топ несиелік тәуекелден, валюталық тәуекелден және өтімділік тәуекелден тұратын нарық тәуекеліне бейім. Топ басшылары шолу жасайды және осы тәуекелдерді басқару үшін қабылданатын келесі шараларды бекітеді.

Несиелік тәуекел

Топ мәмілелерді тек белгілі және несиені өтеуге қабілетті тараптармен жасайды. Топ саясатына сәйкес, коммерциялық несиені шартына қарай сауда операцияларын жасауды қалайтын барлық клиент, несиелік тексеру рәсімінен өтуге жатады. Сондай-ақ, Топқа берешекті қайтармау тәуекелін төмендетуде сенімділікті қамтамасыз ету үшін осындай сатып алушының дебиторлық берешегі үздіксіз мониторингке алынады. Тәуекелдің ең жоғары мөлшері дебиторлық берешектің теңгерімдік құны болады. Топта несиелік тәуекелдің маңызды шоғырлануы жоқ.

Топ ақша қаражаттарын, салымдарды қазақстандық және шетелдік банктерде орналастырады (16, 17-ескертпелер). Топ басшылығы төтенше несиелік тәуекелдерді алып тастау мақсатында осы банктердің кредиттік рейтингін мерзімді түрде қарайды. 9 ҚЕХС-ке (IFRS) сәйкес Топ кредиттік мекемелердегі қаражаттарға несиелік залалдар резервін таныйды.

Келесі кестеде «Moody's», «Fitch Ratings» және «Standard & Poor's» агенттіктерінің несиенің рейтингін қолдана отыра есепті күнге банк салымдары мен ақша қаражаттары бойынша сомалар көрсетілген:

Эмитент/Банктер	Орналасқан жері	Рейтинг			
		2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға	2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға
«Қазақстанның орнықтылық қоры» АҚ, ҚР Қаржы министрлігі	Қазақстан	BBB	–	25.276.371	–
«Қазпошта» АҚ	Қазақстан	BBB-/Тұрақты	–	17.236.119	–
«ForteBank» АҚ	Қазақстан	BB/Тұрақты	BB-/Тұрақты	9.986.957	25.061.488
«Еуразиялық банк» АҚ	Қазақстан	Вa3/Жағымды	–	8.880.420	–
«Қазақстанның Халық Банк» АҚ	Қазақстан	BBB-/Тұрақты	BBB-/Тұрақты	8.413.926	31.764.664
Emirates NBD Bank PJSC	БАӘ	A+/Тұрақты	A+/Тұрақты	2.428.260	3.156.661
TBC Bank	Грузия	BB/Тұрақты	BB-/Тұрақты	1.775.057	470.052
Bank of Georgia	Грузия	BB/Тұрақты	BB-/Тұрақты	1.687.781	25.908
Nalyk Bank of Georgia	Грузия	BB+/Тұрақты	BB-/Тұрақты	1.670.963	7.443.576
Hellenic Bank	Кипр	BB+/Тұрақты	BB-/Тұрақты	26.364	133.243
«Москоммерцбанк» КБ	Ресей	–	–	5.247	4.159
«АТБ» АҚ	Ресей	–	–	2.747	–
«Altyn Bank» АҚ (ЕБ China Citic Bank Corporation Ltd)	Қазақстан	BBB/Тұрақты	BBB-/Тұрақты	33	18.040.641
«Росбанк» ЖАҚ	Ресей	–	–	–	2.342
Жиыны				77.390.245	86.102.734

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)****Өтімділік тәуекел**

Ағымдағы өтімділікті жоспарлау құралын қолдана отыра, Топ ақша қаражаттарының тапшылық тәуекелдігіне бақылау жасайды. Осы құралдың көмегі арқылы қаржылық инвестициямен және қаржы активтерімен байланысты төлем мерзімі (мысалы, дебиторлық берешек, басқа да қаржы активтері), сондай-ақ операциялық қызметтен болатын болжамды ақша ағындары талданады.

Келесі кестеде 2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың қаржылық міндеттемелері бойынша осы міндеттемелерді өтеу мерзіміне қарай шарттық дисконтталмаған төлемдер туралы ақпарат берілген.

<i>Мың теңгемен</i>	Сұраныс бойынша	1 жылдан кем	1 жылдан 2 жылға дейін	2 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан артық	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсанға						
Алынған қарыздар	-	-	10.224.919	40.569.436	40.819.606	91.613.961
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	-	335.278	7.401.471	25.495.588	38.727.941	71.960.278
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер	-	34.937.605	-	-	-	34.937.605
Жалдау бойынша міндеттемелер	-	2.638.295	2.573.658	5.624.483	378.990	11.215.426
Өзге де қысқа мерзімді міндеттемелер	-	376.867	-	-	-	376.867
Жиыны	-	38.288.045	20.200.048	71.689.507	79.926.537	210.104.137
2022 жылғы 31 желтоқсанға						
Алынған қарыздар	-	-	-	10.238.566	19.728.497	29.967.063
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер	-	19.230.822	-	-	-	19.230.822
Жалдау бойынша міндеттемелер	-	986.418	111.678	103.876	383.611	1.585.583
Өзге де қысқа мерзімді міндеттемелер	-	486.449	-	-	-	486.449
Жиыны	-	20.703.689	111.678	10.342.442	20.112.108	51.269.917

Валюталық тәуекелдік

Валюталық тәуекелдікке ұшырайтын, шетел валютасымен көрсетілген активтер мен міндеттемелердің жалпы сомасы төменгі кестеде берілген.

<i>Мың теңгемен</i>	АҚШ доллары	Ресей рублі	Еуро	Өзге валюталар	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсанға					
Активтер	14.805.693	910.117	10.455	1.179.129	16.905.394
Міндеттемелер	194.612	383.115	2.273	1.966.882	2.546.882
2022 жылғы 31 желтоқсанға					
Активтер	15.061.421	34.932	7.402	1.243.603	16.347.358
Міндеттемелер	182.469	490.801	2.313	625.504	1.301.087

Топтың операцияларымен байланысты валюталық тәуекелдерді төмендетуге ықпал ететін ресми құралдары жоқ. Топта шетел валютасында жасалатын мәмілелермен байланысты тәуекелдер бар. Ондай тәуекелдер АҚШ долларында болатын кіріске байланысты пайда болады.

Келесі кестеде Топтың салық салғанға дейінгі пайдаға (активтер мен міндеттемелердің әділ құнындағы болуы мүмкін өзгерістерге байланысты) өзге көрсеткіштердің тұрақтылығы жағдайында АҚШ доллары, ресей рублі мен еуро айырбас бағамының болуы мүмкін өзгерістеріне сезімталдығы көрсетілген. Топтың меншік капиталына әсері аз.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	Валюта айырбас бағамының өсуі/төмендеуі	Салық салғанға дейінгі пайдаға әсер
2023 жыл		
АҚШ доллары	+14,15%	2.067.468
	-14,15%	(2.067.468)
Ресей рублі	+28,54%	150.406
	-28,54%	(150.406)
Еуро	+12,95%	1.060
	-12,95%	(1.060)
2022 жыл		
АҚШ доллары	+21,00%	3.124.674
	-21,00%	(3.124.674)
Ресей рублі	+22,05%	100.523
	-22,05%	(100.523)
Еуро	+17,99%	915
	-17,99%	(915)

Капиталды басқару

Капиталды басқаруға байланысты Топтың негізгі мақсаты тұрақты несие төлеу қабілетін қамтамасыз ету және Топ қызметін жүргізу үшін капиталдың барабар деңгейі мен акционердің пайдасын барынша көбейту. Топ капиталдың құрылымын басқарады және экономикалық жағдайдың өзгеруіне сәйкес оны өзгертеді. Топ капитал құрылымын сақтау немесе өзгерту мақсатында дивидендтерді төлеу мөлшерін реттей алады, акционерге капиталды қайтара алады немесе жаңа акцияларды шығара алады.

2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталатын жылдарда объектілерде, саясатта және капиталды басқару үдерістерінде өзгерістер болған емес.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)****Қаржы құралдарының әділ құны**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қаржылық активтері мен міндеттемелерінің теңгерімдік құны төменде ашылған қаржы құралдарын қоспағанда, оларды өтеу мерзімдерінің ұзақтығына байланысты олардың әділ құнына шамамен тең болады:

Мың теңгемен	2023 жылғы 31 желтоқсанға					2022 жылғы 31 желтоқсанға				
	Бағалау деңгейлері бойынша әділ құн					Бағалау деңгейлері бойынша әділ құн				
	Теңгерімдік құны	Әділ құны	1 деңгей	2 деңгей	3 деңгей	Теңгерімдік құны	Әділ құны	1 деңгей	2 деңгей	3 деңгей
Борыштық бағалы қағаздар	41.374.855	41.128.054	-	41.128.054	-	-	-	-	-	-
Сыйақының өзгермелі мөлшерлемесімен алынған қарыздар	47.390.786	47.414.519	-	47.414.519	-	29.760.793	29.760.793	-	29.760.793	-

Борыштық бағалы қағаздардың әділ құны есепті күнге қолданыстағы мемлекеттік бағалы қағаздар кірістілігінің есептік параметрлері негізінде есептелген пайыздық мөлшерлемелер негізінде күтілетін ақша ағындарын дисконттау арқылы алынды.

Алынған қарыздардың әділ құны есепті күнге қолданылып жүрген Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің базалық пайыздық мөлшерлемесі негізінде есептелген пайыздық мөлшерлемелерге сүйене отырып, күтілетін ақша ағындарын дисконттау жолымен айқындалды, оған қоса 2,5%.

Есепті кезеңде 1-деңгей мен 2-деңгей арасында ешқандай аударымдар болған жоқ, сондай-ақ 3-деңгейге немесе одан көшу жүзеге асырылмады.

40. ЕСЕП БЕРУ КҮНІНЕН КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР*Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның қарызы*

2024 жылғы 1 ақпанда ҚҚҚ 2018 жылғы 27 маусымдағы кредиттік келісім бойынша қарызды мерзімінен бұрын толық көлемде өтеді (9-ескерпне).

Магистральдық Суағасының тарифтері

Атырау облысы бойынша ТМРК Департаментінің 2024 жылғы 15 ақпандағы бұйрығымен 2024 жылғы 1 наурыздан 2027 жылғы 31 желтоқсанға дейінгі кезеңге мұнай – газ өндіруші кәсіпорындар үшін ҚҚС-сыз 2 044,51 теңге/м³, өнеркәсіптік кәсіпорындар мен басқа да коммерциялық ұйымдар үшін ҚҚС-сыз 683,75 теңге/м³ мөлшерінде магистральдық құбырлар арқылы су беру қызметтеріне тарифтер бекітілді (2024 жылғы 1 наурызға дейін бекітілген тариф тиісінше ҚҚС-сыз 1 870,55 теңге/м³, және ҚҚС-сыз 626,66 теңге/м³ құрады).